

Tom Fox

JOOP HAFMANS

A SOUTHAMER

P. STOUTHAMER

TOM FOX

€

Tekeningen van J. Haffmans

€

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

INHOUD

	Blz.
I. De kleine Thomas	5
II. De kleine Evert	11
III. De stier	18
IV. Het rare mannetje	26
V. De zwerver	33
VI. Nadere kennismaking	39
VII. De brombeer	46
VIII. En hij deed het ook	53
IX. Jij ook, Evert?	61
X. Het verraad	68
XI. Fox	74
XII. Evert Fox	80
XIII. Nog een zwerver	87
XIV. Nelleke	94
XV. Terug	102
XVI. Tom en Nelleke	108
XVII. De belofte	116

I. DE KLEINE THOMAS

Hij heette Thomas, maar omdat dat toch eigenlijk geen naam was voor een jongetje van zes jaar, noemden ze hem Tommetje.

Hij had een lieve moeder, een strenge vader, drie broers en een zuster. Zelf was hij de jongste van het gezin.

Als Thomas later, toen hij z'n moeder niet meer had, aan haar terugdacht, zag hij haar altijd voor zich zoals ze was, toen hij zes jaar was: een slanke dame, gekleed in een deftige japon, en om haar bleke gezicht speelde een zilveren licht. Maar dat kwam zeker, omdat ze toen al grijs haar had.

Zij was het, die Tommetje heeft leren bidden.

Och, daar is het mannetje haar z'n hele leven dankbaar voor gebleven, want dat heeft hij later wel heel erg nodig gehad; later, toen hij een eenzame was.

Hij heeft toen vaak gedacht aan dat tafereeltje: een jongetje zat op z'n knietjes in bed, een moeder vouwde haar blanke handen om zijn kleine knuistjes en ze sprak tot Iemand, die Tommetje niet zag, maar die toch heel dichtbij was en een fluisterstem wel kon verstaan. Als hij zich dan te slapen legde, keek hij diep in moeders ogen. Die lachten stil, en om haar hoofd was nog meer dan overdag dat licht, dat zacht glanzende licht.

De vader van Tommetje was dokter. Hij keek altijd heel ernstig en had altijd haast. Hij was de enige die het mannetje Thomas noemde: hij vond dat een naam voor een flinke vent

en hij hoopte, dat z'n jongen gauw een ferme kerel zou worden. Maar zo ver was Tommetje nog niet, hij dacht helemaal niet aan groot worden, hij vond alles goed zoals het was, en het mocht voor hem wel altijd zo blijven. Hij vond de wereld mooi, hij hield van vogels en vlinders, van bloemen en manestrallen, en hij kon soms heel lange gesprekken met hen voeren.

Een klein voorvalletje is Thomas z'n ganse leven bijgebleven. Op de dag toen hij zeven jaar werd, was hij in de tuin aan het spelen. Hij zag een blanke vlinder, die in het zonlicht om een bloem danste; het leek of het licht van z'n vleugels spatte. Tommetje verwonderde zich over dat lichtgeflonker en hij vroeg aan de vlinder: „Jij bent zeker in de hoge schapenwolkjes geboren?”

Toen hoorde hij opeens z'n vader zeggen: „Word toch eens een kerel, Thomas.”

Het jongetje keek hem aan en hij zag, dat z'n ogen koud stonden. Toen zocht hij de ogen van z'n moeder; die keken nog verder dan de schapenwolkjes, en Tommetje wist niet, wat ze dacht. Later heeft hij nooit meer over mooie dingen gepraat waar z'n vader bij was.

Maar Tommetje werd ouder. Welja, de tijd gaat almaar door. Toen hij acht jaar werd, was de tuin achter het deftige huis van z'n vader niet groot genoeg meer, hij dwaalde de duinen in. Daar bespiedde hij de fazanten en de konijntjes, daar waren de meeuwen en de witte sterntjes, daar zong de nachtegaal overdag. En de meester zei nog wel, dat hij alleen 's nachts zong. Soms zat het jongetje als een beeld zo stil, tot de konijntjes aan z'n voeten liepen. Dan klopte z'n hart hoorbaar in z'n borst. Dan wilde hij de hand uitsteken, maar hij wist, dat de dieren daarvan zouden schrikken en weghollen.

Als hij genoeg gekeken had, ging hij dolen van duin tot duin. En als hij op een top stond, dacht hij: wat is de wereld toch groot, daar liggen nu allemaal nieuwe toppen, en achter elk

duin ligt weer een ander, waar zou de wereld toch ophouden? En hij liep en zwierf, maar het eind van de wereld vond hij nooit.

Maar eens vond hij ook z'n huis niet terug. Hij wist op den duur niet meer, of hij vooruit of terug moest lopen. Toen de avond kwam, was hij zo moe, dat hij de moed opgaf en ging zitten, maar schreien deed hij niet. De jachtopziener vond hem slapende.

Toen hij thuiskwam, zag hij de mond van z'n moeder, die hem wakker kuste. Maar hij keek ook in de ogen van z'n vader, en dat was de eerste keer in z'n leven, dat hij duidelijk zag, dat z'n strenge vader toch veel van hem hield. En daar verwonderde het jongetje zich over.

Maar toen hij nog een jaartje ouder was, verdwaalde hij niet meer. Hij kende alle paadjes en duintoppen. Hij liep tot aan de zee en zat op het strand te spelen met schelpjes, terwijl hij toch eigenlijk niets anders deed dan naar de branding luisteren.

Een andere keer liep hij juist de tegenovergestelde kant uit tot waar de duinen ophielden en de polders voor hem openingen. Hij zag de blauwe nevel om de boomgroepen hangen en de hoge wolken drijven, de witte en de donkerblauwe. Hij telde de torentjes van de dorpskerkjes en de molens. Hij keek naar de kieviten en luisterde naar de roep van de grutto's.

Eer hij de lagere school doorlopen had, kende hij de wereld wijd en zijd en hij voelde zich er thuis als een kind in het huis van z'n vader.

Het liefst zwierf hij langs het strand of in de polder, want hij hield van de ruimte. Als z'n blikken rustten op de horizon en z'n voeten langs de verre wegen gingen, stond z'n gezicht zo volmaakt gelukkig, dat soms een boer, die daar aan het werk was, er door geboeid werd en zich verwonderde over die lichte ogen.

De school — Och, daar heb ik een woord genoemd, dat in

Thomas' wereld eigenlijk niet thuishoorde. Hij ging er heen, omdat het nu eenmaal zo hoorde: alle kinderen gingen naar school. Hij deed er op zijn manier z'n best, omdat z'n vader streng was en z'n moeder lief. Hoge cijfers haalde hij niet, want hij vond de leerstof saai en ook wel moeilijk. Maar als de school uit was, ging de wereld voor hem open, en hij vergat de school en de meester.

Dat werd anders, toen hij naar de H.B.S. moest. Overdag ging de stroom van onbegrepen woorden der leraren over hem heen en 's avonds pijnigde hij z'n hersens met het huiswerk, huiswerk zonder eind.

Z'n broers hielpen hem in het begin wel, maar ze hadden er gauw genoeg van, ze geloofden dat Thomas zich niet inspande, en ze noemden hem lui.

Z'n vader keek donker en wees hem ernstig op z'n plichten. Z'n moeder begreep z'n moeite, en als de broers op hem schimpten, nam ze hem in bescherming. Maar dat heeft ze niet lang kunnen doen, want eer Thomas de eerste klas doorlopen had, stierf ze. Toen voelde de jongen zich alleen in het grote huis.

De tijd ging door, en Thomas liet zich met de tijd meedrijven. Hij werkte niet meer. Hij liet de woordenstroom van de leraren over z'n hoofd gaan, hij zat 's avonds wat boven z'n boeken te dromen. Een enkele keer liep hij de wijde wereld in en genoot. Er waren in het leven twee dingen, vond Thomas, dat waren de school en de mooie, grote wereld, en die hadden niets met elkaar te maken.

Hij moest de eerste klas van de H.B.S. overdoen. Hij ging een nieuw jaar in, dat niet beter werd dan het eerste.

Hij werd oneerlijk, hij hield de onvoldoendebriefjes achter of zette er het stempel van z'n vader op. En toch deed dat gedoe hem pijn.

Z'n vader . . . . Och, het leven gaat snel. Hij was vóór z'n tijd oud geworden.

De broers . . . . Wel, ze maakten het best. De een werd advocaat, de tweede ingenieur en de derde kon misschien wel professor worden, zo gemakkelijk als die jongen studeerde. En z'n zuster was rijk getrouwd, ergens ver weg in Engeland. Over al die kinderen behoefde de oude dokter zich geen zorgen meer te maken, maar die jongste, die Thomas!

Toen kwam er een dag, dat het uit was met de zorgen ook voor de jongste; de dokter stierf.

En de tijd ging door. Er kwam een nieuwe dokter in het dorp. Die bleef er niet veel jaren, en er kwam weer een andere. Die was heel knap en heel goed, vooral voor de armen. Hij werd door het volk op de handen gedragen, en in de wijde omtrek werd met lof over hem gesproken; het leek of er nooit een ander voor hem geweest was.

Toen was het vroegere doktersgezin vergeten. Alleen de oude mensen praatten nog wel eens over die zwijgende, ernstige man, die zulke ijselijk geleerde zoons had, en over die Thomas, die niet wou deugen en soms bij de boeren in de hooiberg sliep.

II. DE KLEINE EVERT

Breng hem dan aan z'n arm naar school en knijp er onderweg eens goed in," zei boer Braber boos.

„Ja," zuchtte z'n vrouw, „maar dan mag ik dat elke dag wel doen, en waar haal ik de tijd vandaan?"

„Maar wáárom ben je dan teruggekomen?" vroeg ze aan Evert.

Evert. Ja, die stond daar met een schuld bewust gezicht, een besmeurde blouse en afgezakte kousen.

„Nou, geef antwoord," zei z'n vader.

„Och," zei Evert, „ik was toch zo vroeg van huis gegaan en ik kon nog best door het laantje omlopen."

„Ja, natuurlijk, je begon weer met te zwerven, en toen . . . ?"

„Ik, . . . ik kwam bij de wei van Ververs, en daar zat een grote hond achter de schapen aan, en ik . . . ik riep, en . . . en hij gaf er niks om. En toen heb ik een stok gezocht, en ik liep naar hem toe, en toen sloeg ik hem bijna raak, en toen ging hij er hard vandoor."

Braber en z'n vrouw keken elkaar eens aan.

„Maar dan had je toch hard naar school moeten lopen," zei vrouw Braber.

„Ja," stotterde Evert, „dat wou ik ook, maar . . . maar toen zag ik opeens . . . dat er . . . dat er een lammetje in de sloot lag, dat had die hond er in geblaft, en 't was bijna verdronken . . . en toen heb ik het er uit gehaald . . . en toen duurde dat zo lang, en toen heb ik . . . en toen ben ik naar huis gekomen, want ik dacht, dat de school al uit was."

„De school is nog lang niet uit," zei Braber boos, „je had hard naar school moeten lopen."

„'t Komt allemaal omdat je weer ging zwerven langs het laantje, 't is altijd wat met jou," zei z'n moeder.

„Ja," knikte Evert.

't Was ook altijd wat met hem; van de drie maal dat hij naar school ging, kwam hij er twee te laat.

„Waarom ben je niet regelrecht naar school gegaan en niet langs het laantje?” vroeg vader boos.

„Dan. . . dan was dat lammetje verdronken,” zei Evert.

„Nee, toen wist je nog niks van een lammetje, je had regelrecht van huis naar school moeten gaan.”

Evert begreep er niets meer van; hij vond dat grote mensen toch maar dom waren.

„'t Lammetje zou toch verdronken zijn,” zei hij weer en keek naar z'n modderschoenen.

„Dat lammetje had best terechtgekomen, Ververs zou het ook wel gezien hebben; maar jij hoorde op school,” bromde z'n vader.

„En nou krijg ik straks de bovenmeester weer, en wat moet ik dan zeggen?” knorde z'n moeder.

Ach ja, die bovenmeester ook! Die was al driemaal geweest, omdat Evert steeds weer te laat op school kwam.

Ja, hoe moest dat nu?

Evert stond diep na te denken. Hoe was het nu eigenlijk? Hij moest naar school, maar hij *kon* niet naar school, want die hond en dat lammetje, maar toch *moest* hij naar school.

Hij gaf het maar op. Hij zou wel straf verdiend hebben, dat geloofde hij wel, maar hij begreep niet, hoe het anders gekund had.

Hij zuchtte diep. Er waren toch moeilijke dingen in de wereld.

„Wat moet ik nou met zo'n jongen beginnen?” vroeg vrouw Braber en nam Everts kin in haar hand, terwijl ze hem diep in de ogen keek.

„Voor straf naar bed sturen,” zei Evert zelf maar.

„Ja, dat kun je begrijpen,” zei z'n vader, „je zult me daar gaan luieren op je bed! Nee, mannetje, hard aan 't werk, de koeien voeren en de groep uitmesten. Hard werken. Als je 't op school niet doet, dan maar bij mij.”

Moeder Braber keek met een verstolen glimlachje naar haar man. Ze wou zeggen: ja, dat zal hij nogal een straf vinden, hij doet niet liever dan bij de koeien helpen.

En zo was het. Een kwartiertje later liep Evert in de stal met armen vol hooi te sjouwen. Hij spreidde ze voor de koeien uit, alsof hij hun tafel dekte. En bij elke koe had hij een nieuw praatje.

„Nou, Blaar, ruikt het niet lekker?”

„Pas op maar, Bonte, verslik je niet in die grote dot. Zal ik hem voor je uit elkaar peuteren?”

„Werk!” zei vader knorrig.

„O ja, da's waar ook,” dacht Evert, „die school!” Maar vijf minuten later was hij die hele school weer vergeten en hij zong het hoogste lied.

Een half uur later was hij druk bezig met een mesthaak de groep achter de koeien schoon te maken. Hij gleed wel eens even uit, terwijl hij hard aan de haak sjarde, en daar spatte wel eens wat nattigheid tegen z'n broek, maar dat mocht hem niet hinderen, de groep zou schoon worden.

Zo zag de bovenmeester hem bezig, toen hij de stal binnentapte.

Evert liet van schrik de mesthaak uit z'n handen vallen en stond in z'n klompen als in een blok.

Zwijgend kwam de meester naderbij. Evert keek even op. Och heden, ja, hij had het al gezien op het gezicht van de meester. Daar was het weer: hij was niet naar school geweest. Nee, dat *kon* immers niet. En dus had hij straf verdiend.

De meester bleef vlak voor hem staan, en Evert keek naar de schoenen van die meneer.

„Jij bent een ijverig mannetje,” hoorde hij dan plots de stem boven hem. En die stem klonk zo opgewekt, dat Evert even naar het gezicht van de meester keek. Maar dadelijk sloeg hij toch de ogen weer neer. Niet zo diep als eerst, dus keek hij naar de knieën van de meester.

„Jij bent een ijverig mannetje,” zei die weer, „dat zie ik.”

„Ja,” knikte Evert.

„Dat vind ik prettig.”

„Ja,” knikte Evert.

De bovenmeester moest even nadenken. Hij stond maar naar Everts haar te kijken, en Evert keek naar de knieën van de meester.

„Wat wil je worden, Evert, als je groot bent?” vroeg meester zacht.

„Boer,” zei Evert prompt.

„Dat dacht ik al. Houd je veel van koeien?”

„Ja,” zei Evert, „en van varkens.”

„En van lammetjes,” zei de meester.

„Och heden!” dacht Evert. Hij keek eventjes naar het gezicht boven hem en sloeg toen de ogen weer gauw neer.

„Maar eh. . . . wat ik zeggen wou, als jij een flinke boer wilt worden, dan moet je eerst goed je best doen op school, weet je dat wel?”

Evert gaf geen antwoord. Hij was het niet helemaal met die meneer eens, dus zei hij maar niets.

„Weet je dat wel?” herhaalde de meester.

„Nee,” schudde Evert.

„O nee, wat dacht je dan?”

„Ik. . . . ik wou. . . . eigenlijk niet naar uw school.”

„Niet naar school?” riep de meester verbaasd, „wat dan?”

„Ik wou naar de koeienschool.”

„De koeienschool?”

Nu moest de meester toch lachen. Waarom, dat begreep Evert niet.

„De koeienschool, wat is dat?”

„De landbouwschool, meester,” riep Braber, die ergens onder een koe zat te melken, maar alles gehoord had.

„Oho,” lachte de meester, „is dat de koeienschool? Maar

mannetje, dan moet je toch eerst bij mij op school komen? En nog goed je best doen ook?"

Evert gaf geen antwoord.

„Kom, zeg eens op, wat dacht je?" vroeg de meester.

„Ik. . . ik wou. . . ik wou uw school eigenlijk maar overslaan," zei Evert bedeesd. „Waarom schoten vader en de meester nu tegelijk in de lach? Grote mensen zijn soms rare mensen, dacht hij weer. 't Was beter, dat hij maar niets meer zei.

„Zo, zo," zei de meester, „maar welke jongens dacht je, dat er op de koeienschool mogen komen?"

Evert gaf geen antwoord.

„Weet je dat niet, Evert?"

„Nee," schudde het jongetje.

„Dan zal ik je dat eens gauw vertellen. Alleen jongens, die bij mij op school heel goed hun best hebben gedaan."

Evert keek eens naar de meester, alsof hij wou zeggen: dat is maar een grapje zeker.

„Heus, Evert, de bovenmeester van de koeienschool vraagt altijd aan mij, wie flinke jongens zijn. En die wil hij alleen hebben. Ik mag zeggen, wie er op de koeienschool mogen komen en wie niet."

Nu keek Evert de meester toch recht in het gezicht, en met een hoog vraagstemmetje zei hij: „Echt?"

„Echt waar, Evert," zei de meester.

Lieve tijd! Zat dat zo? Daar moest Evert toch even om zuchten. Dan had die meester, die daar voor hem stond, toch heel wat te vertellen.

De meester wachtte een poosje, want hij begreep, dat Evert diep na moest denken.

„Nou," vroeg hij eindelijk, „en wat dacht je er nou van, Evert?"

„Ja," zuchtte Evert.

„Wat bedoel je?" vroeg de meester.

„Dat ik op uw school goed moet leren."

„Juist,” zei de meester, „dat kwam ik nou met je afspreken.”

„Ja,” zei Evert.

„En welke straf moet hij nou hebben voor vanmiddag, meester?” vroeg Braber.

„Straf? Helemaal geen straf,” zei de meester, „die jongen wist nog niet, dat het heel erg nodig is, om op school goed te leren. Nou, ik kan hem toch geen straf geven, omdat hij iets niet weet. Maar nou weet hij 't *wel*, en nou komt alles in orde.”

„Wat een fijne meneer,” dacht Evert. Hij keek hem vlak in het gezicht, hij knikte heel diep, omdat hij het toch zo erg meende, en hij zei: „Ik zal heel goed m'n best doen op school.”

En toen knikte hij nog eens.

„Afgesproken,” zei de meester, „en ga nou je vader maar weer flink helpen.”

Wel, dat kon Evert, dat zou hij laten zien. Hij sloeg de bezem in de groep, dat de spatten rondvlogen.

De meester deed snel een paar stappen achteruit; zo'n hard werkend boerenjochie bekeek hij liever op een afstandje. Maar in school de volgende dagen bekeek hij Evert van dichtbij. En jawel, hoor, Evert hield woord: hij deed goed z'n best. Ja, kijk eens, als hij nu nog eens het ongeluk had een verdwaald poesje tegen te komen, ja, dan moest hij dat diertje helpen, en . . . kwam hij te laat op school. En als er stierenkeuring was, nou ja, dan kon je er toch niets aan doen, dat je de school straal vergat. Dat moest de bovenmeester toch begrijpen.

Nu, de bovenmeester begreep dat ook. Als er stierenkeuring was, en Evert was om halftien nog niet op school, dan zei hij tegen een meisje van de hoogste klas: „Ga eens op de markt kijken, of je Evert Braber ook ziet, en breng hem dan mee.” Dan ging het meisje, en ze vond Evert bij de een of andere stier, en ze nam het mannetje mee.

Dan vroeg de bovenmeester: „Was je de school vergeten, Evert?”

En Evert zei: „Ja, meester.”

„Waren er mooie stieren, Evert?”

Dan knikte Evert en hij dacht: „Houdt die meester ook van stieren?” Doch hij vertrouwde de zaak maar half.

„En zou je nou maar niet eens heel hard gaan werken, om je schade in te halen, Evert?” vroeg de meester weer.

En Evert zei braaf: „Ja, meester.”

En de meester bracht Evert bij de juffrouw.

En Evert probeerde te werken. Maar dat lukte niet, hoor. Hij zag maar stieren en keurmeesters en boeren.

Dat was Evert toen hij zes jaar was.

III. DE STIER

„Evert, pas op!” „Evert, kijk uit!”
Drie, vier stemmen schreeuwden door elkaar over het weiland.

En Evert, die op z'n knieën bij het nest van een kievit zat, schrok op.

Daar kwam als een dolle een stier aanzetten, de kop gebogen. De hoeven sloegen dof in de grond, de graspollen vlogen achter het dier door de lucht.

Evert sprong op en snelde naar de slootkant, waar hij zich half verborg. Een woeste stier moest je uit de weg gaan, dat wist hij, die zou je op z'n horens nemen of verpletteren onder z'n hoeven.

Piet — zo heette de stier — zag het mannetje gelukkig niet en rende verder in blinde woede het weiland in.

„Jongen toch,” zei boer Verhage, „dat is goed afgelopen, je had wel dood kunnen zijn.”

„Wat is er toch met Pier?” vroeg Evert.

„We zouden hem op een veewagen laden, ik had hem verkocht, en nauwelijks is hij uit de stal, of hij wordt woest; hij zou mij zelfs op de horens genomen hebben, als ik niet achter een boom was gesprongen.”

„Pier?” vroeg Evert verwonderd.

„Ja, Pier,” zei Verhage, „kijk me de dolle dries eens aan.”

„En hij is altijd zo lief voor me,” zei Evert.

„Hij is niet te vertrouwen, jongen.”

Evert liep met de boer naar de woning. Daar stonden de vrouw en de arbeider en de veekoper het geval nog te bepraten.

„Zo zou je door je eigen stier vermoord worden, baas,” zei de arbeider.

„'t Is te zeggen,” zei de boer, „en ik schrok me naar om dat mannetje hier.”

„Ja, zo'n kind toch,” zuchtte de vrouw.

„Laten we eerst een bakje koffie drinken voor de schrik,” zei de boer, en gaf Evert een koekje.

Ze gingen zitten praten, de grote mensen, maar Evert begreep er niet veel van. Hij ging weer naar buiten en slenterde naar het hek. Hij keek het weiland in.

Kijk, daar liep Pier. Z'n boze bui was zeker al over, want hij stond aan de slootkant en dronk water.

Waarom zou hij toch zo wild geworden zijn? Op stal deed hij nooit boos, alleen maar als er een vreemde bij kwam.

„Maar natuurlijk,” zei Evert half hardop, „ik begrijp het al, dat is om die veekoper, die kent hij niet, en die vent heeft zo'n lange, blauwe kiel aan, daar is hij van geschrokken.”

Pier liep nu rustig te grazen, alsof er niets gebeurd was.

„Natuurlijk,” zei Evert weer, „dat is om die rare veekoper.”

„Pier, Pie-ier,” riep hij.

De stier ging door met eten.

„Pie-ier,” riep hij harder.

De stier keek op.

„Kom dan, Pier.”

De stier ging weer eten.

„'t Is een lieve Pier,” zei Evert, „ze hadden hem op de wagen moeten brengen, terwijl de veekoper in huis zat, dan was er niets gebeurd.”

„Pie-ier,” riep hij nog eens.

De stier keek weer naar z'n kameraadje.

„Pier, kom dan.”

Maar Pier at.

„Een beste jongen, die Evert, dat denkt-ie nou, maar 't gras is toch zo lekker,” zo praatte de jongen tegen zichzelf.

Hij klom op het hek.

Zou hij het wagen?

„Pie-ier!”

Pier at.

„Pie-ier!!”

Pier keek even en at weer.

„Och, 't is een beste stier, hij doet niks,” zei Evert en sprong over het hek in het weiland.

De stier ging verder met eten.

Evert kwam naderbij.

„Pier,” zei hij.

„Pier, jongen, op mij ben je toch niet kwaad?” Hij ging dichtert naar het dier toe.

„Dag, Pier, ken je me nog?”

„Dag, Pier, zeg je niks?”

„Je zegt nooit iets, hè Pier?”

„Stieren kunnen niet praten, hè?”

Z'n stemmetje klonk zo vertrouwelĳk, dat de stier even ophield met eten en een paar stappen naar het mannetje toe kwam.

Even rilde er toch iets in Evert. Maar toen Pier weer een paar bosjes gras met z'n lange tong beetpakte, lachte het jongetje en zei: „Beste Pier.”

Voetje voor voetje naderde hij de stier, aldoor stil tegen hem pratend.

„Beste Pier ben jij, hoor. Die gekke, blauwe kiel, hè? Beste Pier, hoor. Mijn vriendje ben je, hè Pier?”

Nu was hij vlak bij het dier gekomen. De stier keek hem aan, zo rustig, dat Evert wist: er is niets met hem.

„Kom dan, Pier.”

Pier kwam.

„Kom dan bij me, Pier.”

Pier kwam bij hem.

Evert streeelde hem over de kop.

Pier likte met z'n lange ruwe tong over Everts hand.

„Kom jij maar mee met je vriendje, hoor, kom maar.”

Hij nam de stier bij het touw, dat aan z'n horens zat.

„Kom dan, jongen.”

Ze gingen door het weiland. De grote stier en het kleine mannetje.

Al maar babbelend, het mannetje.

Rustig volgend, de stier.

Ze kwamen bij het hek. Evert deed het open.

Ze gingen door het hek.

Daar stond de veewagen. De stier keek er wantrouwend naar.

Die hooiberg kende hij, en dat schuurtje, en dat jongetje.

Maar dat rare ding!

Evert zag dat Pier onrustig werd. Hij streek hem weer en babbelde: „Dat is niks, jongen, daar kun je mee rijden. De mensen rijden in een auto, en koeien rijden in een veewagen.”

De stier bleef staan. Evert liet hem los.

„Kijk dan,” zei hij en liep over de brug de wagen in.

„Zie je nou wel, 't is niks,” vleide hij weer. „Kom dan, Pier.”

Maar Pier kwam niet.

Evert ging naar hem toe, streek hem over de kop en langs de hals en trok dan weer zacht aan de halster.

„Kom toch, jongen, 't is heel gewoon.”

Maar de stier had blijkbaar geen zin in een autoritje, want hij verzette geen poot meer.

Daar schoot Evert iets te binnen.

„Lijnkoek,” zei hij half hardop. Hij ging de stal in en nam een paar brokken lijnkoek. Hij hield het dier een stukje voor en zei: „Lekker, Pier, lekker, jong.”

Ja, dat was de stier met hem eens. Hij begon dadelijk van de koek te eten. Evert wachtte even, tot het brokje op was. De stier rekte de nek en wou een nieuw stukje.

Evert ging op de brug staan en stak hem de koek toe. De stier zette z'n voorpoten op de helling en nam gretig de koek aan.

Weer wachtte Evert, en toen ook dat stukje op was, ging hij in de wagen staan en liet het beest een nieuw stuk koek zien.

„Kom dan, Pier,” lokte hij.

En jawel, hoor, daar kwam Pier de brug op klauteren. Even

aarzelde hij, omdat hij bijna uitgleed, maar het kleine baasje daar in de wagen wekte vertrouwen, en de koek lokte. Een ogenblik later stond hij bij Evert en nam een groot brok koek aan.

Terwijl de stier heerlijk stond te smikkelen, sloop Evert ongemerkt de wagen uit, liep naar de woning, tikte aan het venster en riep zachtjes: „Hij zit er in, hoor.”

In drie tellen was hij weer bij Pier om hem koek te voeren. En een minuut later stonden daar de boer, de arbeider, de vrouw en de veekoper in stomme verbazing te kijken naar het wonderlijke schouwspel: een grote stier en een klein jongetje samen in een veewagen. Hun gezichten stonden zo dwaas, dat Evert bijna hardop moest lachen. Maar de stier hoorde stemmen achter zich en keek om.

„Kom d'r uit, Evert,” zei de boer zacht maar scherp. Hij voorzag dat de stier onrustig zou worden, en dan konden er rare dingen gebeuren.

Evert schuifelde voorbij het dier en stond in een paar sprongen op de grond. De boer en de veekoper zetten de klep van de wagen op, en . . . Pier was geborgen.

En toen begon het geroep: „Heb jij dat . . . ? Hoe heb je . . . ? Hoe kan dat nou . . . ?”

En Evert lachte maar en zei terwijl hij hen guitig aankeek niets anders dan: „Met koek.”

En daar begonnen de lui te lachen, te lachen!

Maar de boerin zei: „Jongen, dat je geen ongeluk gekregen hebt, dat mag je nooit meer doen, hoor.”

Evert nam dat niet zo zwaar op. Hij zei luchtigjes: „Hij doet mij niks, hoor.”

„Jij bent een reuze-kerel,” riep de veekoper. „Hier, jong, pak aan,” en hij duwde Evert iets in de handen. Toen de jongen er naar keek, werd hij rood tot achter z'n oren . . . een gulden. Hij stond er zo beteuterd naar te kijken, dat de mannen weer hartelijk begonnen te lachen.

„Kom nou maar in huis,” zei de vrouw, „dan gaan we eten.” Evert liep ook mee. Ze schikten zich rond de tafel, en Evert, als vanzelfsprekend, zocht ook een plaatsje.

Welnee, dat was niets vreemds, Evert zat zo vaak aan ander-mans tafel; geen boer in de buurt, waar hij zo af en toe niet eens meeat.

Na het eten zei de veekoper:

„Nou, dan ga ik maar. Als we jou niet gehad hadden, Evert, dan konden we misschien nog een halve dag achter die stier aanzitten.”

„En dan kreeg je hem nog niet,” zei Evert.

Ze lachten allemaal.

„Nee,” zei Evert, „met jagen krijg je niks, met koek moet je het doen.”

De lui gingen naar buiten. De veekoper zat al achter het stuur. Toen begreep Evert pas goed, wat er nu gebeuren zou: Pier ging weg.

Natuurlijk, dat had hij geweten, maar hij had er in 't geheel niet bij nagedacht. Hij liep naar de achterkant van de wagen. Hij keek door een kier. Daar stond in het halfdonker de enorme stier.

„Dag, Pier,” riep Evert.

„Mmm,” zei de stier. Het geluid kwam diep uit z'n borst.

„Dag, Pier,” riep het jongetje weer, en er schoot een brok in z'n keel.

„Mmmoe-oe,” zei de stier.

Toen vertrok de wagen.

En Pier vertrok.

Everts gezichtje stond niets vrolijk, toen hij thuiskwam.

„Waar heb je toch zo lang gezeten?” vroeg vrouw Braber.

„Bij Verhage,” zei Evert.

„Jongen, waarom zeg je dat dan niet. Je laat me hier maar in de ongerustheid zitten.”

„Ik wist niet, dat ik er zou blijven eten, moeder.”

„Ja, ja, kleine zwerver, maar je hebt altijd wat, en ik zit in de narigheid.”

Evert boog z'n hoofd en luisterde naar het standje. Maar hij dacht: daar moest ik toch iets op weten te vinden, dat moeder niet ongerust is.

„Moeder,” zei hij na een poosje, „zullen we afspreken, dat als ik niet op tijd thuis ben om te eten, dat ik dan bij een andere boer zit.”

„Hoe weet ik, dat je bij een andere boer zit?” vroeg vrouw Braber.

„Nou, omdat ik niet thuiskom.”

„Ja maar, je kunt toch ook wel ergens in de sloot liggen?”

„Hoe kan dat nou, dan kruip ik er toch weer uit!”

„En de wetering dan, die is zo diep.”

Och, daar moest Evert toch een beetje om lachen. Dacht moeder nou, dat hij zo dom zou zijn, om in de wetering te vallen?

„Als je bij een ander eet, moet je het eerst komen zeggen,” zei moeder.

„Maar dan kan ik nooit bij een ander eten,” zei Evert spijtig.

„Waarom niet?”

„Wel, dan zijn ze al klaar, als ik terugkom.”

Moeder zuchtte eens, en lachte eens, en eindigde met hem een zoen te geven.

„Kom het toch maar zeggen,” besloot ze.

Evert schudde nauwelijks merkbaar het hoofd: die grote mensen begrijpen je maar niet.

Toen legde hij de gulden op tafel.

„Waar heb je die vandaan?” vroeg moeder.

„Van de veekoper.”

„Waarvoor dan?”

„Omdat ik de stier in de wagen heb gebracht.”

„De stier in de wagen? Jij?”

„Ja, zij konden het niet, toen heb ik het alleen gedaan.”

„Ik begrijp er niets meer van, Evert, vertel eens van het begin af.”

En Evert vertelde.

„Een jongetje van acht jaar alleen met een stier op pad,” zei moeder, „is het een wonder, dat ik soms ongerust ben?”

Evert zei niets. Hij stond naar buiten te kijken. Lang.

„En toch ben ik een gemenerd,” zei hij opeens met een dun stemmetje en begon te huilen.

Moeder schrok. „Een gemenerd, waarom?”

„Omdat ik Pier in de wagen heb gebracht. . . . Met stukjes lijnkoek. . . . En nou is hij weg. . . . En hij was zo lief voor me. . . .”

Dat was Evert toen hij acht jaar was.

IV. HET RARE MANNETJE

De tijd ging stilaan door.

Weer was het tweemaal lente geweest, en het was tweemaal winter geweest.

Maar de polder met z'n duizend sloten en z'n honderd boerderijen bleef dezelfde. En het kleine mensken midden in die polder bleef hetzelfde. Och ja, hij was twee jaartjes ouder geworden, Evert, maar wie, die op de weg liep, zag, of dat knaapje, dat ginds in de onmetelijke velden voortschoof, acht of tien jaar was?

Alleen dit verschil was er bij twee jaar geleden: het knaapje zwierf nu door de *bele* polder. Hij kende de weteringen en de kaden, de lage dijkjes met de hoge populieren, de elzenbosjes en de sloten met hun stokoude wilgen.

En hij doolde er alleen.

Het dorp, och, het dorp was klein, een hoopje huizen, een oude kerk, een school. Evert bleef er wel eens even spelen zo na schooltijd met z'n kameraden. En hij genoot van het wilde rennen door de straatjes, waarbij de klapperende voetstappen van hun klompen opklaterden tegen de stille kerk. En hij verkneuterde zich in een klein hoekje achter een regenton, terwijl z'n makkers hem zochten, tot ze rakelings voorbij hem kwamen, en hij als een woedende hond blaffend op hen afschoot.

O ja, hij kon meedoen als de beste. Hij kende iedere bewoner van het dorpje. Hij wist precies welke vrouw lachend meegenoot van hun wilde spel, en welke andere haar ring waarschuwend op de ruit deed kletteren of dreigend haar vuist opstak, wanneer hij vergat, dat een voortuintje geen speelplaats was.

Maar als hij straks de polderweg afliep, was het gedaan met z'n jool. Dan liep hij alleen in de grote ruimte. Dan zocht hij

langs de slootkanten en in de bosjes naar sporen van dieren, nesten van vogels.

Dan pas was hij in z'n element. Dan pas genoot hij. En vaak galmde dan opeens z'n gejedel over de velden, blij, zomaar blij om de polder, om niets dan de polder. En de boerinetjes zeiden tegen elkaar: „Hoor Evert weer eens zingen.” En ze lachten.

En 's avonds, als hij moe in bed rolde, te moe bijna om z'n kleren uit te trekken, lag hij glimlachend te wachten, tot z'n moeder kwam, zich over hem heenboog en vroeg: „Heb je gebeden, jongen?”

„Ja, moeder,” zei hij dan. Of ook wel eens: „Ach nee, ik ben het vergeten.” Dan baden ze samen. En soms vergat hij het met opzet, als hij wilde, dat moeder met hem bad.

Moeder — ze zei de dingen zo stil, zo eenvoudig tegen de hemelse Vader. Heel anders dan meester op school of dominee in de kerk, maar Evert vond, dat bij die heel gewone zinnnetjes van moeder de Heer altijd dichterbij hem was.

En zo gingen z'n dagen. Maar hij telde ze niet. De meester op school, ja, die wilde hem wèl eens leren z'n dagen te tellen. „Je zit nou in de vijfde klas, jongen, en je ouders willen, dat je wat meer leert, dan kun je later naar de U.L.O. of de H.B.S. Maar je bent nu nog te speels.”

Ja, dat had boer Braber gezegd: „Als u meent, dat hij goed kan leren, meester, dan mag hij van mij veearts worden, dat is net iets voor hem, denk ik.”

En zo was Evert bij een apart groepje leerlingen gezet, die wel eens een lesje meer kregen en ook geregeld wat huiswerk moesten maken. Dat groepje, nou ja, dat beviel Evert wel. Ze waren met z'n drieën, Henk van de dokter, Frits van de molenaar en hij.

Frits en Henk zaten naast elkaar. Een wonderlijk span, die twee. Henkje, het watervlugge Henkje, was een hoofd kleiner dan Evert, en Frits, de goedmoedige, logge Frits, een hoofd

groter. Die anderhalve mens samen in één bank, dat paste precies, vond Evert. Hijzelf zat heel genoeglijk in de schaduw van Frits op het achterste bankje. Daar had hij het rijk alleen. Daar kon hij in zichzelf zitten praten, wat hij heel graag deed, al merkte hij het dan zelf niet. Daar kregen ze hun extralesje, dat vaak langs Evert heen ging. Daar zat hij z'n sommen uit te broeden, of door het raam te kijken. De jongens lachten wel eens om hem. Ze wisten het net zo goed als de meester: Evert zat daar in levenden lijve, terwijl hij er toch dikwijls niet zat, want dan waren z'n gedachten ver weg.

„Uit logeren, Evert?” vroeg de bovenmeester dan.

„Ja, . . . eh. . . nee, meester,” antwoordde Evert, en zat weer midden in de klas. Maar bij één vak was Evert altijd present. Als er verteld werd uit het leven der dieren, dan wist de klas het al; dan was er altijd één, die met de meester kon meepraten, die vaak meer gezien had, dan de meester had gelezen. Die éne, dat was Evert Braber, ginds uit de polder, Evert, die dikwijls een dromer was, maar die bij natuurkennis op slag veranderde in een levendig, geestdriftig joch, en dan met z'n kennis de anderen ver vooruit was.

En na zo'n les waren er wel eens vragen gekomen van Henkje en Frits: „Waar heb je dat toch allemaal vandaan, Evert?”

Dan glimlachte Evert rustig en zei: „In de polder, jô, daar zie je van alles.”

En zo kwam het, dat ze meegetrokken waren de polder in, Frits en Henk. Het duurde niet lang of ook zij leerden de vreugden van de polder genieten, de gezelligheid van de boerderij en het zwerven door de weilanden. En ze kwamen er zoetjesaan achter, dat je heus niet alleen in het dorp je dolle jongensvermaak kon vinden, maar dat een bosje, een sloot of een dijk je de heerlijkste plekjes verschaften, waar een halve dag een half uur leek.

Toen, die mooie Zaterdag in het najaar, waren ze met z'n drieën aan het skiën. Ja, natuurlijk, aan het skiën! Waarom

zou je een eenvoudiger woord gebruiken? Boven aan de dijk gingen ze op een klomp zitten en ritsten naar beneden. Ze hadden het zo lang gedaan, tot er een geultje in het gras was uitgesleten, een prachtige glijbaan van vette klei.

„Vooruit, Frits, jouw beurt!”

Nee, wacht, eerst nog een beetje water er over.”

Evert schepte met z'n klomp wat water uit de sloot en liet dat door het slijkerige geultje lopen.

En daar roetste Frits naar beneden. Hij zat gehurkt op één been, stak het andere recht vooruit en balanceerde met de armen. Hij vloog met zo'n vaart naar beneden, dat hij hals over kop in de grinthoop duikelde, die aan de wegkant lag.

Ze speelden hetzelfde spel al een half uur achter elkaar. Hun broeken waren slijkerig, hun handen zaten onder de klei. Maar . . . ze genoten.

„Hier komt de wereldberoemde skiër,” riep Henk, weer bovenop de dijk staande, „gaat dat zien, mensen, betaal je kwartje en kijk naar de skiër, zoals je die in Zwitserland niet ziet!”

Hij strekte z'n armen, zat steil-recht op z'n klomp.

Huup — een duwtje, en daar schoot hij weg. Maar de skiër maakte zulke overmoedige fratsen, dat hij omrolde en buitlend en duikelend, hopla! driemaal over de kop, rolde hij als een egel de dijk af. Maar beneden gekomen, maakte hij een kwiek, mal sprongetje en stond opeens met een olijk gezicht buigingen te maken, naar het „publiek” roepend: „Ziet, mensen, dat was de wondersprong van Henk, de wereldskiër.”

Z'n kameraads stonden zich slap te lachen.

Ze waren met z'n drieën aan het skiën.

Ja, zo zei Henk het 's avonds tegen z'n vader: „We waren met z'n drieën aan het skiën, toen daar opeens dat rare mannetje stond.”

't Was toch werkelijk een raar mannetje ook. Toen ze hem zagen, de jongens, viel opeens de stilte tussen hen. Het

schaterlachen en roepen verstomde als op slag, en ze stonden met open monden te kijken. Daar kwam aansloffen op heel grote schoenen een man, die niet veel groter was dan zij, en die een zwartgrijze, ronde baard droeg. Z'n kleren waren verschoten en haveloos. Op z'n rug hing een soort van soldatenransel, en bovenop die ransel zat, of liever hing, lui en ge-

makkelijk, de poten over de schouders van z'n baas. . . . een moddervette foxhond.

„Grooote Griet!” fluisterde Henkje, die natuurlijk de eerste was, die wat zei. Maar tegelijk zweeg hij weer, want het mannetje begon de dijk te beklimmen en kwam recht op hen af. Ze gingen onwillekeurig wat dichterbij elkaar staan: zo'n rare vent!

Maar toen hij boven kwam, keek hij in de verte, als zag hij de jongens niet. Hij stond als een beeld, z'n stok in het gras geplant. Hij staarde over de polder.

't Was toen, dat Evert de ogen van de man zag, wonderlijke, blauwe ogen onder zware wenkbrauwen. En opeens dacht Evert: die ogen kijken altijd in de verte en hebben altijd in de verte gekeken.

„Hier moet het wezen,” hoorden de jongens hem mompelen. En zonder naar hen om te zien, slofte hij verder, de dijk langs. De jongens bleven hem nastaren.

„Grote Griet!” zuchtte Henkje weer, „heb je daarvan terug?” „Wat een rare, hè,” fluisterde Frits Blom.

„Ja, die draagt z'n hond op z'n rug,” zei Evert.

„En die hond is zo vet als een varken,” lachte Henk.

„Ik denk, dat die nog nooit een stap heeft gelopen, daarom is hij zo vet,” meende Frits.

„Je hebt vette jongens op de wereld,” zei Henkje, „dat wist ik, maar dat er zulke vette honden waren, wist ik toch niet.”

Frits keek eens naar hem, wilde hem al een por geven, maar Henkje keek zo ernstig de man met de hond na, dat Frits dacht: „Nee, mij bedoelde hij toch niet.”

Maar toen was toch het woord gesproken dat het plezier er inbracht. Ze begonnen tegen elkaar te lachen, en dat lachen werd zonder dat ze verder wat zeiden zomaar vanzelf vrolijker en luidruchtiger.

„Ik weet het niet, hoor,” zei Henkje dan, „maar 't lijkt me d'r een, die zo van de Noordpool komt.”

„En doorloopt naar de Zuidpool,” vulde Frits aan.

„Ja, waar zou hij heengaan?” vroeg Evert.

„Laten we hem volgen, jongens,” stelde Henkje voor, en meteen zetten z'n vlugge voetjes er de draf in, het mannetje na.

Frits en Evert volgden.

Intussen verdween de zwerver achter wat wilgenbosjes bij een kromming van de dijk.

„Opschieten, jongens,” zei Henk, „dan zitten we hem zo op de hielen.”

Ze zetten de gang er in. En bij de bocht. . . .

De man had zich omgekeerd, als stond hij op hen te wachten.

Ze bleven op geen vijf meter voor hem staan, een beetje verlegen met hun houding.

Het mannetje keek hen aan, bleef hen aankijken. Maar die wondere ogen staarden hun niet in het gezicht, doch leken gericht op iets dat ver achter die gezichten lag. Toen schudde hij het hoofd met een stil gebaar en mompelde:

„Overall hetzelfde.”

En z'n stem klonk moe.

Hij slofte verder.

En de jongens bleven staan. Ze keken elkaar eens aan. Ze glimlachten eens. Toen keerden ze terug. Ze praatten nog veel over het rare mannetje. Ze deden druk en vrolijk. Maar wat elk van hen in z'n binnenste had gevoeld, toen ze voor hem stonden, daarover zeiden ze niets.

V. DE ZWERVER

Alle polders zijn wijd, en de wegen er door zijn eenzaam en lang.

Maar achter elke polder ligt een andere, en na elke weg komt een nieuwe.

Door de polders over de eindeloze wegen slofte hij, de zwerver. De ganse dag was van hem, en 't was dus maar goed, dat de wegen eindeloos waren, anders was hij gauw uitgezworven geweest.

En overal lagen de boerderijen. De nieuwe met rode pannendaken, de oude met bemoste, rieten daken.

En onder die daken woonden mensen. Onder het ene vriendelijke, onder het andere norske en harde mensen.

„Overal hetzelfde,” had de zwerver gemompeld, en het *was* overal hetzelfde. Hij was gekomen van ver, uit een vreemde streek. Nu wilde hij hier blijven in deze voor hem nieuwe omgeving.

Over weinig weken zou hij het weten, welke boerderijen hij kon bezoeken, om z'n povere handeltje te drijven, en om, als 't kon, een hapje mee te eten uit de grote pot.

„Overal hetzelfde.”

In alle polders, waar hij kwam, fluisterden de boerenjochies, en gingen de meisjes wat op zij.

In alle dorpen, die hij doortrok, riepen de jongens hem na, en stonden vrouwen voor hun deur te kijken.

„Tom Fox.” Dat was als bij toverslag z'n naam geworden in deze streek. Iemand wist met zekerheid te vertellen, dat de zwerver Tom heette. En 't was nog waar ook. Nu, en hoe de naam Fox er bij gekomen was, is duidelijk.

En dat „Tom Fox” was sneller door de polders verspreid, dan de zwerver begrijpen kon. 't Was hem een raadsel, hoe in de vijf of zes dorpen, die hij bezocht, overal uit smalle straatjes door onzichtbare jongens diezelfde naam werd geroepen, en

langs de landwegen hetzelfde woord werd gefluisterd. Och, zo heel veel vriendelijkheid was hij in z'n leven niet gewoon geweest. In de streken, waar hij vroeger gezworven had, was hij ook niet verwend.

Trouwens, had hij het er naar gemaakt, hij, de norske? Maar nu in deze nieuwe omgeving direct ontvangen te worden, overal ontvangen te worden met diezelfde naam. . . .

Al wat hij mompelde was: „Overal hetzelfde.”

Maar in z'n oude hart was de pijn.

Pijn, als toen hij een kind was.

En hij dacht aan die dagen.

En hij werd even moe.

Moe van dat leven, dat lange zwerversleven.

En hij noemde een naam. Zomaar stil voor zich heen.

Maar Tom was niet gewoon om lang pijn te dragen. De pijn zette zich om in wrok. En langs de lange wegen in de wijde polders dwaalde een norske zwerver.

In de dorpen, waar hij werd nageroepen, ging soms even z'n stok omhoog, als hij een jongenshoofd om een schutting zag kijken. Dan werd het nog mooier voor de jongens: er kwam spanning in.

Overigens was Tom wat voorzichtig met z'n dreigementen, want hij wist heel goed, dat hij op die manier de ouders tegen zich in 't harnas kon jagen.

Ze stonden daar in hun deuropening, de vrouwen, de armen gekruist. En als hij naderde, viel de stilte, die bleef hangen tot hij voorbij was. Maar hij voelde hun ogen op z'n rug gericht en hij wist dat ze gebaren maakten tegen elkaar.

Soms draaide hij zich opeens om, zoals hij eens gedaan had bij de drie jongens, die hem nakwamen. Dan voelden ze zich verrast door de oude, keken gauw een andere kant uit. Maar Tom Fox lachte schamper, en in z'n lach klonk zoiets als: lasterende kwebbelaars, spreek hardop, maar je durft niet.

O, hij haatte dat volk, hij haatte het elke dag dieper. En hun

kindergebroed, dat in de straatjes omzwermd, had hij wel uit elkaar willen ranselen.

En zij? Och, ze haatten hem niet. Welke reden hadden ze om hem te haten? Ze vonden hem enkel een rare vent, en nou ja, ook wel een vent, die je niet verder vertrouwen kon dan je hem zag. En hoe langer hij in de streek omzwierf, hoe meer men over hem te weten kwam. Nee, z'n verleden was niet zo mooi. Hij moest in de gevangenis gezeten hebben, waarom, dat was niet helemaal zeker; de een zei voor diefstal, de ander voor brandstichting. Een derde wist met zekerheid te vertellen, dat hij een berucht smokkelaar geweest was, die duizenden en duizenden guldens „verdiend” had, en er nu nog warmpjes in zat. Al dat gedoe met een handeltje langs de boerderijen was volmaakt overbodig. Tom Fox had geld genoeg, maar het zwerven zat hem in het bloed.

Och, lieve tijd! de hele bevolking van de streek had aan al die verhalen stof genoeg, om er maanden over te praten.

Ja, ja, als Tom Fox gemeend had, dat hij met het verhuizen van de ene naar de andere streek z'n verleden kwijt zou zijn, dan had hij het mis: de waarheid achterhaalde hem wel.

't Was daarom, dat hij zo grimmig kon kijken, hij moest het wel voelen, dat de bevolking hier op de hoogte was van zijn slecht verleden. Want waarom werd die vent dan zo nijdig als je hem „Tom Fox” nariiep? Was dat nou zo'n erge scheldnaam? Tom heette hijzelf, en Fox heette z'n hond, dus samen heetten ze Tom Fox.

Die gekke hond, altijd zat hij op de baas z'n rug. . . .

Maar eens zagen de kinderen de hond op straat lopen, midden in het dorp, en hard ook. En toen stoven ze uit elkaar voor Fox. Maar dat hielp niet, tenminste niet voor Bert van Klaveren.

Dat kwam zo:

De school ging uit, en de stille straatjes van het dorpje waren opeens vol leven en kinderjool.

Toen kwam daar Tom Fox aansloffen. Kinderen, midden in hun spel, stonden stil en begonnen te fluisteren, te lachen. En een groepje jongens keek olijk naar de zwerver. Ze gniffelden, toen hij naderde, ze zwegen terwijl hij voorbijging, ze wachtten tot. . . .

Toen begon er plots een heldere stem te zingen, te zingen in de stilte, zodat iedereen het hoorde.

't Was Bert van Klaveren. Waar hij het versje vandaan haalde, of dat hij het zomaar opeens verzong en er een wijsje bij fabriceerde, wist niemand. Maar grappig was het.

„Tommetje Fox,
Een hond en een vent,
Een vent en een hond
Die zwerven heel de wereld rond.”

Op al die gezichten rondom kwam de vrolijkheid; hier en daar tinkelde hoog een lachje op.

Met een ruk keerde de zwerver zich om. Het bloed vloog hem naar het hoofd. Ginds stond de zanger, op veilige afstand.

Maar dan. . . . een ogenblik slechts, en Tom had de hond op de grond gezet, en wijzend in de richting van Bert zei hij kort en scherp: „Pak an!”

Als een pijl uit de boog schoot het dier op het groepje jongens af. Kinderen stoven gillend uiteen. Maar Bert had geen tijd om te vluchten. In een oogwenk stond Fox voor Evert, die naast Bert liep.

De jongens deinsden tegen een muur op en hielden verschrikt de handen in de lucht. Fox keek van Evert naar z'n baas.

„Nee, die niet; die andere!” riep de zwerver, en — hap — op hetzelfde ogenblik kreeg de hond de broek van Bert te pakken, scheurde er een hap uit en drentelde, zonder verder naar z'n slachtoffer om te kijken, naar z'n baasje terug. Die nam hem op de schouder en vervolgde z'n weg.

Stom-beteuterd stond Bert naar z'n broek te kijken.

Geroep, geschreeuw, gelach.

„Alle mensen, wat een scheur!”

„Zeg het tegen de veldwachter.”

„Laat het dadelijk aan je moeder zien.”

„Wat een nijdigerd!”

„Toch een slim hondje!”

Een steen tussen een troep kippen gegooid had niet meer gekakel kunnen veroorzaken, dan Fox onder de dorpsjeugd deed. En die avond was er aan de tafels in alle huisjes geen ander onderwerp van gesprek dan Tom Fox en Bert van Klaveren.

Gelukkig voor de zwerver, dat de ouders van Bert in het geheel niet te spreken waren over het gedrag van hun zoon, en in plaats van naar de veldwachter te gaan de jongen die avond in z'n onderbroekje op een stoel lieten zitten.

Maar het dorp was er vol van en veel vaders en moeders zeiden, dat *zij* die ongure landloper wel anders geleerd zouden hebben.

Opnieuw kwam de stroom van vertelsels over hem los, de vent die dit en die dat op z'n kerfstok had.

Wel, het dorp was er mee verrijkt met zo'n inwoner! En hoe kwam je van hem af?

Och, er was wel eens een enkele vrouw, die haar hoofd schudde bij die geheimzinnige verhalen en vroeg: „Zou dat wel allemaal waar zijn?”

En daar woonde zo hier en daar nog wel een boerinetje, dat medelijden had met de zwerver en hem een pondje kaas in de handen stak, of hem tracteerde op een stevig maal.

En daar was ook wel eens een kind, dat dit alles maar niet kon begrijpen, en in de kerk, waar Tom af en toe eens kwam, stil naar hem zat te kijken, en thuis vroeg: „Maar zou zo'n dief wel naar de woorden van de Here Jezus luisteren?”

Het domme meisje kreeg ten antwoord: „Je hebt rare en heel

rare mensen in de wereld; Tom Fox ging in een andere plaats naar de Roomse kerk.”

Toen begreep het kind er helemaal niets meer van.

En dokter Brouwer, de vader van Henk, begreep er ook niets van. Maar wat *hij* niet begreep was heel iets anders.

Ze liepen te wandelen langs de polderweg, de dokter, Henk en z'n twee vriendjes, Evert en Frits.

't Was Zondagmiddag. De polder lag daar zo stil, zon-
overgoten te slapen, dat de wandelaars een zachte blijheid in zich voelden.

Toen kwam daar Tom Fox aansloffen. Z'n kleren waren grauw, gelapt, verfomfaaid.

Een lachende Zondagmiddag en een gore landloper.

Hij ging voorbij, de zwerver. Hij keek niet terzijde. Z'n ogen staarden in de verte. Alsof hij nog duizend wegen moest lopen.

De dokter stond stil, keek de man na, lang. Toen zag hij de jongens aan en vroeg zacht: „Waarom *hij*, en *ik* niet?”

Henkje werd bleek.

Evert voelde een pijn in z'n borst.

VI. NADERE KENNISMAKING

Het najaar was gekomen. Storm- en regenvlagen joegen over de polder. Blauwzwarte luchten drevén zo laag over de landen, dat het soms leek, of een heel wolkgevaarte zó op de weide zou neerstrijken.

Evert stond er naar te kijken. 't Was Zaterdag, en dus was er geen school.

Hij was alleen; z'n vriendjes voelden nu niets voor de polder, de natte polder met z'n slijk en z'n trieste, grauwe kleuren. Ze zaten zeker thuis te zwoegen op zware sommen of een aardrijkskunde-opdracht, dacht Evert. Ze zaten nu in de zesde klas, Evert en z'n vrienden, en 's Zaterdags kregen ze altijd een bui huiswerk op. Ze moesten volgend jaar misschien examen doen voor de H.B.S. Nou, volgend jaar zou wel komen, hoor, dacht Evert, en dat huiswerk, och, dat kwam vanavond wel terecht of anders Maandagmorgen.

Nu moest hij de polder in; 't was nu toch je reinste weertje voor de jacht op snoek! En bovendien, 't was niet alleen dat snoekpartijtje, dat hem de polder inlokte, maar als de najaarsluchten laag over de landerijen voeren, kon hij niet in huis blijven zitten. Dan was het, of iets hem naar buiten dreef, dan moest hij de weilanden in, ver van huis en ver van de boerenwoningen. Dan keek hij naar de kieviten, die de onrust van het trekken in zich voelden dringen. Hun witte buiken staken hel af tegen de zwarte luchten. Bij honderden zwierden en zwalkten ze over de polder, soms jagend in snelle vaart, soms stilstaande, als waren ze tegen de hemel aangedrukt.

Evert stond bij de wetering. Z'n dobbers dansten op het kabbelende water. Straks zouden ze mogelijk onderschieten, en zou hij zo'n rover van een snoek op de kant kunnen halen. Och, hij was de hele school en alles wat daarbij hoorde vergeten, hij was alle mensen, ja de hele wereld vergeten, hij dacht alleen aan z'n dobbers, en al wat hij nog wist, was, dat

de polder, de grijze polder, mooi was, en dat hij daarin thuis hoorde, midden er in.

Plotseling werd hij opgeschrikt. Achter zich hoorde hij een kort en vinnig gesnuif, en toen hij omkeek, zag hij een hond, die als een razende aan het graven was in de rulle aarde van een verse molshoop. Een paar seconden daarna had het dier een mol tussen de tanden. Hij slingerde hem nijdig heen en weer en liet hem dan, dood, voor zijn poten neervallen, nog steeds grommend.

„Grut,” zei Evert half hardop, „dat is de fox van . . . ,” en tegelijk keek hij over het weiland. En inderdaad, daar kwam hij aansloffen, de zwerver.

't Leek, of hij Evert niet zag, althans hij keek alleen maar naar z'n hond, en toen hij bij hem kwam, klopte hij het dier op de rug en zei: „Brave hond, hoor, brave hond.” Tegelijk vloog er zo'n zachte, vriendelijke glimlach over z'n gezicht, dat Evert zich verwonderde.

Tom Fox raapte de mol op en deed hem in z'n zijtas.

Toen pas zag hij Evert, en meteen kwam dezelfde norske trek van altijd om z'n mond. Hij wilde zich blijkbaar omkeren, want hij zei al: „Kom, Fox.” Maar het hondje stond als een beeld te kijken naar Evert of . . .

Opeens schoot het beest op hem af, en de jongen sprong reeds achteruit, de handen omhoog, maar op hetzelfde ogenblik zag Evert, dat het de hond niet om hem te doen was, maar om een nieuwe molshoop, waarin hij zeker beweging gezien had. Hetzelfde schouwspel van zoëven herhaalde zich: woest gewroet, een beet, slingeren met iets zwarts dat hij in de bek hield, en . . . daar lag weer een mol.

„Die weet er weg mee,” kon Evert niet nalaten te zeggen.

„Brave hond,” klonk weer de stem van de landloper, en hij liefkoosde het dier opnieuw.

„Jij weet er weg mee, hè,” zei hij dan, Everts woorden herhalend.

„De hoeveelste is dat al?” vroeg Evert. Hier, in de wijde polder, waar twee mensenkinderen tegenover elkaar stonden, was Tom Fox toch een andere voor Evert dan wanneer hij hem in het dorp zag.

De landloper voelde daar blijkbaar ook iets van, want niet onvriendelijk antwoordde hij: „De zesde vanmiddag.”

„Da's een dapper hondje,” prees Evert.

„Een dapper hondje,” herhaalde Tom, en er lag iets heel menselijks in z'n stem; zoiets van trots en tegelijk van vriendelijke dank voor het pluimpje dat z'n hond kreeg van die jongen.

En toen gebeurde er iets raars. Tom Fox knikte Evert toe, een afscheidsgroet, en hij stapte weg. Had de zwerver ooit een jongen gegroet?

't Was Evert vreemd te moede; de landloper, die tot nu toe voor hem iemand uit een totaal andere wereld was geweest, was opeens dichterbij hem gekomen. Eigenlijk was er een soort verwantschap tussen hem en de zwerver: ze waren beiden jagers in dezelfde polder.

Hij zette z'n snoekpartij voort. Hij ving een paar kleintjes, die hij teruggooide, en tegen donker stapte hij naar huis, platzak, en toch. . . . Ja, wat was dat nu? Lag er een kleine blijheid in z'n hart, enkel en alleen omdat hij een paar woorden met een landloper had gewisseld? Hij vond zichzelf een rare kwast. En toen hij thuiskwam, repte hij met geen woord over z'n ontmoeting.

Toen hij de volgende dag de zwerver in de kerk zag zitten en opmerkte, dat verscheidene plaatsen naast Tom Fox open bleven — wie ging er nu naast zo'n vuile landloper zitten — schaamde hij zich wel een beetje om z'n gevoelens van gisteren. En toch. . . . toen hij na kerktijd de man buiten zag, en deze hem even in het gezicht keek, maar dadelijk de ogen weer neersloeg, onderging hij een kleine teleurstelling: waar-

om lag er nu in de blik van de zwerfer niet een kleine glimp van herkenning?

Eerder dan Evert gedacht had, kwam de tweede ontmoeting met Tom Fox.

Veertien dagen later stapte hij reeds in de vroege morgen de landweg af met z'n vistuig bij zich. Hij zou vandaag z'n geluk eens beproeven in de wetering bij het huisje van Verboom, de oude visser. Daar kruiste de molentocht de wetering, en 't was heel wel mogelijk, dat daar baars zat. Juist vandaag, nu de molen volop draaide, en er dus stroom in het water zat, kon je er bij zo'n kruispunt baars verwachten.

Toen hij bij het huisje kwam, nam hij eerst de toestand daar eens op: jawel, hoor, het was nog steeds onbewoond. De oude visser was een paar maanden geleden gestorven, en er was blijkbaar nog geen opvolger gekomen.

't Was guur weer, en hoewel Evert zich niet veel stoorde aan wind en regen, vond hij het toch wel prettig achter het huisje een luw plaatsje te vinden. Bovendien was er een stoep met houten rand in de wetering aangebracht, waar hij een puik plekje had om te zitten.

Na enkele minuten zat hij er dan ook prinsheerlijk te hengelen. De wind joeg om het huisje, de kale takken van de bomen zwiepten, en de zeilen van de molenwieken flapperden, maar hij zat daar genoeglijk op de stoeprand te luisteren naar al dat stormgerucht, dat hem niet deerde.

En 't bleek al gauw, dat hij zich aan het plekje niet verkeken had ook: er zat baars, en ze beet best. Hij haalde de ene vis na de andere uit het water. En zoals altijd, als het hem naar de zin ging, begon hij in zichzelf te praten.

„Dat gaat niet kwaad, Evert.”

„Jongen, wat een visplekje is dat.”

„Dat is de veertiende, Evert.”

En toen bij het ophalen van een baars een andere uit nieuws-

gierigheid of vraatzucht boven water uit sprong, lachte hij: „Ho, jongens, een voor een, hoor, straks kom jij aan de beurt.” Maar een kwartiertje later was het bijten over. Een paar kleintjes ving hij nog vlak achter elkaar. Hij gooide ze terug.

„Jullie waren zeker op weg naar school, klein grut,” zei hij. „Je bent me te min, hoor, stuur me die vette baarzen-meester maar eens hierlangs.”

Achter hem kraakte wat. Hij keek niet op, 't was de wind die aan de luiken rukte. Maar dan — gesnuif en gesnuffel, en — Fox stond naast hem. Evert keerde zich verrast om, en . . . z'n mond ging open van stomme verbazing. Daar kwam uit de deuropening stappen . . . de andere helft van het tweetal, Tom.

„Eén en één is één,” had Henkje gister nog gezegd, wijzend op Tom en Fox, die op diens rug zat, maar nu was één en één twee.

Tom stond daar als een bosjesman, ruig en vuil, in de deuropening, en Evert bleef op de stoep zitten, roerloos als het beeld van een vissende knaap, zoals je wel in etalages ziet, maar deze keer dan als een beeld, dat omkijkt. En zo staarden ze elkaar een minuut aan, en dat is lang.

Toen ging de spleet tussen baard en snor van Tom iets open, en hij bromde wat. Tegelijk gromde Fox.

Evert bleef verdwaasd zitten kijken. Hij kon het onmogelijk verwerken; het huisje was een half uur geleden nog onbewoond, en nu stond daar die baardman in de deuropening.

„En dat vist hier maar goedmoedig in verboden water!” bromde de zwerver.

„Ik . . . ik,” stotterde Evert, „ik wist niet . . . .”

„Dat Tom Fox hier de baas was,” zei de man en grijnsde.

„Nee, meneer . . . eh . . . ik bedoel . . . .”

Toen veranderde de grijns van de landloper in een lach, die diep uit z'n keel kwam.

„Da's lang geleden,” zei hij.

„Wat be. . . . bedoelt u,” vroeg Evert.

„Dat ze me meneer noemden.”

Langzaam kwam hij naar Evert toe, en doodgemoedelijk, alsof hij langs de vaart liep en een jongen zag zitten vissen, vroeg hij:

„Bijten ze nogal?”

„Ja, menee. . . . eh. . . .,” stotterde Evert, nog geheel uit z'n doen.

„Laat me es kijken.”

Evert liet de vangst zien.

„Mooi, mooi,” bromde Tom.

Evert haalde z'n hengel in en begon uit te spannen.

„Schei je d'r uit?” vroeg Tom.

Evert keek hem verwonderd aan.

„Vis jij maar, hoor,” zei Tom, „ik mag in je vaders land mollen vangen, dus jij mag in mijn water baars vangen, dat is maar zo.”

„Ja, eh. . . . bedankt,” zei Evert. Eerst nu durfde hij te glimlachen.

„Hoe heet je?” vroeg Tom.

„Evert.”

„Mm, Evert Braber dus.”

„Kent u mijn achternaam?” vroeg Evert.

„Ik ken alle boeren,” bromde de man en keek in de verte.

Hiermee was het gesprek afgelopen; de landloper vroeg niets meer, en Evert wist dus niets beters te doen dan weer te gaan hengelen.

Lang bleef Tom Fox bij hem staan. Maar de baars was er blijkbaar vandoor gegaan. Evert zag geen tikje meer.

Tom scharrelde nu wat bij het huisje, terwijl hij af en toe zacht tegen z'n hond praatte.

Na een half uurtje stond Evert op. Hij maakte zich gereed om heen te gaan; 't was hier toch niets gedaan, en bovendien, hij voelde zich niet meer op z'n gemak.

„Ga je?” vroeg Tom met een bromstem.

„Ja,” zei Evert, „de beet is over.”

„Kom je nog eens terug?” vroeg de zwerver nu, en er lag een vreemde klank in z'n stem, iets dat Evert maar zo niet begrijpen kon; 't was alsof de man het werkelijk wel prettig zou vinden, als de jongen nog eens hier kwam.

Evert wist in z'n verlegenheid niet anders te doen dan te vragen: „Woont u hier?”

„Ja, sinds drie dagen,” zei de man.

„Ik wil wel graag,” zei Evert dan.

Tom glimlachte flauw en knikte.

„Dag,” zei Evert.

„Dag,” zei Tom en keek in de verte.

VII. DE BROMBEER

Dat gaat zo niet, hè Evert," vermaande de bovenmeester.

„Nee," schudde Evert.

„Kijk eens, al wat je me daar verteld hebt, is heel aardig, maar het grote leven vraagt toch iets anders van een mens dan zwerven en vissen en vogels bespieden. Daar is allereerst je plicht, je huiswerk, en dat komt bij jou juist in de laatste plaats, als je er nog aan toekomt. De polder heeft je in z'n greep en is je stille verleider geworden."

Weer knikte Evert; de meester had gelijk, Evert voelde dat heel goed.

„Jongen," vervolgde de meester, „je hebt nog kans, 't is nu voorjaar, er liggen nog enkele maanden voor je, eer je examen doet, gebruik die nu, gebruik ze, jongen, wees sterk."

Evert voelde op dat ogenblik de drang in zich om te zeggen:

„Ik beloof het u, meester," maar hij durfde het niet, hij kende z'n zwakke krachten. Het enige, wat hij dus deed, was de meester aankijken en lispelen: „Ja, meester."

En hij hield vol, enige dagen. Als hij uit school kwam, deed hij dadelijk z'n huiswerk. En de Zaterdagmorgen besteedde hij bijna geheel aan z'n taak.

Maar de tweede week kwam de strijd al weer; de vogels zongen en over de polder scheen de zon. Evert maakte in haast z'n huiswerk af en trok het veld in. Wel, hij had er voor gezorgd, dat hij Maandag toch minstens een voldoende cijfer zou krijgen, dus nu de weg op, de dijk langs, de polder in.

„Ben je al klaar, Evert?" vroeg z'n moeder.

„Ja, moeder, 'k heb voortgemaakt."

„Toch niet afgeknoeid zeker?" vroeg Braber.

„Nee, vader, zal ik u m'n schrift laten zien?"

„Nou, toe dan maar."

En Evert was weg.

„Hij werkt tegenwoordig toch beter, geloof ik,” zei Braber. „We krijgen in ieder geval geen klachten meer van de meester,” gaf z'n vrouw toe.

Achter in het weiland lag Evert al op z'n knieën bij het nest van een grutto, die zo pas met veel lawaai was opgevlogen. De eieren waren uit; halfnaakte jongen wriemelden door elkaar. En Evert genoot.

Een mol kwam uit de grond piepen. Onmiddellijk stond Evert bewegingloos. Kijk, het diertje was grijs; zou dat het gevolg van het ruien zijn, of zouden oude mollen grijs worden zoals de mensen?

De mol snuffelde rond, liep naar de slootkant en dronk. Daarna kwam hij terug tot vlak bij Evert. Nu rook hij aan z'n klompen. Evert glimlachte. De mol wendde zich naar een graspol en begon er met z'n kop in te boren. Daar verdween het diertje in de grond. Evert hoorde de graswortels met zacht gekraak afbreken. De grond en het gras bewogen licht. En kijk! Daar priemden drie, vier wormen recht uit de graspol omhoog, zochten snel een goed heenkomen.

„Daar grijp je naast, ouwe,” lachte Evert.

Wonderlijk toch dat instinct, dacht de jongen. Nog nooit hadden die wormen een mol ontmoet. Nee, anders zouden ze er niet meer zijn. En nog nooit had een wormenvader tegen ze gezegd: „Pas op voor de mol.” En toch — daar beweegt de grond door het gewroet van een mol, en — in doodsangst schieten de wormen naar boven.

Evert dwaalde verder. Hij zocht langs de wetering. Dat deed hij al dagen, want hij wist, dat hier in de buurt een otter moest huizen. Hij had het dier tweemaal gezien. Een otter was zeldzaam in de polder. Everts vader zelf had er nog nooit een gezien. Maar de eerste, die, sedert jaren, de wetering tot z'n jachtveld had gemaakt, werd natuurlijk binnen een maand bespied door die kleine zwerver.

O, als Evert zo'n ontdekking deed, klopte het hart hem in de

keel van spanning en opwinding. Hij stond stijf als een paal, durfde nauwelijks met de ogen te knipperen, uit vrees, dat het dier hem opmerken zou.

Ga eens een rits jaartallen zitten leren thuis, als je weet, dat ginds in de wetering een otter rondzwemt! Een otter! Wie kende hier een otter! Ha, Evert zou z'n gedragingen bespieden. Hij zou tenslotte het hol van het dier vinden. Daar had hij veel en veel lange Zaterdagmiddagen voor over. Hij zat daar roerloos te wachten aan de wetering, tot de grimmige kop weer zou komen opduiken. Dan zou hij hem volgen met de ogen. En als de otter dan herhaalde malen op dezelfde plaats zou duiken, dan moest daar onder water de ingang van het hol zijn.

Aardrijkskundeboek, atlas. . . . ze zaten thuis in z'n tas. En Evert was ze vergeten, straal vergeten.

's Avonds, als hij in z'n bed lag en moeder zich over hem boog, ja, dan dacht hij weer even aan z'n schooltaak, want soms vroeg moeder: „Heb je je werk voor morgen af, Evert?” En dan zei hij: „Ja, moeder.” Maar 't was vaak met een eng hart, want hij voelde, dat hij toch eigenlijk een halve leugen zei tegen die vrouw, die hem stil over het hoofd streelde en een nachtzoen gaf.

Maar de volgende dag, als hij er zich op school aardig had doorgeslagen, omdat hij een gemakkelijke beurt had getroffen, werd dat geweten weer in slaap gesust: zie je wel, dat hij z'n werk toch behoorlijk maakte? Welja, hij studeerde toch iedere avond trouw, zeker wel een half uur. Dat die Henk er anderhalf uur over gedaan had, lag zeker aan hemzelf; getreuzeld, of z'n gedachten er niet bij gehad. Hij, Evert, kon voortmaken. 's Zaterdags vroeg opstaan, zoals een boerenjongen alleen kon. Och heden, hij had z'n werk al af, als die burgers nog op één oor lagen. Dus had hij tijd voor z'n grutto's, z'n mollen, z'n otter, het geheim van de polder, dat hij alleen kende.

Maar op een Zaterdag kwam daar plotseling iemand in dat geheim delen.

Evert liep langs de wetering, toen hij roeiriemen in 't water hoorde pletsen. Hij keek om en zag Tom Fox in z'n bootje. De hond stond op de kop.

„Wat gevangen, Tom?” vroeg Evert.

Hij was door verschillende ontmoetingen vertrouwelijk geworden tegen de landloper.

„Wat zeelt en een snoek,” zei de man.

„'s Kijken,” zei Evert.

Tom legde aan, en Evert stapte in het bootje. Hij neusde in de beun.

„Wat een knaap van een snoek!” riep hij uit.

„'k Schat twaalf pond,” zei Tom.

Toen keken ze beiden tegelijk naar de kant, waar Fox liep te snuiven en te dribbelen, of hij tien mollen tegelijk op het spoor was.

„Wat heeft die hond?” vroeg Tom zich verwonderd af.

„Ja, je zou zeggen!” zei Evert.

„Daar moet iets aan de hand zijn,” zei Tom.

Hij stapte aan wal en bekeek opmerkzaam de slijkstrand vlak langs het water.

„Heb je daarvan terug,” bromde hij dan.

„Wat is er?” vroeg Evert.

„De prent van een otter,” zei Tom.

Evert werd vuurrood. Daar had die gewiekste zwerver in een oogopslag z'n geheim ontdekt.

„Otter,” murmelde Evert.

Maar Tom keek hem aan en vroeg: „Wist jij dat?”

Toen glimlachte Evert en knikte.

„Dat beurt niet vaak, jong,” zei Tom.

„Nee, hè!”

„Zeldzaam, maar nou zijn z'n dagen geteld.”

„Hè?” riep Evert.

„Ja, die mot er uit.”

„Waarom?”

„Wel, jong, die vangt elke dag meer vis dan ik, denk ik.”

Evert kon niets zeggen. Daar was z'n geheim ontdekt, en z'n otter zou weldra . . .

„Och, laat 'm leven,” zei hij bijna smekend.

Tom keek de jongen bevreemd aan. Toen glimlachte hij en zei: „Nou, we gaan verder.”

Evert bleef in het bootje zitten. Tom roeide. Na een poos vroeg Evert weer: „Laat je hem leven?”

Tom wachtte even, eer hij antwoord gaf. Toen bromde hij:

„Je vraagt heel wat.” Maar 't was, of Evert verstond: „Nou

dan, omdat jij het vraagt, zal ik er nog eens over denken.”

Hij keek naar het norske gezicht van de landloper. Verbeelde hij het zich, of was het waar, dat die rare vent wel een heel klein beetje op hem gesteld was?

„Laat die otter toch in je water vissen,” hield Evert aan.

De oude zuchtte, dacht even na en bromde weer: „Je vraagt heel veel.”

„Waarom is dat veel gevraagd, zó erg is dat toch niet met die otter?” antwoordde Evert luchtig.

„Hmm,” gromde Tom, „een otter is een veelvraat. Laat ik je zeggen, dat hij werkelijk een grote schadepost voor me is; de vis in de wetering zal zienderogen verminderen, door wat hij opvreet en door wat hij verjaagt.”

„O,” zei Evert, „dat wist ik niet, ja, dan moet je . . .” Maar hij maakte z'n zin niet dadelijk af. Ach, die otter! Dat zeldzame dier, dat hij in de wetering kon bespieden. Z'n polder was er nog eens zo merkwaardig om geworden.

Maar opeens zag hij duidelijker dan hij ooit gezien had, welk een zorgelijke rimpels er in het gezicht van Tom Fox lagen.

Ach, de man was straatarm, en nu zat hij, Evert, daar als een verwerde jongen te zeuren om het leven van een otter, die het armoedje van de zwerver nog opvrat.

„Dan moet je hem maar vangen, Tom,” zei Evert zacht.

Toms ogen gleden even over Everts gezicht, en er lag een zachter glans in dan de jongen ooit bij die oude brombeer verwacht had. Toen keek de landloper weer in de verte. Hij dacht even na en mompelde: „'k Zal nog wel eens zien.”

Ze kwamen bij Toms huisje.

„Ga mee binnen,” zei de zwerver, en z'n stem klonk opeens opgewekt, „we gaan een zeeltje bakken.”

„Daar houd ik wel van,” lachte Evert en klakte met de tong. Maar tegelijk dacht hij: „Wat zal daarvan terechtkomen?”

Tom begon dadelijk in een stapel pannen en potten te rommelen en haalde er een braadpan uit, die er nu niet bepaald fris uitzag.

„Nou, toe dan maar,” dacht de jongen. Hij zat te kijken naar de oude, die in de onmogelijke wanorde in het kamertje liep rond te scharrelen, voortdurend schoppend of stotend tegen het een of ander voorwerp.

„Ja, meer dan eens per jaar opruimen en schoonmaken, daar kan ik niet aan beginnen, jong,” spotte Tom zelf.

Intussen steeg er een geur uit de vuile pan, die heel niet kwaad was. De landloper had zeker van de een of andere vriendelijke boerin een pondje boter gekregen.

Na een kwartiertje lagen er twee heerlijk gebruide zeelten op een bord. Met een geurige kop koffie en een paar sneden roggebrood werd het een allersmakelijkst maaltje.

Terwijl ze zwijgend zaten te eten, verwonderde Evert er zich opeens over, dat hij daar in het huisje van die vreemde landloper zat, alsof hij bij z'n opa op bezoek was. Hij moest er heimelijk om lachen. Tom zag het en knikte de jongen goeddelijk toe. Wat was dat toch voor een man? Iedereen kende hem als een norske eenling, en zoals hij daar nu zat te smikkelen met een jongen, die hij zo'n beetje verwende van z'n sober bezit, leek hij de zachtmoedigste grijsaard uit de polder.

Evert moest weer aan de otter denken. En zomaar opeens legde hij z'n hand op Toms arm en zei met een vriendelijk lachje: „Om mij behoef je de otter niet te laten leven, hoor.” De woorden schenen Tom even in verlegenheid te brengen. 't Leek Evert, of hij wou zeggen: „Maar jij, zie je, jij bent m'n vrind.”

Maar Tom zei niet gemakkelijk vriendelijke woorden, dat had het leven hem wel afgeleerd.

„Ja, kijk eens,” bromde hij, „dat zit natuurlijk zó, hè, als een landloper bij een boer in de schuur mag slapen en in z'n land mollen mag vangen, dan kan die boer een potje bij hem breken.”

Evert herinnerde zich niet, dat Tom ooit bij hen in de schuur geslapen had.

„En als hij er niet mag slapen?” vroeg hij, om toch maar een antwoord te geven.

„Ha, ha!” lachte de oude opeens grimmig, „als die boer hem de werf afjaagt, bedoel je! Nou, wat dacht je dan? Wel, dan steekt hij de boel in brand. Dat weet je toch. Zo zijn landlopers.”

Evert zat beduusd te kijken. Hij was geschrokken van dat antwoord.

„Zijn landlopers zo?” vroeg hij onhandig.

Tom liet de ogen in het hoofd draaien en zei met een diepe gromstem: „Landlopers: Tuig van volk. Ga ze uit de weg, jong. En Tom Fox is 'n rasechte, hoor.” Toen lachte hij vreemd. Opeens was al de vreugde van het genoeglijke maaltje voor Evert verdwenen. Die rare Tom Fox! Meende hij, wat hij zei? Nu zat hij daar afwezig naar buiten te kijken, en tenslotte grimlachte hij.

„Dan steekt hij de boel in brand,” hoorde Evert weer. Hij keek naar het half spottende, half norske gezicht van de landloper en dacht: „Hij zou het durven ook, geloof ik.”

En hij werd bang van de zwerver.

VIII. EN HIJ DEED HET OOK

De dag was mild begonnen, een stralende voorjaarszon lachte boven de polder.

Tom had z'n tas en z'n Fox opgepakt en was de wijde wereld ingetrokken. Die dag moest hij zwerven onder de hoge luchten in de wijde polders.

O ja, de dag begon mild. Daar liep op de landweg zomaar op haar eentje een klein meisje, een goudblond meisje, en de zon maakte haar krullen nog goudener.

Het kind liep te zingen, te zingen. Zeker om de bloemen die langs de wegwant bloeiden, want haar ogen hield ze aldoor op de grasberm gericht.

Tom bleef staan in stille verwondering om zoveel liefs. Het meisje naderde zonder op te zien, en ze zou tegen de zwerver zijn aangelopen, als de hond op diens schouders niet zacht had gejangt, zeker ook al uit blijheid om zo'n vriendelijke verschijning.

Het meisje keek op, een ogenblik was ze verwonderd om die man en die hond. Maar dan opeens lachten haar ogen, en ze zei met helder stemmetje: „Ha, Tom Fox!” En dat klonk zo onschuldig en natuurlijk, dat de oude glimlachte. „Dag, Nelleke,” zei hij, „dag, Nelleke Verhey.”

En toen kwam de vragenstroom van Nelleke los.

„Waar ga je naar toe?”

„Ver weg, Nelleke.”

„Mag ik mee?”

„Zo ver kun je niet lopen, Nelleke.”

„Hoe ver wel?”

„Nog voorbij de zon.”

„Goeie!” riep het meisje verwonderd.

„Waarom zit die hond op je rug?” vroeg ze dan verder.

„Dat vindt hij leuk.”

„Is hij moe?”

„Nee, nog niet, hoor.”

„Is hij te dik om te lopen?”

Tom lachte bijna hardop.

„Hij is toch niet zo dik?” zei hij.

„Hij is zo dik als een big,” zei Nelleke en lachte. Maar opeens daalde haar stemmetje en ze vroeg: „Bijt hij wel eens?”

„Welnee,” zei Tom, „hij is de liefste hond van de wereld.”

Fox, die dat vriendelijke woord zeker begreep, likte z'n baas in het gezicht.

„Grrr,” griezeldde Nelleke, „als hij mij toch eens in m'n gezicht likte!”

„Nou, dat is een hondezoen,” zei Tom, „dat is toch niet zo erg?”

En Nelleke moest weer lachen. „Een hondezoen,” herhaalde ze, „nou, ik krijg liever een zoen van m'n moeder, als ze me naar bed brengt.” En dat bracht haar weer op een nieuw idee. „Geeft Fox je ook een lik, als je naar bed gaat?”

„Natuurlijk,” zei Tom.

„Waar is je moeder?” vroeg ze dan.

Tom moest even nadenken over die kindervraag.

„Ver weg,” zei hij.

„Of heb je geen moeder?”

Tom wist zo gauw niet het juiste antwoord te vinden.

„Heb je geen moeder? Moet je dan helemaal alleen naar

bed?" vroeg ze met medelijden in haar stem om zo'n groot gemis. En toen Tom bleef zwijgen, vervolgde ze:

„Zijn de engelen 's nachts ook bij jouw bed, of zijn ze bang voor de hond?"

Och, Tom was uitgepraat. Wat moest hij op al die lieve vragen zeggen? Er kwam een stille glans in z'n ogen. Langzaam stak hij de hand uit, en voorzichtig, alsof hij iets kostbaars aanraakte, streelden z'n vingertoppen het gouden haar.

Dan klonk opeens een harde, gebiedende stem over de weg:

„Nelleke, zul je eens hier komen!"

Nelleke schrok, en Tom schrok. 't Was alsof er iets voor z'n voeten aan scherven viel. Het meisje keerde zich naar haar vader, die met grote stappen kwam aanlopen. Zonder naar de landloper om te zien, greep Verhey de hand van het kind en trok haar mee. Hij bromde tegen haar, en Tom verstond: „Laat die rare vent toch lopen!"

De pijn priemde in Toms hart. En al de mildheid van de jonge dag en van het stralende kinderkopje was weg.

En hij sjokte z'n oude gang, vervuld van z'n oude, norske gedachten.

Hij had de ganze dag gelopen, gezworven langs de eindeloze wegen van wijde polders. Z'n handeltje had hem weinig of niets opgebracht. Ergens was hij door een hofhond een boerderij afgejaagd. Z'n eigen trouwe Fox had bij het gevecht met dat monster een paar bloedige wonden opgelopen. In een dorp had hij een paar meisjes ontmoet, twee leuke snoetjes met guitige kijkers. Ze leken sprekend op elkaar. Zeker een tweeling, had Tom gedacht, en er was bijna weer een lach in z'n ogen gekomen om zoveel frisheid in een oud straatje. Maar de meisjes hadden tegen elkaar gegicheld om die rare vent, ze waren enkele meters voor hem opzij gegaan, en toen ze voorbij waren, hadden ze geproest van het lachen en „Tom Fox" geroepen.

't Was een stralende dag geweest, maar hij had tenslotte het gevoel gekregen, of hij, de landloper, daar niet in paste.

Nu was het avond. Z'n voeten droegen hem nog, maar ze sleepten zich voort over de wegen. En hij zag niet meer op of om. Alles wat hij nog wist, was, dat het een trieste dag was geweest, en dat hij nog meer dan een uur te lopen had. Tot hij stilstond en tegen een knotwilg leunde. Voor hem lag een boerderij, vredig in de stille avond.

Zou hij?

Hij ging het erf op; hij *kon* immers niet verder! Binnen hoorde hij harde stemmen. Een boer kwam de deur uit.

„Heb je een plaatsje voor me in 't hooi, baas?”

„Hè?”

„Om te slapen, baas, alleen maar te slapen.” Hij zei het dof en moe.

„Ikke niet, hoor, ik moet dat gespuis van landlopers niet. Trek vrij verder, Tom Fox.”

De stem klonk hard en brutaal. In de ogen van de boer lag een koude lach.

Even voelde de zwerver een oude, wonderlijke pijn in zich opkomen, als toen hij nog een kind was en schreien ging.

Toen wilde hij weggaan, moedeloos.

Maar opeens werd z'n hoofd beneveld door een duizeling. Hij tastte met de handen om steun te vinden. Hij zag een rode gloed voor z'n ogen als van een ondergaande zon.

„Vuur,” lispelde hij, „vuur!”

De boer, die zich al half van hem had afgewend, hoorde dat woord.

„Wat?” bulderde hij, „oude schoft! Dat bedreigt me nog ook! Onmiddellijk m'n erf af, of ik . . . ik . . .”

Hij stotterde van drift en keek om zich heen, of hij niet een knuppel vond, om die . . .

Tom hoorde hem razen, maar begreep niet. Langzaam trok de duizeling weg, en toen zag hij het grauwe, woedende gezicht

van de boer voor zich, maar tussen hem en z'n vijand in stond grommend, de tanden bloot, z'n trouwe Fox. Toen grimlachte hij, zei rustig: „Kom, Fox,” en slofte heen. De schemer begon te vallen.

't Was veertien dagen later.

Evert stond in z'n nachtgoed voor het raam van z'n zolderkamertje te kijken. Hij wachtte, tot hij moeders stap op de trap zou horen. Dan zou hij in bed duiken, maar nu moest hij nog even over de polder kijken. Die lag daar zo stil in de vallende schemer. En ginds aan de horizon kwam de maan op. Evert keek er naar met stil ontzag. Want de wolken waren er rood als bloed. 't Leek meer op een zonsondergang dan op een maan.

Daar kwam moeder.

„Kijk eens, moeder, hoe raar de maan opkomt,” zei Evert.

Moeder kwam naast hem staan en keek naar het vreemde schouwspel.

„Ja,” zei ze, „zo heb ik het ook nog nooit gezien.”

„Kijk nou,” zei Evert weer. De gloed ginds leek plots op te laaien en dan weer af te nemen. 't Gaf hem iets van een onbestemde angst.

„Maar . . .” zei moeder, doch maakte haar zin niet af.

Weer gloeide de rosse tint fel aan en kleurde de wolken bloedrood.

„Moeder!” zei Evert.

„Maar kind, dat is de maan niet, dat is brand,” zei moeder met ontzetting in haar stem.

„Brand?” schrok Evert.

„Welzeker, kind, dat is brand. Kijk dan toch!”

Inderdaad, nu zagen ze vlammen opflikkeren. De gloed danste, zwol aan, nam af. Beurtelings stegen witte en rosse rookwolken omhoog.

„Waar zou dat zijn?” vroeg Evert.

„Ja, waar is dat? Vader!!” riep ze.

Braber kwam naar boven.

„Ginds is brand.”

„Ja, werkelijk,” schrok Braber.

„Ginds ligt geen dorp,” zei Evert.

Nee, jong, dat is een boerderij. Bij wie kan dat wezen?”

„Veerman?” vroeg Evert.

„O nee, jong, veel verder, brand lijkt altijd dichterbij dan hij werkelijk is.”

„Ik ga er heen,” zei vader kort, „zien of ik kan helpen.”

„Mag ik mee, vader?” vroeg Evert.

„Ben je raar, jongen? Je moet gaan slapen.”

„Hoe kan ik nou slapen?” vroeg Evert.

„Ik blijf misschien de hele nacht weg, hoor,” zei Braber, en meteen was hij de trap af.

Ze bleven nog lang staan kijken, moeder en Evert. Maar eindelijk moest de jongen toch naar bed.

Toen moeder heengegaan was, lag hij met grote ogen naar de witte muur te kijken, waar af en toe flauw een rood schijnsel over trok.

Een boerderij in brand! Erg was dat! Daar kwamen nu misschien koeien of paarden in de vlammen om. Daar stond misschien het woonhuis in lichterlaaie. Een man, een vrouw en kinderen zagen toe hoe hun bezit in de vuurgloed opging. In de donkere nacht. . . .

„Dan steekt hij de boel in brand.”

Wie zei dat? Evert schrok, want het was hem, of hij klaar en duidelijk een stem dat hoorde zeggen.

„Tom Fox,” fluisterde hij dan en rilde.

„Tom Fox,” zei hij weer, en nog eens: „Tom Fox.”

„Gekheid,” zei Evert hardop, „dat was zomaar. . . .”

Doch z'n gedachten bleven om die ontzettende mogelijkheid dwalen.

Eindelijk viel hij in slaap, een onrustige slaap met wilde dromen.

Na een poos hoorde hij beneden een deur open- en dichtgaan. Vader zeker.

Evert stond met een sprong naast z'n bed en vloog de trap af.

„Waar is het, vader? Wat is het, vader?” riep hij zenuwachtig.

„Bij Teunissen in het Rietland. Huis en schuur tot de grond afgebrand. Drie koeien en een zog met biggen verbrand.”

„Ontzettend,” zei moeder, „en hoe is het gekomen?”

„Ja,” zei vader en hij haalde de schouders op, „ze zeggen, maar ja — de mensen zeggen zoveel. . . .”

„Wat dan?” vroeg moeder.

„Dat Tom Fox het gedaan heeft, Teunissen zegt. . . .”

’t Was of Evert een klap op het hoofd kreeg. Hij werd krijt-wit en moest zich aan de tafel vasthouden. Vaders stem hoorde hij als in de verte: . . . „Een paar weken geleden had hij de boer gevraagd of hij in de schuur mocht slapen; nou, Teunissen had hem dat geweigerd, omdat hij die landloper niet vertrouwdde, zei hij, en toen moet Tom Fox gedreigd hebben, dat hij de boel in brand zou steken.”

„Verschrikkelijk!” zei moeder, „en ik had die zwerver altijd voor een stakker aangezien.”

„Ja, ’k weet ook niet, wat ik daarvan denken moet, maar als hij het gedaan heeft, valt hij mij ook bar tegen. Dat zie je, vrouw, landlopers kun je toch niet vertrouwen.”

„Jongen, wat zie je bleek,” schrok moeder, toen ze Evert aankeek, „ben je niet lekker?”

„Nee,” zei Evert, „maar ’t gaat al over.”

„Kruip maar gauw onder de wol, ’t is ook heel verkeerd, zo uit je warme bed met je voeten op de koude, stenen vloer.”

Evert trok naar boven, nog geheel in de war. Gewoon denken kon hij niet. In z’n bed lag hij naar boven te staren en hij hoorde maar aldoor de stem van vader: . . . „dat Tom Fox het gedaan heeft.”

„Tom Fox,” lispelde hij, „dus toch. . . .”

Eindelijk vielen z’n ogen weer dicht en hij sliep onrustig tot het morgenlicht.

IX. JIJ OOK, EVERT?

De dag maakte alle dingen anders. Wel kon Evert nog met huivering denken aan het tafereel van een brand tegen de avondhemel, wel pijnigde hem nog de gedachte, dat Tom Fox de dader zou zijn, maar het angst-aanjagende van die nacht was hij kwijt en hij kon nu rustig over de dingen nadenken.

„Zou ik het zeggen tegen moeder?” vroeg hij zich af. „Och nee,” zei hij dan weer, „dan krijg ik een sliert vragen, en misschien is het helemaal niet waar; laat ik nog maar even wachten.”

Toen hij in het dorp kwam, hoorde hij allerwegen de naam van Tom Fox noemen. Vrouwen stonden in hun deuropening elkaar het nieuws toe te roepen. Mannen hieven de hand op met een gebaar van: zo'n schurk! En de schooljeugd, welja, de schooljeugd besprak het geval natuurlijk ook. Maar toen bleek, dat alle kinderen het wisten en het allemaal verschrikkelijk vonden, wel, wat was er toen nog voor nieuws aan die geschiedenis? En ze begonnen aan hun spel. Om nog maar even bij Tom Fox te blijven, speelde Fleur Bakker landloperdje. Natuurlijk, Fleur stak overal de draak mee. Hij nam een kleintje van de eerste klas bij een been en een arm, slingerde het op z'n schouders en zei: „Stil zitten, Fox,” en toen hij Bert van Klaveren zag lopen, Bert, die al eens kennis had gemaakt met de tanden van Fox, zette hij het kleintje fluks op de grond en zei: „Fox, pak an!” Och, de schooljeugd lachte alweer.

En Evert?

Hij was al dat gepraat en gedoe over Tom Fox moe, het liefst wilde hij de hele zaak maar vergeten. Toen er dan ook door een van de jongens geroepen werd: „Smokkelaartje spelen”, was hij er dadelijk voor te vinden.

Smokkelaartje! Een heerlijk, opwindend spel. Je had twee

partijen, de smokkelaars en de kommiezen. De smokkelaars moesten proberen een pakje van de school naar de kerk te brengen en de kommiezen moesten hun dit zien te beletten. De mensen in het dorp waren niet zo erg op dat spel gesteld, want de smokkelaars slopen meestal langs andere wegen dan de gewone straat en ze verstopten zichzelf vaak op plekjes, waar ze eigenlijk geen vrije toegang hadden. Het ging achter de huizen om, door de tuinen, onder de heggen door en ze verborgen zich in schuren en stallen.

Wel, die morgen ging het er weer fraai toe; menige vrouw bonsde op de ruiten of stak dreigend de vuisten op tegen de bengels. Maar het spannendste moment beleefden ze bij de molen van Blom, de vader van Frits. Evert, Henk en Frits kropen juist op handen en voeten onder langs de heg, toen ze twee stemmen hoorden, waardoor hun hele sluiptocht dreigde te mislukken.

Blom, die de gestalten van enkele rakkers behoedzaam zag voortbewegen langs de heg en van dat jongensgedoe op z'n erf niets moest hebben, riep met een bulderstem: „Hei daar, willen jullie wel eens ophoepelen, ja, jullie daar bij de heg, ik zie je wel.”

Bert van Klaveren, een van de kommiezen, die net achter het molenaarshuis op de loer lag, hoorde dat en riep tegen z'n makker: „Jaap, kom hier, ze zitten achter de heg van Blom.” Nou, erger kon je toch al niet tegen de lamp lopen.

Nee, maar Henkje van de dokter was niet gewoon in zulke omstandigheden lang na te denken; hij zag direct z'n enige kans: de molen in, en dan door het raampje naar de achterkant, voor de kommiezen hem zagen. Roets, weg schoot hij.

Blom zag daar voor z'n ogen zo'n kleine schelm z'n molen invliegen. „Maar dat is toch al te kras,” bromde hij geërgerd. Hij greep naar z'n klompen, maar die stonden net wat verkeerd voor zo'n haast. Hij wilde er in schieten, maar struikelde. Juist toen hij zich oprichtte, zag hij nog een schim van

een tweede deugniet in de molen verdwijnen. Dat het z'n eigen zoon was, had hij in z'n struikelpartij niet gezien.

Henkje was al door het raampje heen, stond achter de molen en zag het hoofd van Frits verschijnen.

„Ja, Frits,” fluisterde hij scherp en lachte. „Schiet op, Frits!” Och, natuurlijk, Frits wilde wel opschieten, maar het raampje was wat klein voor z'n dikke body. Hij wrong zich er zo ver mogelijk door, maar z'n heupen bleven steken in de nauwe opening.

„Toe, Frits,” riep Henkje ongeduldig, „toe dan, jong.”

„Ja,” steunde Frits, en z'n hoofd werd paars van inspanning.

„Au! Nee! Au,” riep de dikkerd dan opeens met schrik in z'n stem.

„Wat?” vroeg Henk.

„Ze trekken aan m'n been.”

„Oei, de kommiezen!” dacht Henk, en:

„Hier dan!” zei hij, greep snel de handen van Frits en begon te trekken uit alle macht.

„Au! Nee! Laat los! Au!” riep Frits weer.

Door een kier van de dichtgeslagen deur stond Evert te kijken en wat hij daar zag, deed hem onbedaarlijk in de lach schieten. Daar stond Blom, die in het halfdonker het onderste deel van z'n zoon blijkbaar niet herkende, met de éne hand aan een been van Frits te trekken en de andere hand kletste op de gespannen broek.

Och nee, die kastijding was voor Frits niet zo erg leuk, maar Evert kon het niet helpen; hij brulde van het lachen. Jammer, dat hij niet kon zien, wat er aan de andere kant van de molen gebeurde; daar hing Henkje aan de polsen van de arme drommel te trekken, terwijl hij zich met z'n schoenen tegen de muur afzette. En Frits schreeuwde als een mager — nee, dat klopt niet — als een vet varken.

Maar de molenaar trok harder dan Henkje, en Frits schoof achteruit. Jammer! Henkje moest loslaten, en binnen in de

molen . . . daar kwam uit het raampje getuimeld . . .
Och heden! Dat gezicht! Daar hield Blom z'n eigen zoon in
z'n knuisten . . .

Hij keek zo verdwaasd, en Frits keek zo verwijtend, dat Evert
z'n buik vasthield van het lachen. Toen schoot ook Blom in
een bulderende lach, en Frits lachte zuurzoet.

Op dat ogenblik hoorde Evert achter zich roepen: „Daar heb
je de veldwachters met Tom Fox.”

En daarmee was opeens het hele spel uit. Evert stond stom te
kijken. Maar op straat klepperden klompen en nog eens
klompen. Ja, hoor, daar kwamen ze, twee kalme veldwachters

met een gezicht van: niets bijzonders aan de hand, mensen! en tussen hen in liep Tom.

De kinderen joelden en schreeuwden: „Tom Fox! Tom Fox!” De veldwachters stapten rustig door. De landloper, het hoofd gebogen, sjokte mee. Hij had geen boeien aan; de veldwachters vonden dat blijkbaar niet nodig: die ouwe liep zo hard niet meer.

Nee, de ouwe liep niet hard. Hij slofte z'n gewone slofgang, de ogen naar de straatstenen gericht. 't Was hem, of hij al dat gejoel om hem heen niet eens hoorde.

„De schurk!” „De schoft!” „Tom Fox! Brandstichter!”

Ja, dat was het woord: „Brandstichter!” Tien jongens riepen het tegelijk.

„k Heb het altijd wel gezegd,” zei een vrouw.

Een andere knikte veelbetekenend.

Een derde schudde het hoofd, en — hoe was 't mogelijk? — er lag iets van medelijden in haar ogen.

Maar ze was dan zeker de enige, die nog medelijdend naar de landloper kon kijken, want alom waren verstoorde gezichten, verontwaardigde gezichten, lachende gezichten.

O ja, vooral lachende gezichten. De jeugd, ha, de jeugd lachte.

En Evert?

Hij stond daar te kijken naar het trieste tafereeltje. Hij zag ze naderen, de politiemannen en de zwerver.

Nee, hij lachte niet, Evert. Hij hoorde niet het gejoel om hem heen. Hij hoorde alleen maar die stem: „Dan steek ik de boel in brand.”

Hij huiverde. „Dus toch gedaan!” dacht hij. „Dus toch gedaan! Tom. . . . de zwerver, ... brandstichter. Verschrikkelijk!”

Hij zag een heer voorbijgaan, de dokter. Hij keek naar diens gezicht.

De dokter stond even stil.

En opeens wist Evert, wat die man dacht: „Waarom híj, en ik niet?”

En midden tussen die kwebbelende, lachende schooljeugd stond een boerenjongen ontroerd toe te zien, hoe een oude landloper werd opgebracht, omdat hij. . . .

Plotseling. . . .

De landloper sloeg de ogen op en keek Evert vlak in het gezicht.

Meteen bleef hij staan, starend naar de jongen. De veldwachters hielden de pas in. Wat nu?

Het lawaai zakte af.

En dan. . . .

De ogen strak op Evert gericht, deed de zwerver een stap in zijn richting. Eén stap maar. En toen klonk z'n diepe stem: „Jij ook, Evert?”

Evert verbleekte. Het duizelde hem even. Alles en allen om hem heen vergat hij. 't Was of daar twee mensen stonden, twee mensen, niet meer, hij en Tom.

„Wwwat?” stamelde de jongen.

„Jij ook, Evert? Geloof jij het ook?”

Die ogen! Die stem!

„Nou, kom op, ouwbaas,” zei een der veldwachters gemoedelijk en duwde licht tegen de arm van Tom.

Voor Evert tot zichzelf kon komen, slofte de zwerver verder. Jongens en meisjes vroegen: „Wat is dat, Evert? . . . . Wat zei hij? . . . . Kent hij jou, Evert? . . . .”

Maar Evert zweeg.

De stoet trok verder. Het gejoel nam weer toe. De jongens en meisjes liepen mee, lachend, scheldend.

En Evert stond alleen. Er waren geen huizen, er waren geen mensen. 't Was hem of hij moederziel alleen in de wijde wereld stond, totaal verslagen, hulpeloos.

Toen kwam een man op hem toe.

De man had gezien, dat de jongen leed.

„Dag, Evert,” zei hij.

„Dokter,” fluisterde Evert, en opeens zag hij, dat ook de dokter diep ontroerd was. Ze keken elkaar aan en zwegen. Het was Evert een stille troost.

Dan kwamen de woorden van de dokter: „Iemand heeft eens gezegd: o God, wat komt er van een mens.”

„Ja,” knikte Evert.

„Daar moest ik aan denken, jongen.”

„Ja,” fluisterde Evert.

„Zul je bidden voor de stakker, jongen, want of hij het gedaan heeft of niet, een stakker is het.”

„Ja,” zei Evert en slikte z'n tranen weg.

„Dag, jongen,” zei de dokter.

„Dokter,” lispelde Evert en stond alleen. Alleen ging hij de straatjes door naar school.

En hij hoorde maar die stem: „Jij ook, Evert?”

En hij zag maar die ogen.

X. HET VERRAAD

Tijdens de middagschooltijd werd Evert weggehaald door een veldwachter.

„Even meekomen naar het gemeentehuis, jongen.”

„Waarvoor?” vroeg Evert verschrikt.

„Dat zul je daar wel zien. Blijf maar kalm, hoor, niets bijzonders.”

„Is 't om Tom Fox?”

„Zul je wel zien, niets bijzonders.”

Daar waren de burgemeester en nog een deftig heer, die Evert niet kende.

„Vertel eens, jongen, hoe heet je?”

„Evert Braber, meneer.”

„Hoe oud ben je?”

Enzovoort, een reeks vragen over hemzelf, z'n ouders, de boerderij.

Evert gaf zenuwachtig antwoord, want hij wachtte op een vraag over Tom Fox.

En daar kwam het.

„Die landloper, die vanmorgen werd opgebracht, sprak jou aan, hè?”

„Ja, meneer.”

„Wat zei hij tegen je?”

Evert zweeg. Die ontroerende woorden van Tom kon hij zomaar niet overbrengen.

„Kom, zeg eens op,” drong de vreemde heer aan.

Maar toen Evert bleef zwijgen, stelde hij vriendelijk een andere vraag.

„Ken je die man goed?”

„Jawel, meneer.”

„Ken je hem al lang?”

„Ja, meneer.”

„Kwam je wel eens bij hem aan huis?”

„Ja, meneer.”

„Praatte hij wel eens met je? Ja natuurlijk; en waarover hadden jullie het dan?”

Enzovoort. Vragen, vragen tot in het oneindige. En allemaal zo rustig en zo vriendelijk gesteld, dat Evert aan het praten ging.

Hij vertelde over de polder, de mollen, de wetering, de otter. En als hij even haperde, praatte ook de vreemde heer. Hij keek heel ernstig. Hij had het over de boer, wiens hoeve verbrand was, over de vrouw en de kinderen. En hij drukte Evert op het hart, toch alles te zeggen, wat hij wist. Hij sprak vriendelijk, bijna medelijdend over Tom, maar hij wilde alles weten.

En hij kwam alles te weten. Och, Evert kon niets achterhouden. En met stukjes en beetjes kwam het er uit — hoe het mogelijk was, begreep Evert later zelf niet — maar alles kwam er uit, ook dat vreselijke woord: „Dan steek ik de boel in brand.”

En toen opeens leek het, of de heren genoeg hadden gehoord. Evert moest even op de gang staan. Een paar minuten later werd hij weer binnengeroepen. De heren zeiden niets. Ze wachtten blijkbaar ergens op.

Daar ging de deur open, en voor hen stond. . . . de landloper.

Everts knieën knikten, toen hij de oude — o ja, een oud man nu — in het gezicht keek. En in z'n hart was een bitter woord van zelfverwijt: verrader!

Over Toms gezicht gleed zoiets als een glimlach, toen hij Evert zag, maar hij sprak geen woord.

Het was een ogenblik stil in de kamer; Evert wachtte in spanning af, wat er komen zou.

Toen kuchte de heer even, en terwijl hij met een liniaal zat te spelen, keek hij Tom rustig aan en zei: „Deze jongen heeft wel een ernstig getuigenis tegen je afgelegd.”

't Was of Evert een vuistslag op z'n hoofd voelde dreunen. Ja, zo was het, dat had hij gedaan, een ernstig getuigenis afgelegd tegen z'n oude vriend Tom. Hij voelde z'n hoofd licht worden en z'n benen zwaar. Als een bange hond keek hij naar de zwerver. Hij verwachtte niets anders dan dat Tom met één verachtelijke blik hem voor de laatste maal in z'n leven zou aankijken. En inderdaad, Tom zag hem aan, maar met een weemoedige, medelijdende glimlach. Het gaf Evert opeens zo'n overweldigend gevoel van spijt en tegelijk van warme vriendschap voor die arme zwerver, dat hij zich niet meer kon beheersen, en hij barstte uit in een wilde schreeuw: „Ik heb je verraden, Tom, ik heb je verraden.”

Hij beukte in heftig zelfverwijt z'n voorhoofd met z'n vuisten. Maar dan opeens wendde hij zich tot de heren en riep: „Ja, dat zei hij, dat zei Tom, maar hij méénde het niet, hij méénde het niet. En hij hééft het niet gedaan. Hij hééft het niet gedaan!”

„Kalm, kalm, jongen,” schrok de burgemeester.

Toen wendde Evert zich tot de oude en snikte: „Jij hèbt het niet gedaan, Tom, hoor je het, Tom? Jij hèbt het niet gedaan.” Weer lachte Tom z'n vaderlijk, medelijdend lachje en diep uit z'n borst kwam zwaar en mild: „'t Is goed, m'n jongen.”

De heer begreep, dat hij met deze twee mensen samen niet veel kon beginnen. Hij gaf de veldwachter een wenk. Die nam de landloper mee. Toen Tom bij de deur was, riep Evert: „Dag, Tom, dag, Tom Fox.”

De zwerver keerde zich om. Hij knikte Evert stil toe. Dan strekte hij de hand uit naar de jongen, en dat gebaar was als de zegening van een oude vader. Toen slofte hij weg. . . . De deur ging dicht. . . .

De burgemeester keek verwonderd.

De vreemde heer schudde nauw merkbaar het hoofd.

En Evert stond daar.

Alleen.

De heren waren er niet meer voor hem.
Hij stond daar.
Alleen . . . .
Een hoopje ellende . . . .

De polder lag stil te slapen in het maanlicht. Grijsze nevels trokken over de weilanden, of bleven er hangen als een dunne, lage wolk, waarboven de koppen van de koeien uitstaken, als zwommen ze in een zee. En boven de polder de weinige sterren.

En in de polder, achter de boerderij van Braber, een jongen, die naar dat alles keek, zonder het te zien.

Evert.

De avondkilte deed hem rillen, en toch gloeide z'n hoofd.

Hij stond daar alleen met z'n ellende.

Hij droeg zwaar z'n zelfverwijt.

Zijn oneindig medelijden met Tom.

O, hij kon z'n leed wel aan de bómen vertellen. Want hij wilde zich uitspreken, en hij had niemand . . . . niemand.

Daarbinnen zaten bij het lamplicht vader en moeder. Maar kon hij tegen hen praten over zo'n grote schande: het verraad van z'n vriend?

Daarboven, hoger dan de hemel, waar de sterren stonden, was God. Maar kon hij tegen Hem praten over wat hij Tom had aangedaan, Tom, die een arm kind was van de Hemelse Vader?

Tegen niemand, niemand kon hij het zeggen, en toch was het te zwaar om alleen te dragen . . . .

De deur ging open. Daar stond in een stroom van licht z'n moeder en ze riep: „Evert.” Er lag ongerustheid in haar stem.

En toen opeens wist Evert: ja, tegen haar kan ik wèl praten. Zij begrijpt. En toch ging hij niet naar haar toe. Hij bleef daar staan, tot ze z'n naam nog eens riep.

„Ja, moeder,” antwoordde hij zacht.

„Waar blijf je toch, jongen?”

„Ik kijk naar de sterren,” zei hij, maar z'n stem klonk vreemd. En moeder begreep, dat er iets was. Ze stond al naast hem, en hij voelde haar hand al op z'n schouders.

„Wat is er, Evert?”

Hij zweeg, hij wist niet hoe te beginnen.

„Wat is er, m'n jongen?”

„Iets heel ergs.”

„Ergs? Wat dan, Evert?”

„Tom Fox zit in de gevangenis, en het is. . . . het is mijn schuld.”

„Evert toch! Wat praat je, jongen? Hij is toch opgebracht, omdat hij brand gesticht heeft.”

„Hij hééft het niet gedaan, ze zeggen het allemaal, en ik heb het ook gezegd tegen de burgemeester, en die denkt. . . . en ik heb hem verraden, en. . . . en hij heeft het niet gedaan.”

Tranen stroomden over z'n wangen, maar hij snikte niet.

„Maar Evert dan toch, ik begrijp er niets van, kom eens binnen.”

Zacht trok ze hem mee. Heerlijk vond hij het, meegenomen te worden door z'n moeder. En natuurlijk, ze begreep hem. Ze begreep z'n schaamte tegenover z'n vader. Ze nam hem mee naar boven. Ze ging op de rand van z'n bed zitten en hij stond tegen haar aan.

Toen vertelde hij. Z'n lange verhaal van de omgang met Tom en van dat dreigende woord: dan steek ik de boel in brand. En van al wat daarna gevolgd was.

„En ik weet het, moeder: hij hééft het niet gedaan. U hadt hem moeten zien, toen hij opgebracht werd. Hij liep als een geslagen hond. Hij wist, dat de mensen hem scholden. Hij gaf er niet meer om. Want hij is er aan gewoon geraakt, dat ieder hem scheldt. Maar tegen mij zei hij: „Jij ook, Evert?” En dat vond ik zo erg. En toch heb ik hem verraden.”

En hij vertelde verder van de heren die hem ondervroegen,

en van z'n verraad. „En nu geloven ze het vast. En dat is mijn schuld. En het is niet waar.”

Z'n stem was hoe langer hoe zachter geworden, en fluisterzacht herhaalde hij: „En het is niet waar.”

Wanhoop klonk uit die woorden. Hij vroeg niet eens: wat kan ik nog voor hem doen? Hij wist, dat hij niets kon doen, dat alles beslist was, dat Tom zou lijden, en dat niemand naar hem zou omzien.

En moeder? Hoe zou moeder troosten? In zo'n hopeloos geval?

Ze troostte ook niet. Ze zweeg en keek lang voor zich.

Toen zei ze. . . . Och, wat zei ze? Ze had Everts hand genomen en haar stille woorden suizelden om z'n hoofd. Pas toen ze een paar zinnen gezegd had, begreep Evert, dat ze bad. Hij sloot z'n ogen en luisterde. En bad mee.

Och, zo had Evert het zich niet kunnen indenken. Dat daar de oplossing lag. De heel eenvoudige oplossing in zulke eenvoudige woorden van gebed.

„Hij is Uw kind, Here. En Evert is Uw kind. En ze weten niet hoe het moet, geen van beiden. En ik ook niet. Maar laat niet toe, Here, laat niet toe, dat hij lang lijdt, als hij onschuldig is. En als hij toch een poosje moet zitten, kom dan bij hem en blijf bij hem, alle dagen en alle nachten. En wat kan hem dan kwaad doen, Here? Alleen met U in een cel is beter dan met boze mensen in een polder.”

Moeder. . . .

Dat éne woord vervulde z'n gedachten, toen hij in z'n bed lag te wachten op de slaap. Want hij was dicht bij God en hij voelde, dat God bij Tom was. Alles léék ellendig. En alles wàs goed.

En moeders stem klonk in z'n oren.

Moeder. . . .

XI. FOX

't **W**as klaarlichte dag, toen Evert wakker werd. Met een sprong stond hij naast z'n bed en keek naar buiten. De zon stond al vrij hoog aan de hemel en goot haar stralen over de melkwitte morgennevels. Een merel op het hoogste takje van een pereboom in blanke bloei keek de zon vlak in het gezicht en jubelde al z'n vreugde uit om dat gouden licht over een zilveren wereld.

En Evert was meteen ook blij. Hij wierp z'n raam open en keek ver over de polder.

„Och!” zei hij opeens hardop, „dat ik dàt kon vergeten, die arme Fox!” Hij had het huisje van Tom Fox in de verte zien liggen en had tegelijk aan de hond gedacht. Hij schoot z'n kleren aan, ontbeet haastig en fietste naar de stulp van de landloper. Hij had z'n voet nog nauwelijks op de vonder gezet, toen hij binnen een verwoed geblaf hoorde.

„Jawel, hoor, hij is er nog,” zei hij. „Stil maar, Fox, goed volk, jongen, zoet maar,” riep hij en stapte op de deur af. Eerst keek hij nog even door het raam, en jawel, daar stond Fox. Van blijdschap wrong hij zich in bochten, terwijl z'n korte staartje kwispelde, dat het een aard had.

Evert lichtte aan de klink van de deur, maar die was op slot. Hij probeerde het raam op te schuiven; ook mis, het zat vast. „Nou hebben ze dat arme beest hier opgesloten en ze kijken er niet naar om,” bromde hij, „hoe kom ik hier binnen, wacht, even proberen bij het kleine raampje aan de zijkant.”

Jawel, hoor, dat bleek los te zitten. Evert schoof het omhoog, zei een vriendelijk woordje tegen de hond en maakte aanstalten om binnen te kruipen. Maar eer hij z'n hoofd door de opening had kunnen steken, sprong de hond hem als het ware in het gezicht. Evert deed een stap achteruit, en op hetzelfde ogenblik stond Fox al buiten.

„Beste jongen,” zei Evert, „hebben ze je alleen gelaten, kom dan maar bij het baasje, die zal. . . .”

Hij maakte z'n zin niet af, want al dadelijk bleek, dat Fox zich niets om het baasje bekommerde en wat anders zocht. Het dier liep in kringen rond te snuffelen, trippelde over de vonder, snoof en blies, zocht en rook nog eens, en begon toen langzaam in de richting van het dorp te lopen.

„Lieve help!” zei Evert, „die heeft het spoor van z'n baas gevonden; hoe is dat mogelijk, een volle dag later?”

Maar mogelijk of onmogelijk, Fox draafde met de snuit naar de grond gericht verder.

„Fox, kom hier!” riep Evert.

Fox tippelde door.

„Fox dan toch, kom hier!”

Maar Evert was lucht voor Fox.

De jongen maakte zich boos.

„Zul je hier komen,” schreeuwde hij.

„Kom jij maar, of blijf jij maar,” dacht Fox, „'t laat me allemaal koud, ajuus.”

„Heb ik nou ooit van m'n leven!” zei Evert en sprong op de fiets. Toen hij het dier had ingehaald, begon hij weer met een commandeerstem: „Zeg, wat is me dat nou? Vooruit, terug naar huis!”

Hij stond voor de hond, wees gebiedend in de richting van het huisje, maar Fox liep met een boog om hem heen en vervolgde z'n weg, onverstoorbaar.

„Dat is toch onzin,” bromde de jongen, „je baas krijg je niet te zien. Vooruit, terug zeg ik je.”

Weer stond hij voor de hond, greep naar hem, maar Fox vertelde hem kort en bondig, dat z'n plan vast stond; hij gromde naar Evert, liet met een felle grauw z'n tanden zien en tippelde verder. Evert bleef een moment besluiteloos staan.

„Maar dat is toch onzin,” zei hij weer, „z'n baas krijgt hij niet

te zien en straks gaat hij dwalen, moederziel alleen in het dorp of in de polder.”

Jawel, dat was allemaal waar volgens z'n verstand, maar Fox met z'n hondenverstand redeneerde blijkbaar anders en liep onverstoorbaar door.

Tenslotte wist Evert niets anders te doen dan te volgen en te zien wat er van de klucht zou worden.

Het ging, zoals Evert zich had voorgesteld: op de stoep van het gemeentehuis bleef Fox staan, snuffelde eens aan de drempel, aan de deurposten, krabbelde aan de deur en begon zachtjes te janken.

Evert had zich wat verdekt opgesteld, want hij wilde voor niemand weten, dat hij zo'n beetje bij die hond hoorde. Hij probeerde nog eens met zacht te fluiten Fox weg te lokken, maar natuurlijk tevergeefs, het dier had maar één gedachte in z'n hondekop: ik *moet* binnen. Z'n gejank ging over in erbarmelijk gehuil en geblaf, hij sprong tegen de deur op en ging te keer als een dolle.

Eindelijk ging de deur open, en Fox wilde al tussen de benen van de man, die daar verscheen, naar binnen glippen, maar opeens rook hij een bekend luchtje. Hij keek op en zag, dat het de veldwachter was, die daar in de deuropening stond.

„Juist!” dacht Fox, „dat is 'm.” Hij schrok bij de herkenning. De woede laaide in z'n kop op. Hij was z'n baas vergeten, hij piekerde niet meer over binnenglippen, hij wist maar één ding: die vent, o, die vent! Dat was dezelfde van gistermorgen, dezelfde uniform, diezelfde laars, die hem geschopt had. En zonder zich een ogenblik te bedenken zei hij: „Hap!” Hij had de veldwachter te pakken.

De man schrok zich een ongeluk, hij graaide met z'n handen in de lucht en stiet een schreeuw uit: „Hui!”

Ja — hui of ho — dacht Fox, 't is me allemaal net eender, maar ik heb je, en — grrr! hij gromde en ringelde die gehate

laars met een wellust, waarmee hij gewoon was een rat dood te maken.

Grrr — een woeste vreugde trilde door z'n lijf om de wraakgevoelens, die hij zo onverwacht kon botvieren in snauwen en grauwen en ringelen. Grrr, heerlijk! Mannetje dan toch! Ik zal je bijten en toetakelen, tot m'n baas hier in levenden lijve voor me staat en zegt: „Af, Fox!” En dan nog zal het me spijten, dat ik je laars, — o die laars! — niet als een afgekloven bot in de goot kan gooien en nog een knauw na-geven.

De veldwachter had zich aan de deurpost vastgegrepen. Hij rukte, trok en slingerde met z'n been om dat bezeten dier kwijt te raken. Maar Fox hing aan de laars, hij zweefde door de lucht, maar hield vast en knauwde en ranselde zo gauw hij weer de stoep onder z'n poten voelde. Ah ja! in die laars zit een been, en ook dat zal ik!

De veldwachter stiet een schreeuw uit, want de hond had werkelijk door de laars gebeten. De man schopte opeens met zo'n kracht van zich af, dat Fox moest loslaten; hij vloog door de lucht en kwam midden op de straat terecht. Maar roets! daar stooft hij weer al op z'n vijand af. Doch pats! de deur sloeg voor z'n snuit toe. O, wat jammer, wat jammer! De haren van Fox stonden wild overeind, en z'n ogen schoten vuur. Hela! open die deur! En maar blaffen èn janken èn krabbelen èn te keer gaan. Vooruit, doe open! Hij beet in de deurpost. Doe open! Ik bijt en kraak, ik breek dat hele ouwe raadhuis af, maar m'n baas komt er uit, hè! m'n baas komt er uit!

Evert stond om een hoekje te gluren, bleek van schrik. Hij durfde de hond nu zelfs niet meer te roepen, hij was bang geworden van dat razende monster.

Dan opeens — uit een raam op de bovenverdieping kwam een hoofd, een emmer — pets! een stortbad kletste bovenop de hond. Het water plensde met een slag op z'n lichaam, op de

stoep, spatte weer op en sloeg tegen z'n snuit. Stomgeschrokken vloog het dier de straat op, bleef een moment verbouwereerd staan en — opeens was al z'n moed weg — hij ging er vandoor, het staartje tussen de poten gedrukt uit vrees voor nog zo'n plensbui, die wie weet waar vandaan kwam.

Om de hoek van het straatje zag hij Evert staan. Gelukkig! daar had hij dan toch een toevlucht. Hè, hè, dat was me wat! Een hond kan wat meemaken!

Toen hij zo'n beetje van z'n schrik bekomen was, schudde hij het water uit z'n haar, zodat het Evert in z'n gezicht spatte. De jongen stond nog beduusd te kijken. Hij wist niet, of hij moest lachen of boos zijn. Alles was zo snel achter elkaar gegaan, dat hij het even moest verwerken. Tegelijk voelde hij een por in z'n rug. Hij keek om en — daar stond Henkje van de dokter. De jongen krulde zich van het lachen. „Wat een pracht van een mop, zeg!” gierde hij, „is dat de hond van Tom Fox?”

„Ja,” zei Evert en begon ook schik in het geval te krijgen, al was het alleen maar om dat schaterende Henkje.

„Ik heb me een aap gelachen,” schaterde de jongen, „ik stond boven voor het raam en zag alles gebeuren. Wat een dapper hondje is dat, zeg!”

„Ja,” zei Evert, „'t was eigenlijk wel koddig, maar ik zat toch lelijk in de rats, hoor.”

„Waarom? Wat heb jij daar mee te maken? 't Was kostelijk!”

„Nou ja, maar als de veldwachter gemerkt had, dat die hond bij mij hoorde. . . .”

„Hooft hij bij jou? O, je moet op hem passen zeker.”

„Ja, dat wil ik tenminste, maar ik kan hem niet mee naar huis krijgen.”

Henkje keek van Evert naar de hond en dacht even na.

„Wacht even,” zei hij. Natuurlijk was er al weer een plannetje in z'n sneldenkend hoofd opgekomen. Hij wipte naar

binnen. Een paar minuten later kwam hij de straat oprennen. In z'n hand hield hij een papier met wat plakjes leverworst. Hij wierp de hond een hapje toe; het dier verslond het.

„Kom mee,” lachte Henkje. En ze togen op pad, de richting van de polder in.

„Hier, Fox,” en weer wierp hij de hond een stukje toe. En natuurlijk, een tweetal, dat zulke lekkernijen bij zich had, wilde Fox wel volgen.

Zo af en toe liet Henk een plakje worst vallen, en Fox smulde. Hij liep kwispelend en bedelend mee. Maar van een half ons leverworst kun je niet blijven delen, en toen de jongens in de buurt van Braber's boerderij kwamen, begon Fox te beseffen, dat er niets meer te happen viel, en ging er zonder meer vandoor.

„Wel heb ik van m'n leven!” riep Evert, „nou ben ik hem nòg kwijt.”

„Kunnen we niet. . . .” aarzelde Henkje, al pratend voor hij een nieuw plan had.

„Kunnen we niet. . . .” zei Evert, „jô, we moeten naar school, en gauw ook, maar halen zàl ik hem!”

„Vanmiddag om vier uur,” zei Henkje.

„Goed,” besloot Evert, „maar nou opschieten, zeg.”

En op een draf ging het terug naar het dorp.

XII. EVERT FOX

Na de middagschooltijd was de eerste gang van Evert en Henk naar het huisje van Tom Fox. Ze hadden nauwelijks hun voet op de vonder gezet, of de hond kwam met een grauw door het raampje springen, maar bij het zien van z'n vriend en de leverworst-jongen veranderde z'n kwaadheid in blijdschap, en kwispelend kwam hij op de jongens toelopen.

Wel, hij kwam niet bedrogen uit: ze hadden weer lekkere hapjes bij zich. Och, al was het maar een droge korst brood geweest, na zo'n dag van hongerlijden had hij dat ook al een heerlijkheid gevonden.

„Kijk toch eens!” zei Henk, „het raakt z'n keelgat niet, zo vliegt het naar binnen.”

„Ja, dat stomme dier!” zei Evert.

„Dat zo'n veldwachter dat beest maar aan z'n lot overlaat, hè! Als die vent een hart had, zou hij hier toch wat eten gebracht hebben,” zei Henk verontwaardigd.

„Ja, die veldwachter zal. . . .” Maar hij behoefde niet verder te gaan. Henkjes ogen tintelden van stille pret, hij stak natuurlijk de draak met het geval.

Intussen hapte en schrokte Fox, dat het een lust was.

„Sufferds, die we zijn!” zei Evert, toen het laatste zwoerdje in de hondebek verdween, „we hadden al dat spul moeten gebruiken om hem mee te lokken.”

„Ja,” gaf Henk toe, „erg snugger ben je ook niet.”

„Heb jij er aan gedacht?” vroeg Evert een tikje bits, maar hij zag weer spotlichtjes in de ogen van Henk, dus wist hij niets beters te doen dan hem een por te geven.

„Misschien loopt hij nu toch wel mee,” meende Evert, „hij zal er wel genoeg van hebben, een hele dag alleen te zitten.” Maar hoe ze lokten en wat ze beloofden, Fox bleef voor de vonder staan, vastbesloten geen poot van de werf af te zetten.

„Zullen we eens in het huisje kijken?” stelde Henkje voor.

„Daar is niets te zien dan een hoop rommel,” zei Eef.

„Toch even zien,” zei Henkje. Hij wipte op het huisje toe en werkte zich door het raampje naar binnen, op de voet gevolgd door Fox. Evert kwam ook. Henk stond tussen de potten, de pannen, netten en jachttuig en verder een ongelofelijk rommeltje te kijken, of hij in een museum van oudheden was. Hij hield z'n gezicht in een ernstige plooi en somde op: „Een fuik van de Noormannen, een jachtgeweer van Karel de Grote, — uit die kop daar met dat stukje er uit heeft Peter van Amiens nog gedronken. . . . heus! hij dronk altijd uit dat tuutje.”

En hij keek rond, welke merkwaardigheden hij nog meer kon ontdekken.

Opeens begon hij te lachen, te proesten van vrolijkheid: „Ik weet het! Ik weet het!”

„Wat dan?” vroeg Evert.

„Hoe je Fox moet meekrijgen.”

„Hoe dan?”

Hij wees op de rugzak van Tom.

„Hem daarin stoppen?” vroeg Evert. „Ja, Fox zal mal zijn, om zich in die zak te laten duwen!”

„Nee, jô,” schudde Henkje, maar hij kon bijna niet spreken van het lachen.

„Wat dan toch?”

Henkje greep de rugzak, deed hem om en zei: „Hup, Fox.” Hij zakte wat door de knieën, om dicht bij de grond te komen, en liet het bovenlijf overhellen naar Fox.

Nu begon Evert ook te lachen.

„Ja,” zei hij, „dat zou een idee wezen, maar denk je dat hij dat doet?”

„Hup, Fox,” moedigde Henkje weer aan.

Fox stond met een schuin kopje naar de jongen en naar de rugzak te kijken. Helemaal afkerig stond hij er niet tegen-

over, dat kon je duidelijk zien, maar 't leek of z'n ogen zeiden: „Die kleine snoeshaan vertrouw ik toch niet.”

„Probeer jij eens, Eef,” zei Henk en gaf de rugzak over. Evert hing hem heel kalm over de schouders, keek eens rond, alsof hij aanstalten maakte om te vertrekken, en zei: „Hup, Fox.” En inderdaad — hup — Fox zat met een sprong op Everts rug.

De jongens gierden het uit. Maar Fox stoorde zich niet aan de vreugde en zat ongeduldig te snuiven, alsof hij zeggen wou: nou, gaan we nog, of gaan we niet?

Maar de deur was op slot, dus moesten ze door het raampje weer verdwijnen. Evert zette de hond op de grond, deed de rugzak af en maakte aanstalten om naar buiten te kruipen, toen . . . de jongens stonden stijf van de schrik; voor het open raampje verscheen het hoofd van de veldwachter.

„Jô,” zei Henkje later, „'t was net z'n portret, die veldwachterskop en daaromheen de lijst van het raampje.”

Maar nu zei hij niets, en Evert al evenmin. Die wèl wat wilde gaan zeggen, was de veldwachter, maar ook hij kwam niet aan de beurt, want — „Grrr,” zei Fox, en roef! in één sprong schoot hij op het hoofd van z'n vijand af. Gelukkig had die de tegenwoordigheid van geest, om het luikje dicht te klappen. Fox stootte de neus en viel jankend terug.

Een ogenblik was er binnen en buiten volmaakte stilte. Maar na een poosje riep de veldwachter door een kiertje: „Zeg, deugnieten, wat moeten jullie daar?”

Er kwam geen antwoord. De jongens keken elkaar aan, dat was alles.

„Kom eens voor de draad,” riep de stem weer. Het klonk erg gebiedend, maar direct volgde op veel bescheidener toon, „maar laat die hond daar, hè!”

Henkje, die altijd dadelijk het geestige van een zaak door had, kon een glimlach niet bedwingen en fluisterde: „Hij is

bang." Maar antwoord aan de man daarbuiten gaven ze niet. Het luikje ging een streep verder open.

„Kom eens voor de. . . ." Maar Fox begon zo verwoed te blaffen, dat de veldwachter zich niet verstaanbaar kon maken. Eindelijk zei Evert: „Koest, Fox! Koest dan." En werkelijk, het beestje zweeg.

Dat scheen indruk op de veldwachter te maken, want niet onvriendelijk zei hij: „Laat een van jullie die hond vasthouden, en laat de ander naar buiten komen."

De jongens keken elkaar aan, maar deden niets.

„Houd jij Fox bij je," zei Henk eindelijk. „Jou kent-ie."

„Nou, goed dan," zei Evert, „kom, Fox, kom dan, zoet maar, beste hond, hoor." Hij klopte het dier op de rug en wist hem te kalmeren. Intussen kroop Henk door het raampje. De veld-

wachter stond op een afstand toe te zien, zeker of er nog niet een ander door de opening zou komen.

„Wat doen jullie daar?” vroeg de veldwachter.

„Voor de hond zorgen, meneer.”

„Wie heeft je dat opgedragen?”

„Niemand, meneer, maar Eef kent Tom goed en hij is een vriendje van Fox.”

„Hmm,” zei de veldwachter, „enfin, er moet er toch één zijn, die voor die hond zorgt, 't is me anders een mooi dier.”

Henkje kon z'n lach bijna niet bedwingen.

„Ja, de naarling *heeft* me al eens te pakken gehad,” zei de man, „kijk maar.” Hij liet z'n laars zien, waarin vier, vijf kleine gaatjes te zien waren, de beet van een hond.

„Als u hem elke dag eten komt geven, zal hij gauw goede vrienden met u worden,” meende Henkje.

„Nou,” aarzelde de veldwachter, „'t is beter, ... welja, 't is beter, dat jullie het maar doen. Maar eh . . . . ja, in dat huisje mag ik je toch niet toelaten . . . . eh . . . . ja . . . . hoe moet dat dan?”

„We zijn juist bezig hem mee naar Eef z'n huis te lokken, meneer,” zei Henk.

„O, juist, nou, dat is goed, ja, doe dat maar.”

't Leek of de veldwachter erg opgelucht was, want hij praatte als een oom tegen z'n neefje.

„We zullen het doen, meneer,” beloofde Henkje, en z'n ogen tintelden.

„En dat raampje doe je dan dicht, hè?”

„Ja, meneer.”

„Nou goed, afgesproken. Kom me maar eens vertellen, of het je gelukt is hem mee te krijgen.”

„Ja, meneer.”

„Zo dan,” zei de veldwachter op een toon van „dat hebben we dan opgeknapt”, en stapte heen.

Henkje keek hem nog even na, kroop toen door het raampje

naar binnen, en daar vielen de jongens elkaar snikkend van de lach om de hals.

Waren het een paar smokkelaars, die donkere gestalten, die die avond langs de polderweg slopen? Nou ja, smokkelaars daar in dat Hollandse landschap is wat vreemd, maar die twee gedroegen zich toch zo. Ze schuifelden langs de weggant, schoten bij een verdacht geluid achter een boomstam, gingen dan weer fluisterend verder. Er zat spanning genoeg in hun tocht, maar 't leek nogal een vrolijke spanning te zijn, want af en toe proestten ze van de lach.

„Jô,” zei de kleinste van de twee, „'t is toch jammer, dat we dit vanmiddag niet gedaan hebben, ik had je toch zo graag eens gezien zo op klaarlichte dag.” Hij kraaide bijna van plezier en z'n kameraad voelde, dat die rakker naast hem wat in z'n schild voerde.

„Knip!” daar flitste een zaklantaarn aan en midden op de polderweg stond, overgoten van een fel licht, Evert. Evert Fox, zouden de mensen wel gezegd hebben, als ze hem zo hadden gezien. Want hij had de rugzak van de landloper om, en over z'n schouders hing lui en gemakkelijk Fox.

„Naarling!” schold Evert en sprong achter een boom. „Doe uit dat ding.”

Henkje krulde zich van het lachen. Hij doofde de lantaarn en hikte: „Ach, ach, wat prachtig is dat!”

„Als je nog één keer. . . .” dreigde Evert, maar hij kon z'n woorden wel inhouden, want Henk stond nog steeds te gieren.

„Ach, Eef, jong, ik wou dat je jezelf kon zien, 't is net een portret van Tom Fox, toen hij goed en wel uit de wieg was.” Evert wist niets beters te doen, dan ook maar te gaan lachen. Bovendien, hij kon toch nooit kwaad worden op die kleine grapjas, ook al nam hij hem er nog zo tussen.

„Dat is nou mooi geweest,” zei Evert, „maar da's je laatste

keer, hè! Als je 't me nog één keer lapt. . . .”

„Ach, jô,” lachte Henk, „een goeie grap verkoop je maar één keer. Maar heus, Eef, 't was. . . .”

„Zwt!” Een fiets met een fel licht zwenkte de bocht om.

„Roets!” En Evert vloog weer terzijde om dekking te zoeken. En Henkje maar lachen en hinniken van plezier.

„Nou, mensen!” zei Evert, „ik begin er toch genoeg van te krijgen, hoor. Dat die vervelende hond ook op geen andere manier mee te krijgen is!”

„Als we hem eens een touw aan de nek deden, hij is nou al een eind van huis, misschien loopt hij wel mee,” zei Henk.

„Welnee, jô, hij wurgt zich nog eerder aan dat touw, dan dat hij meeloopt. Ik ken de stijfkop goed genoeg,” antwoordde Evert en stapte verder.

„Weet je wat,” vervolgde hij, „ga jij maar vooroplopen met je lantaarn, dan zien we duidelijk of er iemand aankomt.”

En ja, zo trokken ze de polder door. Een enkele keer flitste Henkje nog wel eens met z'n lantaarn op zij van de weg en dan zei hij: „Ik dacht dat ik wat zag.” Maar 't was natuurlijk niets anders, dan dat hij niet laten kon Evert even te plagen.

„Een pak slaag krijg je nog van me, eer we thuis zijn,” dreigde Evert.

„Ja, dat kun je wel, hè, kleine jongetjes slaan,” lachte Henkje dan weer.

Eén keer kwamen ze iemand voorbij.

„'n Avond,” zei die tegen de jongen met het licht, maar de andere jongen zag hij niet.

En zonder gezien te worden kwam Evert, en zonder een pak slaag, Henkje bij de boerderij van Braber aan.

En Fox zonder een stap gelopen te hebben.

De leperd.

XIII. NOG EEN ZWERVER

De leperd!

Die eerste nacht, in de bijkeuken van Braber, blafte en jankte Fox, dat niemand een oog dicht kon doen. „Neem hem dan in vredesnaam maar mee naar je kamertje 's avonds,” zei vrouw Braber.

Dat was heel duidelijk ook de bedoeling van Fox; nauwelijks lag Evert onder de wol, of met een licht sprongetje zat de rakker op het bed en nestelde zich naast z'n baasje. Dan slaakte hij een diepe zucht, alsof hij zeggen wou: „Da's weer een zware dag achter de rug, en nou maar slapen.”

„Schelm!” lachte Evert, en samen pitten ze tot het morgenlicht.

Ze werden dikke vrienden die twee. Evert kon geen stap doen, of Fox liep met hem mee.

Op de werf althans, want Evert wilde hem niet mee hebben naar het dorp: een bijnaam heb je eerder, dan dat je er afkomt.

En dan was er nog iets, waarom Evert de hond niet los kon laten lopen: de veldwachter. O, die veldwachter! Dat scheen in Fox' hersens iets geworden te zijn, dat hem achtervolgde, hem dol maakte. Die blauwe uniform! Die laarzen! . . .

Is er iets mooiers denkbaar in de polder dan de Zondagmorgen, als het gelui van verre klokken wordt aangedragen over de velden, als de boeren en boerinnen zich gereedmaken om naar de kerk te gaan?

Vrouw Braber stond in de keuken haar man te helpen aan een boordje, dat telkens losging. Brabers hoofd zag zo rood als een biet en z'n vrouw beet zich op de lippen, omdat ze het knoopje bijna door het gaatje had.

Daar begon de hond, die rustig voor het raam had staan kijken, opeens te keer te gaan als een dolle. Hij vloog jankend naar de deur en weer naar het raam en nog eens naar de deur.

„Hond! Naarling!” riep vrouw Braber — het knoopje wipte uit het gaatje.

De hond vloog wild heen en weer, hij wou kennelijk naar buiten.

„Schiet op dan,” riep Braber, deed de deur open en moest zich bedwingen, om hem nog niet een schop na te geven.

„Nee!” schreeuwde opeens Evert, die de kamer uit kwam stui-ven, „houd hem! een veldwachter!”

„Hè?” riep Braber, „wat heeft dat nu . . . .”

„Jongen,” schrok moeder Braber.

„Hij scheurt hem de broek van 't lijf,” riep Evert nog en was al weg, de hond na.

En Braber en z'n vrouw renden ook naar buiten, en alle drie schreeuwden ze: „Fox! Hond! Hier! Zal je . . . .”

De veldwachter peddelde met een Zondagsgangetje langs de landweg. De goede man dacht zeker, dat er brand was, toen hij dat getier achter zich hoorde, want hij stapte dadelijk af, en . . . . daar kwam als een wervelwind Fox op hem afstuiven. In een oogwenk slingerde de veldwachter z'n fiets tussen hem en het woedende dier in. De hond raasde tegen dat ijzeren ding en zou . . . . Maar Evert greep hem bij z'n nekvel en schold, bleek van schrik: „Ellendige hond, als je . . . .” Hij kon het niet laten, Fox een klap op de kop te geven. En meteen was al het lawaai uit; Fox kroop tegen Everts benen, trok de kop tussen de schouders en keek diep-schuldbewust.

„Nou,” zei de veldwachter, „'t is goed, dat je hem de baas kunt, zorg nou maar, dat hij me nooit weer aan m'n lijf komt, want ik schiet hem dood.”

„Nee, meneer, neem me niet kwalijk . . . . eh . . . . meneer, ik zal . . . .”

„Nou goed, àf jij!”

En Evert nam Fox mee. Een standje, dat zeker vijf minuten duurde, zat Fox aan te horen met de oren in de nek en knipperende ogen; de tranen mankeerden er alleen nog maar aan.

„We zullen hem vast moeten leggen,” zei Braber.

„Nee,” zei Evert, „ik heb het hem nou goed gezegd, en 't zal wel uit zijn.”

„Alsof een hond Hollands verstaat,” zei vader.

Maar 't was werkelijk uit. Toen de veldwachter een paar dagen later weer langs kwam en z'n gummiknuppel al in de hand had, voor het geval dat die kleine, witte schurk. . . ., stond Fox bij het huis en draaide de kop om: hij wou de man niet meer zien!

„'t Is toch een ontaard slim beestje,” lachte Braber.

Ja, slim was-ie. 't Zat hem natuurlijk dwars, dat die kleine baas elke dag verdween, en hij niet mee mocht. En Evert wist, dat er in die hondekop iets broedde: hij zag het aan de ogen.

„Je blijft daar, hoor!” zei de jongen nog, toen Fox met kleine rukjes stond te dreigen, alsof hij wou zeggen: ik kom je na, hoor. „Je blijft daar, verstaan?” Maar Evert moest lachen, toen de deugniet z'n baard likte. En tegelijk dacht hij: „Ik had niet moeten lachen, hij zal me nakomen.”

En hij kwam. Natuurlijk kwam hij. Hij vond het spoor en liep naar de school. En hij kwam er in ook. Niet door de deur, die was dicht, maar door het openstaande raam.

Grote opschudding in het lokaal! Daar stond opeens een hond in de vensterbank. Het dier keek even rond, vond Evert en sprong op hem toe. Kreten van meisjes, gelach van jongens en een vuurrode Evert, dodelijk verlegen met de hond van Tom Fox op de achterste bank. En dan die bovenmeester! Die stond daar maar met een fijn lachje te knikken, alsof hij zeggen wou: „Dat zijn er nu net twee die bij elkaar passen.”

Evert bracht het dier naar buiten, stuurde hem met een geducht standje weg en Fox tippelde heen, zo'n beetje schuin en af en toe keek hij nog eens om, maar dan stak Evert z'n vuist op.

„Een gekke wereld toch, die wereld van de mensen!” Dat zal wel zo ongeveer de slotsom geweest zijn, waar Fox toe kwam.

Want 's avonds knuffelde dat kleine baasje hem, alsof hij geen fijner hond in de hele polder kende.

Nu, er wàs ook geen fijner hond te bedenken, vond Evert. Dat was geen gewone hond meer. Die hond kon denken, hij kon vrolijk zijn, hij kon verdriet hebben, hij begreep bijna wat je dacht, kortom dat dier had iets van een mens.

Fox werd Everts trouwe metgezel op z'n speurtochten door de weilanden en de bosjes. En die tochten werden met de hond nog veel mooier, dan ze ooit geweest waren. Fox ontdekte dingen, die Evert zelf misschien nooit zou gevonden hebben. Binnen twee weken wist hij, dat op hun eigen boerderij een bunzing woonde, die een nest met jongen had, dat er in het weiland twee moederhazen huisden, die hun nog blinde kinderen verzorgden, dat de otter niet één, maar twee hollen had. En Evert behoefde voor die ontdekkingen bijna niets anders te doen, dan de hond te volgen. Fox snuffelde, zocht, blies, krabde en groef.

In die dagen werden Everts tochten langer, veel langer zelfs. Hij trok langs de wegen en dijken zingend en jodelend. Hoe groter de ruimte om hem heen was, hoe fijner hij het vond. Hij kwam in dorpen en gehuchten, waar hij nooit geweest was. Och, hij had er best heen kunnen fietsen, maar daar voelde hij niets voor, lopen wilde hij, zwerven langs paadjes waar bijna niemand kwam.

Hij had een mooie, rechte wilgetak besneden met figuren, en met die stok en de hond zwierf hij door z'n wereldje, dat hoe langer hoe groter werd. Naar kameraads taalde hij niet meer, hij liep alleen in de stilte, luisterde naar de vogels en lachte tegen de verte. Als een volleerd. . . .

Nee, dat woord landloper was nog nooit in z'n hoofd opgekomen. En de boeren, die hem groetten onderweg, en de boerinnen, die vroegen, waar hij vandaan kwam, hadden blijkbaar ook nooit aan dat woord gedacht, als ze hem zagen trekken langs de wegen.

Dat nooit iemand Tom Fox tegen hem gezegd had! Och, misschien omdat z'n lachende toet zo weinig overeenkomst vertoonde met het norske gezicht van de landloper. En de boeren, die vijftig jaar geleden een zwervende jongen, die Thomas heette, in de lachende, blauwe ogen hadden gekeken, waren al lang dood. En toch noemde iemand in die dagen de naam van Tom Fox tegen Evert en dat deed hem grote pijn. Want die iemand was . . . z'n moeder.

De bovenmeester was op bezoek geweest en had Braber meegedeeld, dat Evert dat jaar geen examen kon doen voor de H.B.S.

„'t Is erg jammer,” zei hij, „want het is puur z'n eigen schuld; hij kan goed leren, maar hij doet het niet; van z'n huiswerk komt meestal geen spaan terecht en in school is hij dromerig.”

Die avond kreeg Evert van z'n vader een geducht standje: „Jongen, ik heb geen verstand van leren, ik ben boer, ik kan je dus niet nagaan, maar dat moest niet nodig zijn ook. Je kunt het, zegt de meester, welnu, doe het dan. En nu wil ik je dit vertellen, jij hoeft voor mij niet te leren, hoor. Als je boer wilt worden, wel, dan kom je van school, zo gauw je alle klassen doorlopen hebt. Maar zolang je nog op school bent, wil ik, dat je je best doet. Een jongen die op school luiert, wordt ook geen flinke kerel als hij het leven ingaat.”

Evert stond schuld bewust te luisteren; hij verwenste z'n zwerversnatuur, hij zou zich beteren, hij zou . . . ja, maar diep in z'n hart wist hij: ik kan er toch niet tegen vechten.

En toch lag het standje van vader hem zwaar. Maar bij het naar bed gaan, toen moeder over hem heengebogen stond, ach ja, toen kwam dat erge woord: „Jongen, je lijkt Tom Fox wel, als je zo doorgaat, zul je het net zo ver brengen in de wereld als hij.”

Moeder zei het niet boos, maar verdrietig-ernstig.

Ach, . . . Evert had liever een pak slaag gehad! O, veel liever!

Hij. . . . Tom Fox.

Even ver zou hij het brengen.

Tom Fox, die nu. . . .

Toen moeder weg was, schreide hij stil. En angstig-verlegen begon hij te bidden. Te bidden om kracht. Om te vechten tegen z'n zwerversnatuur, die altijd weer de schuld was, dat hij z'n plicht verzaakte. Maar in z'n gebed kon hij de eerlijke aandrang niet vinden, want zelfs nu twijfelde hij nog aan zichzelf en hij wist het: bidden alleen was niet genoeg, hij zou zelf sterk moeten zijn.

De volgende dag liep Henk met hem mee uit school.

„Zeg, Eef, ik moet nog aldoor denken aan die avond, toen we samen Fox gehaald hebben,” lachte Henkje. „Ik denk, als we eens grote mannen geworden zijn, dat we nog tegen elkaar zeggen: weet je nog van toen?”

Evert zweeg even. Hij lachte niet. Na een poosje zei hij: „Als we grote mannen zijn, dan ben jij dokter, en dan rijd je in een deftige auto, en dan ben ik boerenknecht en rijd met de mestkar.”

Henkje keek z'n vriend bevreemd aan.

„Je bent niet lekker,” zei hij toen.

„Ik meen het,” zei Eef.

„Waarom dan?”

„Omdat ik nooit goed m'n schoolwerk ken.”

„Dat is je eigen stomme schuld,” zei Henk.

„Dat weet ik,” zei Eef.

„Nou, waarom doe je het dan niet beter, je kunt net zo goed leren als ik.”

Toen stond Evert stil. Hij keek Henk aan en zei langzaam: „Je moest eens weten, hoe moeilijk het voor me is, om te zitten leren, terwijl de polder daar vlak bij me ligt. Ik hoor maar een stem, die me roept. . . .”

Henkje voelde iets van de grote ernst. Hij dacht even na. Toen zei hij: „Net als Tom Fox?”

Evert schrok van die vraag; hij gaf geen antwoord.

„Vader zegt,” zei Henk, „dat zulke mensen als Tom Fox geroepen worden door een stem uit de verte.”

Evert knikte met een langzame hoofdbeweging. Ja, zo zou het zijn.

„Luister dan niet, jô,” zei Henkje, en het kwam er zo goed bedoeld en zo eenvoudig uit, dat Evert glimlachte en zei:

„Nee, ik moest niet luisteren.”

XIV. NELLEKE

De Zondagmorgen lag over de polder. Een fijne, blauwe nevel hing boven de weilanden, waar koeien stil liepen te grazen. En het matte zonlicht van de jonge dag speelde als een glimlach van God over de uitgestrektheid. Hier en daar op een boerderij hoorde je nog het helder geluidje van een rinkelende melkemma, maar verder was er de stilte, de grote stilte. Boeren en boerinnen maakten zich gereed, om naar de kerk te gaan. Straks zou op de landweg klinken het geknars van wielen in het grint en de hoefslag van dravende paarden.

Fox wist het: over weinig minuten zou het rijtuig van Braber het erf afdraaien, de hele familie zou er in zitten en verdwijnen. Maar voor die tijd zou Evert komen en hem, Fox, vastleggen aan een ketting. Dan zou z'n eigen vermaak gedurende een tijd bestaan uit het happen naar een vliegje, of het plagerig weggagen van een kip.

Jawel, maar Fox had voor deze keer dan toch een ander plan. Z'n vorige baas had nooit een stap van huis gedaan, of hij mocht mee. En deze mensen hier gingen er alleen op uit en lieten hem achter. Nee, Eef, dat gaat ditmaal niet door.

Fox dribbelde achter de hooiberg weg, heel gewoontjes, net of er niets aan de hand was. Toch klopte z'n hondehart wat sneller dan anders, en als z'n staart niet zo koud geweest was, had hij hem tussen de poten gehouden, uit vrees, dat nu net op dit allerlaatste moment de stem van z'n baasje zou klinken: „Hier, Fox.”

Maar het baasje was druk bezig met het inspannen van het paard, en de grote baas en de vrouw hadden samen hun gewone Zondagmorgenworsteling met het boordenknoopje.

Fox dreutelde weg, de boerderij af, achterom de schuur van de bureu. Ziezo, hij haalde ruimer adem: het baasje zag hem niet meer, en als straks z'n stem zou klinken: „Fox, Fox, waar

ben je?" wel, dan zou Fox zich dwingen om recht voor zich te kijken en door te lopen. Dat zou wel erg moeilijk zijn, want de stem van een baas, ja, daar *moest* je, als hond zijnde, aan gehoorzamen. Je *kon* eigenlijk niet anders. Als zo'n baas riep, dan was het net of je door een touw naar hem werd toegetrokken. Maar deze keer — nou, deze keer moest hij dan toch maar eens sterker zijn dan dat onzichtbare touw.

Ja, hij had z'n plan opgemaakt. Telkens als ze hem alleen hadden achtergelaten, had hij na een poosje in de verte het rijtuig gezien. Dat was net bij de kromming van de landweg. Dadelijk was het dan weer tussen de knotwilgen verdwenen, maar ginds, bij die bocht, kwam het altijd. Wel, Fox ging vanmorgen zorgen bij die kromming op post te staan, als het rijtuig langs kwam, en dan ging hij mee. Natuurlijk, dan ging hij mee. En Fox liep achterom de boerderij recht op z'n doel af. Hij moest over veel sloten springen, over de breedste zelfs zwemmen. Hij moest langs een nijdigerd van een hofhond, die hem woest aanblafte. Hij moest langs een kat, die hij graag even achterna zou gezeten hebben. Hij moest voorbij een speels hondje, waar hij zo wel eens in grote cirkels mee over het erf zou hebben willen rennen. Maar Fox keek voor zich, al die fratsen moest hij nu maar eens nalaten, er speelde nu maar één gedachte in z'n kop: bij de kromming ginds het rijtuig afwachten.

Maar toen kwam er opeens een afleiding in het spel, waar Fox niet tegenop kon. Daar woei plotseling een luchtje in z'n neus, waarbij hij moest stilstaan. Hij stiet een paar niesgeluidjes uit en begon rond te snuffelen. O ja, dat was duidelijk! Alle honden ja! Hier had een bunzing gelopen. En er was geen dier waar z'n vroegere baas hem feller jacht op had leren maken dan een bunzing. Rijtuig vergeten, de hele familie Braber vergeten, één ding was er nog, één ding in de hele polder: de bunzing.

Nelleke Verhey dacht helemaal niet aan een bunzing. Wat wist Nelleke van een bunzing, anders dan dat ze haar vader gisteren die naam had horen noemen.

Och nee, Nelleke wist alleen, dat het Zondag was, dat ze haar mooie kleren aanhad en dat ze straks in het rijtuig mee mocht naar de kerk.

Nu stond ze achter op het erf te luisteren naar een verre klok, die luidde. Ach, wat was dat mooi! De klanken golfdën over de polder, en 't was of ze ginds aan de wetering verdwenen, om daar in het zonlicht stil te spelen.

Nelleke luisterde, luisterde. En over haar gezichtje lag dezelfde glimlach, die over de polder lag.

Eindelijk zwegen de klokkeklanken. En de stilte was alom, de stilte, zo diep, dat het suisde in Nelleke's oren.

Toen, opeens, scheurde een rauwe gil die stilte kapot. Een gil, zo doordringend, zo scherp, dat Nelleke de kou voelde trillen over haar blote armpjes.

Het was het kermen van een hond dat opklonk, zo akelig. Nelleke hield even de handen voor de oren. Maar ook toen bleef ze het vreselijk geluid nog horen, want het gillend ge-jank hield aan.

Nelleke liep achter om het kippenhok, om te zien wat er gaande was, en daar zag ze een hond, die erbarmelijk huilend met de voorpoten stond te rukken, alsof hij aan de grond vast zat.

„Vader!” riep Nelleke. „Vader, kom dan!”

Zelf durfde ze het dier niet te naderen. Ze begreep ook niet wat er nu eigenlijk met de hond gebeurd was, maar het gezicht van het gemartelde beest en zijn ge-jank maakten haar angstig.

„Vader!” kreet ze weer, „vader dan toch!” en ze trappelde van ontsteltenis.

Verhey kwam toeschieten. „Wat is er, kind?” Maar tegelijk zag hij de kermende Fox.

„Och,” zei hij, „daar zit me dat beest in de klem, die ik voor de bunzing had gezet.”

Hij liep op de hond toe om hem te verlossen, maar Fox grolde tussen z'n gejank door en liet de tanden zien.

„Houd jij hem stevig bij z'n nekvel, Bram,” zei hij tegen z'n knecht, die op het tumult was komen aanlopen, „ik zal de klem openmaken.”

In een minuutje was Fox bevrijd, maar het dier kon niet op de voorpoten staan en zakte kermend ineem. Toch wilde het weg uit die vreselijke omgeving en achteruit kruipend sleepte het de bloedende voorpoten met zich mee.

„Arm, stom diertje,” zei Bram medelijdend en stak de hand uit om de hond te strelen, maar direct grauwde Fox weer naar hem.

„Ja, wat moet dat nou? We kunnen het beest toch niet zo laten gaan, straks tuimelt hij achterover in de sloot en verdrinkt,” zei de boer.

„Stil dan toch, jongen,” probeerde Bram het dier te kalmeren, „stil dan, jongen.”

Maar weer gromde de hond. De twee mannen en het meisje stonden hulpeloos naar het jammerende dier te kijken.

Toen hurkte Nelleke neer, ook zij stak de hand uit naar Fox en met een stemmetje waarin al haar medelijden lag zei ze: „Och, hondje, we doen jou geen kwaad, we moeten je toch helpen.”

Toen, in al z'n ellende, bewoog Fox even z'n staartje.

„Kijk nou,” zei de boer, „van haar laat hij het toe.” En werkelijk, Nelleke streefde hem, en de hond liet zich door haar troosten.

„Ga maar weg, vader,” zei Nelleke, „van jullie is-t-ie bang.” Verheij en Bram gingen een eind achteruit en zagen toe, hoe het meisje de hond streefde. Ze hoorden haar stille woordjes zeggen.

Fox liet zich overzij vallen en strekte de poten uit. Toen

slaakte hij een diepe zucht, alsof hij tot rust kwam.

Nelleke bleef een tijdlang bij hem zitten, aldoor pratend en zacht strelend.

„Waar blijven jullie toch?” riep de boerin.

„Ja, we moeten naar de kerk, 't is hoog tijd,” zei Verheij.

„Hoe moet dat nou? Nelleke, ja, blijf jij dan maar bij die hond, 't beest heeft jou nodig. Bram, je houdt het oog er wel op, hè?” En meteen was hij weg.

Nelleke bleef alleen met Fox, en Bram keek af en toe eens om een hoekje. Hij hoorde haar troostwoordjes zeggen.

Na een poosje stond ze op en liep naar Bram toe.

„Ik wou een zacht bedje voor hem maken, waar zou ik het doen, Bram?” vroeg ze.

„In de stal,” zei Bram.

„Van stro, Bram?”

„Nee, dat prikt aan z'n poten, neem maar wat zakken, kijk, daar liggen er genoeg.”

Nelleke maakte een bed.

„Ja, zo is 't goed,” zei ze, en terwijl ze naar Fox liep, „nou krijg je een best plekje, hoor hondje, kom maar, 't vrouwtje doet het heel voorzichtig, hoor.”

En inderdaad, heel behoedzaam nam ze de hond op, droeg hem mee, z'n dikke lichaam tegen haar borst houdend.

Bram stond er verwonderd naar te kijken. En na een paar minuten lag de hond in de stal.

„Zo,” zei ze, „en nou eerst wat eten, hè.”

Maar eten beliefde Fox toch niet, welke lekkere hapjes het meisje hem ook voorhield. De hele morgen was ze met hem bezig.

Toen vader en moeder uit de kerk kwamen, lag Fox daar wel verzorgd, een doekje om elke voorpoot gewikkeld, en telkens als Nelleke in z'n buurt kwam, ging even het staartje heen en weer.

„Jij bent me een verpleegster, hoor,” zei de boer.

„Maar — is dat niet die hond van Tom Fox?” vroeg moeder, toen ze het dier zag.

„Nou je 't zegt,” zei Verheij.

„Natuurlijk is dat Fox van Tom Fox,” lachte Bram, „dat had ik dadelijk al bekeken.”

„Dat stomme dier,” zei de vrouw, „zou dat nou al die weken door de polder gezworven hebben?”

„Dat denk ik haast wel,” meende Verheij.

„Dan heeft hij toch z'n natje en z'n droogje weten te krijgen,” lachte Bram, „hij is nog net zo vet als vroeger.”

„Je zou toch zeggen, zo'n stom dier,” beklagde de boerin hem.

„Maar nou hoef je niet meer te zwerven, hoor,” troostte Nelleke, „nou blijf je bij ons, en ik zal aldoor voor jou zorgen, hoor.”

Ze streelde Fox over de rug, en Fox likte haar handjes.

En Evert zocht maar, en Evert riep maar, aldoor diezelfde naam. Maar geen Fox kwam opdagen.

Evert ging kijken naar het huisje van Tom Fox, hij ging zoeken bij de wetering, hij vroeg aan de burens, hij informeerde bij de veldwachter. Maar niemand wist iets van Fox af.

Na drie dagen had Evert de moed opgegeven: Fox was weg en bleef weg. 't Speet de jongen erg, hij had zo'n trouwe makker gehad aan het dier. Maar wat hem nog meer kwelde, was de gedachte aan Tom. Hoe moest dat straks? Vroeg of laat zou de zwerver toch terugkomen, en dan? Hij zou vragen naar Fox, ja, naar Fox alleen. 't Was immers het enige levende wezen, waar hij vriendschap van genoot.

Evert zag in gedachten de oude staan, totaal verslagen, kijkend in de verte, of erger, kijkend in de ogen van Evert zelf. En die ogen zouden vragen: „Kon je dat éne dan niet voor me doen?”

Aan die dingen liep Evert te denken, toen hij uit school

kwam. En opeens hoorde hij zichzelf weer roepen: „Fox, Fox, Fox.”

Ach, hij riep het niet, omdat hij geloofde het dier nog te zullen vinden, doch zomaar. Z'n gedachten waren vol van Fox en hij riep z'n naam.

Toen — Nelleke zat in de stal, ze praatte zacht tegen haar nieuwe vriend — opeens sprong Fox op, hij kwam weer op de voorpoten terecht en hij jankte, maar hij hinkte, hij strompelde, hij sleepte zich weg.

Nelleke schrok, ze liep de hond na, roepend z'n naam: „Fox dan toch.”

Maar Fox wankelde jankend de boerderij af, en toen Nelleke bij het damhek kwam, zag ze hem kronkelend en likkend liggen aan de voeten van Evert.

„Wat doe je nou, Fox?” vroeg ze verwonderd.

Evert zag haar daar staan, ongerustheid in de ogen. Maar direct keek hij weer naar de hond, de jankende hond met de verbonden poten.

„Wat heb je toch, wat is dat met je poten, en waarom. . . .”

„Is. . . . is. . . . is?” stotterde Nelleke.

„Was eh. . . . is eh?” hakkelde Evert.

En die twee keken elkaar aan.

„Dat is. . . . eh. . . . mijn hond,” zei Nelleke.

„Nee, dat is Fox, dat is *mijn* hond,” zei Evert.

Nelleke's ogen werden donker.

„Dat is Fox, dat is *mijn* hond,” zei Nelleke.

Evert keek vriendelijk naar het meisje, maar hij zei toch heel zeker: „Nee, Nelleke, dat is *mijn* hond.”

Nelleke werd boos.

„Dat is de hond van Tom Fox en 't is *mijn* hond.”

„Ja,” zei Evert, „'t is de hond van Tom Fox, maar hij hoort bij ons.”

„Bij ons,” zei Nelleke.

„Nee, Nelleke,” zei Evert vriendelijk, maar beslist, „hij hoort bij ons.”

„Bij ons,” riep Nelleke nu heel hard en meteen begon ze te huilen en liep de boerderij op: „Moeder . . . !”

En moeder was daar al. En moeder vroeg.

Evert vertelde en moeder vertelde.

Toen had moeder een hele toer om Nelleke aan het verstand te brengen, dat Evert voor de hond moest zorgen.

Nelleke huilde erbarmelijk, en Evert stond er dwaas-verlegen bij. Zo de hond meenemen, dat ging niet, het kind zou er dood-ongelukkig bij zijn.

„Weet je wat?” zei Evert eindelijk, „jij zorgt voor hem tot hij genezen is; ik moet toch altijd naar school, en jij kunt bij hem blijven.”

Dat was de oplossing, vond Nelleke's moeder.

Evert bracht de hond naar de stal en trok een kwartiertje later met een verlicht hart naar huis.

XV. TERUG

De zomer heerste in de polder. De lome koeien stonden met hangende kop te dromen, of lagen lui te herkauwen. 't Was het middaguur, geen vogel zong er, alleen bijen en vliegen zoemden.

Evert lag in het gras onder de hoge bomen voor de boerderij, en Fox zat stil naast hem, de hals een weinig gestrekt en de kop in de hoogte. De ogen waren half gesloten. Hij leek een beeldje, zo roerloos zat hij daar, doch toen Evert wat opmerkzamer naar hem keek, zag hij dat de neusvleugels fijntjes bewogen. 't Was alsof hij elk zoeltje, dat aangedragen werd, wilde onderzoeken.

Na een poosje kwam er diep uit z'n borst een heel zacht gejank, iets dat aan het schreien van een kind deed denken. Was het, omdat geen enkel windje dat geurtje aanvoerde, dat hij zo graag had opgesnoven, of was het juist, omdat hij iets geroken had, dat oude herinneringen opriep?

Evert begreep hem en hij glimlachte medelijdend. Hij zei een fluisterwoordje tot de hond, maar het leek of het dier nu geen oren voor hem had, het bleef in dezelfde houding zitten, en het zachte trillen van de neusvleugels hield aan.

Na een paar minuten werd het beest onrustig, het stond op, liep even heen en weer, kwam dan weer naast de jongen zitten, zacht jankend.

„Wat heb je toch, Fox?” vroeg Evert.

Als antwoord strekte het dier de hals, en een lang gerekt gehuil kwam uit z'n keel. Weer stond hij op en dribbelde over het grasveld.

Er zit iets in de lucht, dacht Evert, of anders spookt er iets door z'n kop.

De hond liep naar het damhek, keek de landweg af, en — roets! daar schoot hij als een pijl uit de boog in de richting van het dorp.

„Fox! Hie-ier!” riep Evert, maar Fox was al weg.

„Wel gloeiend nog aan toe!” mopperde de jongen, „hij wordt ongehoorzaam.” Hij liep naar het damhek, om te zien wat... Een moment stond Evert stom verwonderd te kijken: daar kwam, gebogen, een man de weg langs, daar stootte Fox op hem af, daar wankelde de man om zich staande te houden, daar zat Fox op de schouder van z'n oude baas en likte diens gezicht op elk plekje, waar geen baard groeide, terwijl de flaphoed over de weg vloog.

Evert stond een minuut het schouwspel aan te kijken, toen begon hij te lopen in de richting van de zwerver, en met elke meter sneller te lopen, tot hij op een paar passen voor Tom bleef staan, die nog steeds door de hond geringeloord werd.

Toen Tom de jongen zag, kwam er een glans in z'n ogen; hij strekte beide handen naar hem uit en zei: „Dag, Evert, dag, jongen.”

„Dag, Tom,” zei Evert blij, „ben je vrij?”

Tom knikte: „Ja, ik ben vrij, dag, jongen.”

„Dag, Tom,” zei Evert weer.

„En dat jullie me komt afhalen!” zei de oude en glimlachte vreemd.

„Had ik het geweten, dan was ik je veel verder tegengekomen,” zei Evert.

„'t Is goed zo, 't is goed zo,” fluisterde Tom. Hij zette de hond op de grond, zocht z'n hoed en begon verder te lopen, zacht zeggend: „Kom, jongens.” En aldoor glimlachte hij.

Ze kwamen bij de boerderij van Braber.

„Ga je mee naar ons?” vroeg Evert.

„Nee, nee,” schrok Tom, en z'n hand maakte een vreemd gebaar. 't Was of hij nog schuwer voor mensen was geworden.

„Een glas melk en een boterham, Tom,” hield Evert aan.

„Nee, nee,” schudde Tom weer en liep haastig door, recht voor zich kijkend.

„Dan breng ik je weg,” zei Evert.

„Goed, jong, goed, kom dan.”

't Leek of Tom haast had.

Ze stapten naast elkaar de weg af, de hond draafde heen en weer, kwam telkens nog eens tegen z'n baas opspringen. En geleidelijk aan kwam weer de stille glimlach over Toms gezicht, de glimlach, die zei: „Zo is 't goed, zo is 't goed.”

Toen ze thuis waren, en Tom even wat omgescharreld had, gingen ze samen op de bank zitten voor het huisje. Ze keken over de polder en zwegen. Beiden wilden vragen, beiden wilden vertellen, doch beiden zwegen.

Eindelijk legde Tom z'n hand op Everts knie en zuchtte weer: „Zo is 't goed.”

„Ben je nu helemaal vrij?” vroeg Evert.

Tom knikte.

„Hebben ze je niet veroordeeld?”

Tom schudde het hoofd.

„Ze hebben je lang gehouden.”

Tom knikte.

„Geloofden ze je nu?”

Tom glimlachte pijnlijk en haalde de schouders op.

„Denken ze misschien toch nog, dat jij. . . .”

„Misschien wel,” zei Tom. „Ze hebben me laten gaan, omdat ze niet konden bewijzen, dat ik schuldig was. Maar och... wat *zij* denken, jongen. . . . och. . . . Maar *jij*, wat geloof *jij*?”

„Jij hebt het niet gedaan, Tom,” zei Evert, en fluisterzacht vervolgde hij: „Ik heb het nooit geloofd. . . . maar. . . .”

Hij bloosde van schaamte, omdat hij toch eens tegen de zwerfver getuigd had.

„Ben je niet boos op me, Tom?”

De oude glimlachte.

„Ik heb het begrepen, jongen.”

Evert legde z'n hand op die van Tom en zei heel eenvoudig:

„Je bent goed.”

Toen viel er een lange stilte tussen hen. Maar ze hadden ook geen woorden nodig, ze begrepen elkaar.

Na geruime tijd begon Tom weer te praten, zomaar stil voor zich heen.

„Ja, en toch is het goed, dat ik daar geweest ben . . . . Toch is het goed . . . .”

Hij wachtte even, doch Evert vroeg niet, hij begreep, dat de oude meer te zeggen had.

„Ik dacht vroeger, dat ik alleen was . . . . een eenzame zwerfer . . . . maar och, wat alleen zijn is, helemaal alleen . . . . dat heb ik pas daar ondervonden.

Ik heb altijd de eenzaamheid gezocht, jongen; ik vond het goed alleen te zijn. Maar och, ik was immers niet alleen . . . .

Er waren honderd mensen, die langs me gingen op de wegen . . . . Ik sprak niet tegen ze, en zij spraken niet tegen mij . . . . Maar ze wáren er . . . . Ik dacht dat ze een hekel aan me hadden, en dat ik een hekel aan hen had . . . . Maar dat was niet zo . . . . Ginds was ik alleen . . . . ja, dat was alleen zijn . . . . ach, om wild te worden soms . . . .

Toen heb ik begrepen, hoeveel de mensen in de polder hier voor me betekenden . . . .

Ik heb naar ze verlangd . . . . Ik heb gebeden, vurig gebeden, of ik weer bij ze mocht zijn, of ik weer langs ze mocht trekken . . . .

Ik droomde soms, dat ik langs ze trok, en ik zei: „G’navond,” en zij zeiden: „G’navond.” En dat was een stil geluk . . . .

Hoe is dat toch zo gekomen, dat ik een oude brombeer ben geworden? . . . .

Hoe is dat toch zo gekomen, dat de mensen voor me opzij gingen en de kinderen me gingen naroeppen? . . . .

En ik houd zoveel van kinderen . . . . Ja, dat weet ik nu goed . . . . ik houd veel van kinderen.

Lang geleden riepen ze me niet na, ze liepen met me mee en babbelden. Ik zei niets, ik luisterde maar.

En de mensen gingen niet voor me opzij. Ze zeiden: „G'n-avond,” en ik zei: „G'navond.”

Ik trok door de velden, ik sliep bij de boeren. 's Zomers zat ik bij ze aan de dijk en 's winters bij de haard. En ik luisterde naar hun praten en lachen.

Ze noemden me Thomas. Ze kenden me allemaal: Thomas van de dokter. . . . M'n vader was dokter.

Hoe is dat toch gekomen, dat ik zwerven ging, dat ik een landloper werd?

M'n vader was rijk. . . .

De polder was wijd. . . . De hemel was hoog. . . . De school was saai. . . . Ik weet niet meer of ik kon leren of niet, maar ik deed het in ieder geval niet.

Ik verdiende m'n brood langs de wegen met handel.

Tot m'n vader stierf. Toen erfde ik duizenden guldens. En toen ging ik eerst recht zwerven. Ik handelde niet meer, ik had het niet nodig.

Ach, die wijde polder, de verte was me nooit ver genoeg. De vogels, de wolken, de geheimen van de polder, die niemand zo kende als ik. Eer ik dertig jaar was, was ik verslaafd aan het zwerven. Met geen mogelijkheid had men me nog aan 't werk gekregen.

Ik betekende niets meer voor de mensen. Zij werkten met elkaar en voor elkaar. En ik liep tussen hen in als een ongebundene. Ik lachte hen uit om hun ploeteren en zwoegen. Ik voelde me een zoon van de vrijheid.

Ik geloof dat toen de mensen afkerig van me werden. Ik sliep in hun schuren, maar ze zeiden: hij kan best een herberg betalen, en ze weigerden me vaak onderdak.

Toen m'n geld op was, moest ik weer gaan handelen en venten. Toen ben ik nors geworden, geloof ik. . . .

Waarom, dat weet ik niet, want ik houd van de mensen, dat weet ik nu heel zeker.

Maar een landloper schijnt niet bij hen thuis te horen.

Ik heb dat nooit begrepen. Ik heb hen er om gehaat. Maar nu, in de cel, heb ik gezien, dat ik een dwaas geweest ben. Ik heb niets voor de mensen betekend, voor niemand.

Ik voelde me alleen. Ik heb naar hun hartelijkheid verlangd, vooral dat laatste jaar toen ik hier was. Maar ze riepen me na. Dat heeft me pijn gedaan. . . . Veel pijn. . . . Ik wou wel graag een der hunnen zijn, maar ze namen me niet aan. . . . Ik ben nu oud. Ik ben jaloers op die mensen, die allemaal met elkaar werken. Ik hoor daar niet tussen. . . .

Ik heb in dit mooie paradijs gezworven, maar ik heb er niet gewerkt.

Ik zal verder gaan met zwerven; het is nu te laat, ik kan m'n leven niet meer veranderen. Ik zal nooit bij hen behoren. Ze zullen me weer naropenen.

Maar ik heb God gebeden, dat ik het dragen mag.

Och, God is altijd bij me geweest. M'n hele leven door. Van het ogenblik dat m'n moeder me heeft leren bidden tot nu toe. Ik heb altijd geweten, dat Jezus m'n zonden gedragen heeft. Maar die ene zonde, daar heb ik nooit aan gedacht.

In de cel is God me komen opzoeken. In de grootste eenzaamheid is Hij bij me geweest.

Straks loop ik weer door Zijn mooie land onder Zijn hoge hemel.

Ik heb nu nog een poosje tijd om daarvan te genieten. Ik weet dat jij medelijden met me had. Dat moet je niet meer hebben. Over de polderwegen zal een eenzaam mens lopen. Zo zullen goede mensen denken, en jij ook. Maar Tom Fox zal niet eenzaam zijn. Ik ben te oud geworden om voor de mensen nog iets te betekenen, maar voor God zal ik een jongen zijn, die voor de hemelpoort loopt te wachten". . . . Tom was uitgepraat. Hij verwachtte blijkbaar geen antwoord, want hij stond op. Hij keek in de verte.

Dan glimlachte hij. Z'n hand maakte een breed gebaar.

„Wijd is het hier,” zei hij, „wijd.”

XVI. TOM EN NELLEKE

Wat is dat met die voorpoten van Fox?" vroeg Tom, toen Evert de volgende dag weer bij hem was.

"„Wat bedoel je?" vroeg Evert.

„Wel hier, die kale plekjes, dat zijn littekens, wat is daarmee aan de hand geweest?"

„O," zei Evert, „hij heeft in een rattenklem gezeten." En hij vertelde het hele verhaal van Fox en Nelleke.

„Die kleine Nelleke Verheij?" vroeg Tom.

„Ja," lachte Evert.

„Die kleine Nelleke met haar lichte krullen en haar blauwe oogjes? Heeft die Fox verzorgd als een verpleegstertje?"

„Ja, die," zei Evert.

„Dat zal ik nooit vergeten," mompelde Tom, en toen, z'n hond strelend, herhaalde hij: „Dat mogen we nooit vergeten, Fox."

„Fox vergeet het niet," lachte Evert, „als we voorbij Verheij komen, moet ik hem altijd vasthouden, anders zou hij bij Nelleke gaan buurten."

„Goed, en Tom zal ook wel eens bij Nelleke gaan buurten," beloofde de oude.

Hij zou bij Nelleke gaan buurten, de zwerver. Of liever, hij wou bij Nelleke gaan buurten, maar het liep hem niet mee. Zo bij de boer aanlopen, och, dat zou ieder ander mens, die iets tegen Nelleke wilde zeggen, gedaan hebben. Maar Tom was een landloper, en op de hoeve van Verheij kwam hij nooit, daar waren landlopers niet welkom.

Vele, vele dagen kwam hij langs haar woning, de oude. En altijd vertraagde hij z'n gang, om te zien, of dat deerntje ook ergens alleen rondtippelde. Dan zou hij. . . .

In z'n rugzak droeg hij dag aan dag met zich mee dat witte, wollen hondje, dat hij gekocht had van geld, waarvoor hij

weken had moeten sparen. Maar Nelleke was daar nooit alleen.

En toch is hij bij Nelleke wezen buurten, maar dat is bijna het einde geworden van Tom Fox, en het speelgoedhondje heeft hij haar toen niet gegeven.

Die nacht was stil en zwoel.

Tom Fox zat buiten, z'n ogen staarden over de donkere polder. Hoog aan de hemel stonden de sterren, en aan de horizon doemde een zwarte wolkenbank op, die langzaam omhoog schoof.

Tom Fox rustte. En als de kinderen, die hem een rare, stugge vent vonden, hem op dat ogenblik hadden kunnen zien, zouden ze zich verwonderd hebben over de stille glimlach, die op z'n gezicht lag.

De nacht gaf hem rust.

Zo was het goed. Zo was zelfs het leven van een landloper goed. Zo op de stille aarde onder Gods hoge hemel.

Tom voelde zich dicht bij de hemel. En toen uit de wolkenbank bliksems begonnen te flitsen en donder over de polder rommelde, bleef hij zitten in grote rust en keek toe.

De bui kwam aandrijven als een zwart wonder in de nacht. De bliksems schoten feller, de donder klaterde. Het veront-rustte de oude niet: z'n gedachten waren boven de wolken, en het leek hem of die onweersbui een spel van vuur was, dat door de hemelvensters flitste.

Tot een bliksem de polder in felle gloed zette, en een minuut later een vlam uit een boerenschuur oplaaide.

Tom sprong op. Hij stond te trillen op z'n benen, z'n ogen, wijd gespalkt, op de brand gericht.

Toen noemde hij een naam, en meteen begon hij te lopen, de vonder over, de weg op in de richting van de vuurgloed. Och, hij wist helemaal niet, of het de boerderij van Nelleke

was, die in brand stond, maar een grote onrust in z'n hart zei het hem.

En hij liep op een drafje de polderweg langs; geen hoed had hij op, geen zak op de rug. Hij draafde, en Fox draafde mee. Hoe dichterbij de brand naderde, hoe zekerder hij wist, dat hij zich niet vergiste in de boerderij. Z'n hart sloeg hem in de keel.

Maar hij kon het snelle lopen niet volhouden. Z'n oude borst hijgde en piepte. 't Leek, of hij in de cel veel van z'n krachten verloren had. Hij vertraagde z'n gang en stapte op z'n doel af. Maar dan noemde hij weer Nelleke's naam, en opnieuw zette hij het op een lopen. Vooruit, opschieten! Ginds brandt, ginds verbrandt. . . .

Een paar fietsers zoefden langs hem heen.

„Hui!” riep Tom. Hij had mee willen rijden op de bagagedrager, want hij moest voort. Hij moest ginds wezen.

De fietsers hoorden hem niet, peddelden snel verder. En Tom liep, zo vlug als z'n benen hem konden dragen, zo snel als z'n hijgende borst en jagende hart het toelieten.

Weer flitsten hem fietsers voorbij. Hij hoorde hen de naam Verheij noemen. Toen moest hij stilstaan. Het duizelde hem; hij tastte om zich heen, leunde tegen een boom. En met grote angstogen keek hij naar de laaiende vlammen.

„Nelleke,” zei hij en steunde.

Maar dan begonnen z'n voeten weer te lopen. Hij moest daar zijn.

En hij liep. Hij naderde de brand. Op de weg stonden een paar vrouwen, op het erf liepen mannen. Nog maar weinig mensen waren er, want 't was nog pas tien minuten geleden, dat de brand was uitgebroken, en de polder sliep.

De mannen renden in verwarring heen en weer, riepen elkaar toe, wat er moest gered worden: een stier in die stal daar, een varken in dat hok, een deur ginds moest worden opengebroken, een ruit hier moest ingeslagen.

„De mensen!” kreunde Tom, toen hij het erf kwam opstropelen. Men hoorde hem niet.

Even bleef hij staan om op adem te komen. Het zweet gutste hem langs het gelaat, en weer overviel hem die duizeling van overgrote inspanning en opwinding.

„De mensen!” steunde hij nog eens. Toen moest hij in het gras gaan zitten om niet in onmacht te vallen. Fox likte hem de handen en dribbelde onrustig om z'n baas heen, zacht jankend.

„Stil maar, stil maar, 't gaat al over,” fluisterde de oude als tegen een zoontje, dat zich ongerust maakt om het vreemde doen van z'n vader.

Maar opeens schoot Fox weg. Hij had een jongen het erf zien opkomen; die kon helpen. Hij sprong tegen de jongen op, zette zelfs z'n tanden in diens broekspijp en trok hem in de richting van z'n baas.

„Hei!” schrok de jongen, „wat nou? Ben jij dat, Fox? Wat is er, wat moet jij hier?” Tegelijk kreeg hij Tom in het oog. Hij knielde naast hem neer en vroeg: „Scheelt er iets aan? Wat doe je, Tom?”

„Niets, niets, maar de mensen! Nelleke. Ik zie ze niet.” Evert sprong op. Hij liep naar de mannen toe, die bezig waren een staldeur open te breken.

„De mensen!” riep hij.

De mannen hoorden hem niet.

„Waar is Verheij? Waar is Nelleke?” schreeuwde hij en trok een man aan de arm.

„Niet thuis,” snauwde de man.

„Wie zegt. . . .? Hoe weet je. . . .?” stotterde Evert.

Maar de man spande al z'n krachten in om de deur open te breken, en gaf verder geen antwoord.

Evert rende op een ander af en riep dezelfde vraag.

„Ze zijn uitgereden,” zei die en draafde verder, om te doen, wat gedaan kon worden.

Evert zuchtte gerustgesteld en liep naar Tom.

„Ze zijn niet thuis, Tom, ze zijn uitgereden,” zei hij snel.

„Gelukkig! Gelukkig!” zuchtte de oude.

„Scheelt er iets aan?” vroeg Evert weer.

„Nee, nee,” glimlachte Tom, „'t is al over, ik was duizelig,

van 't harde lopen zeker. Gelukkig! Gelukkig! Ik was . . . och, och!"

„Blijf maar even rustig zitten, Tom,” zei Evert, „maar ik wil helpen. Blijf maar zitten, hoor,” herhaalde hij, toen hij al een paar stappen weg was.

„Ja, ja,” knikte Tom en keek de jongen dankbaar na.

Hij bleef inderdaad zitten. Met een grote, rode zakdoek veegde hij zich het zweet van het gezicht.

„Hè,” zei hij dan en zuchtte diep. Een grote ongerustheid, een angst was van hem afgegleden. Hij zag de vlammen uit het dak opslaan. Hij hoorde de mannen roepen. Meer en meer mensen kwamen het erf ophollen. Hij zag ze om de hoek van het huis verdwijnen. Aan de achterkant waren de stallen, daar trachtten de mannen te redden wat er nog te redden viel. Maar het leek, of dat alles Tom nu niet meer raakte. Hij zat daar alleen aan de voorzijde. Hij rustte in het gras en streekde z'n hond, terwijl hij een paar stille woorden zei.

Na een minuut of vijf voelde hij z'n krachten weer terugkomen. Langzaam stond hij op en maakte aanstalten om heen te gaan. Hij keek nog eens naar de vuurgloed, die hoog uit de hooiberg oplaaide. Hij keek naar de voorgevel, die nog donker was, doch waar straks ook de vlammen achter de ruiten zouden dansen.

Plotseling! Een schok voer door hem heen. Was dat . . . ? Zag hij daar . . . ? Ja, daar voor het raam . . . ? Daar bewoog . . . , daar sprong op en neer, heen en weer een witte gedaante, of . . . ?

Tom schoot toe om beter te kunnen zien. Ontzettend! Ja, een kind in wanhopige angst zwaaide met de armen, bonsde met de vuistjes op de ruit.

„Nelleke!” kreet Tom, en meteen stond hij voor het raam.

Tegelijk zag hij dat in de bovenhoek van de kamer de zolder begon te branden; vonken spatten omlaag.

„Achteruit!” schreeuwde hij tegen het kind, „ga achteruit, dan sla ik de ruiten in.”

Maar het kind verstond hem blijkbaar niet. Jammerend bleef ze vlak voor het raam staan.

„Toe dan, achteruit,” riep Tom weer, doch Nelleke strekte de armen uit en bonsde opnieuw op de ruiten.

Even bleef Tom in radeloosheid staan kijken. Wat moest hij doen?

De vlammen lekten nu langs de zoldering, en witte rookwolken bolden het vertrek in. Nog een minuut, en het kind zou stikken in de rook.

Hij schreeuwde schor om hulp, maar de mensen waren aan de achterkant van de woning, waar de brand fel woedde.

„Bons!” Tom stiet met z'n elleboog tegen een ruit. De scherpen rinkelden naar binnen. Nog een slag, nog één. Toen stak hij de arm door de opening en betastte het kozijn om te voelen of er ook een pen was, waarmee het raam was vastgezet. Hij vond die niet. Hij moest er toch zijn; aan de andere zijde misschien. Waar dan? Hij stak behoedzaam het hoofd tussen de tanden van de gebroken ruit door en keek rond. Ja, daar was de pen. Hij trok het hoofd terug, stak de arm naar binnen en rukte de pen uit het gat. Dat z'n polsen diepe wonden hadden, voelde hij niet. Dat raam moest open nu. Hij drukte, hij rukte. Ja, daar schoof het omhoog. Z'n armen en bovenlijf stak hij door de opening.

„Kom dan,” kreet hij tegen het kind. Maar ze was gevallen en bleef liggen.

„Ach, grote God, help me, help me,” stiet hij uit, en nog eens: „Here, sta me bij.”

Hij werkte zich door de opening heen. Het raam sloeg achter hem neer. Hij greep het meisje.

Een rookwolk omnevelde hem. Hoestend en verblind hief hij z'n last op, tastte met één hand naar het raam en probeerde het weer op te schuiven, wat hem na wild rukken gelukte.

Hij beurde het kind door de opening, liet het buiten behoedzaam vallen. Toen kroop hij zelf door het raam. Hij had nog het besef om zich wat terzijde te laten zakken, om niet op het meisje te trappen. Hij zag nog in een waas hoe een vrouw kwam toegelopen, gillend: „Nelleke!” Toen voelde hij, dat hij viel. Meer wist hij niet. Het werd nacht om hem heen.

XVII. DE BELOFTE

Toen Tom wakker werd, zag hij, dat hij in een ruime kamer lag, waar vrolijk zonlicht binnenstroomde. Hij wou om zich heen kijken, maar voelde dat z'n hals verbonden was, zodat hij het hoofd niet kon bewegen.

„Hm,” bromde hij, „wat doe ik hier en hoe kom ik hier?”

Even dacht hij aan de cel, waar hij bij het eerste ontwaken ook zo vreemd had opgekeken. Maar deze frisse kamer leek al heel weinig op een cel, en dit zachte bed had niet veel overeenkomst met de slaappleaats daar.

„Hm,” zei hij weer, „ik moet er toch maar eens uitkomen; wat gek, dat ik hier lig.”

Hij wilde zich oprichten, maar voelde een stekende pijn in z'n hals en aan z'n pols.

„Och . . .” kreunde hij, „och ja, Nelleke! Nelleke en dat brandende huis!”

De kamerdeur ging open, en een vragend, ietwat bezorgd gezicht verscheen. Maar nauwelijks zag de heer, die binnentrad, dat Tom de ogen open had, of hij keek vrolijk, en luchtig vroeg hij: „Wel, oubaas, lekker geslapen?”

„Eh . . . ja, meneer . . . eh . . .”

Wie was dat ook weer? Ach ja, de dokter.

„Ja, dokter . . . eh . . . maar . . .”

„Ja, ja, hoe je hier komt, en wat je hier moet,” lachte de dokter.

„Dat is wel goed, hoor Tom. Eerst eens eventjes bijkomen.”

„Bijkomen? Ja, geloof ik, ja . . . 't is wat raar, maar . . . eh . . . nee, ik kom d'r toch maar uit.”

„D'r uit, wel natuurlijk, maar nog even geduld, baas.”

Tom richtte zich op, maar daar was die pijn weer. Hij kreunde en liet zich achterover vallen. Hij hoorde nog als in de verte dat de dokter wat zei, maar toen voelde hij de slaap over zich komen, en opnieuw verloor hij het bewustzijn.

Hij was bij Nelleke wezen „buurten” en dat was bijna het einde geworden van Tom Fox.

Juist op het ogenblik, dat hij het raam van het brandende huis was uitgerold, waren Verheij en z'n vrouw komen aanstormen. In de eerste grote ontsteltenis om het kind hadden ze de zwerver eigenlijk zo'n beetje vergeten. Ze hadden hem het grasveld opgedragen, en daar had hij liggen verbloeden.

Zo had Evert z'n vriend na een minuut of vijf gevonden. Dodelijk geschrokken om de man, die daar lag in z'n bloed, had hij direct bij de buren doeken gehaald om hem te verbinden.

Toen de dokter kwam, was z'n hulp bij Nelleke niet meer nodig; die was bijgekomen en bleek ongedeerd.

Ook de toestand van Bram, die eveneens bewusteloos het brandende huis was uitgedragen, gaf geen reden tot bezorgdheid. Maar bij Tom had de dokter een bedenkelijk gezicht getrokken. Hij had uiterst voorzichtig een beter verband aangebracht en intussen iemand naar het dorp gezonden om een brancard.

Terwijl hij op de komst van de dragers stond te wachten, vroeg hij: „Hoe is die oude zwerver toch bij de brand terechtgekomen, sliep hij in de schuur misschien?”

„Nee, dokter. . . .” En toen kwam het verhaal, dat Evert en Verhey samen aan elkaar wisten te knopen.

De dokter luisterde ontroerd toe. Aan het slot glimlachte hij triest en zei: „En die werd van brandstichting verdacht!”

De stilte viel in de kamer, de boeren keken even naar het bleke gezicht van de landloper en naar die donkere dokter, die daar naar de grond stond te staren.

„Het mannetje!” lispelde hij weer. „Het mannetje werd van brandstichting verdacht, en hij waagt z'n leven om een schepsel uit de laaiende vlammen te redden. . . .”

Daar kwamen de mannen met de brancard.

„Waarheen, dokter?” vroegen ze, toen ze Tom op de baar hadden gelegd.

„Naar mijn huis,” zei de dokter, en als sprak hij tegen zichzelf vervolgde hij: „Laat ik dan maar iets proberen goed te maken van wat een heel geslacht aan die stumperd heeft misdaan.”

En hij had woord gehouden, de dokter. Hij verpleegde de oude van dag tot dag, ja, van uur tot uur, alsof de landloper een geliefd familielid van hem was. Maar Tom begreep van die zorgen niet veel. Die dokter, nou ja, dat was een beste man, dat wilde hij wel geloven, maar hij moest toch maar zo gauw mogelijk uit dat deftige huis zien te geraken, want eh . . . zie je . . . Tom kende het leven wel zo'n beetje . . . straks, als hij beter was . . . zie je . . . dan zou de rekening komen. Goeie tijd! Wat moest dat niet kosten, zo'n verzorging in zo'n mooie kamer!

En op een morgen, toen de dokter hem al vroeg kwam bezoeken, liep Tom, steunend op de rand van het ledikant, door de kamer.

„Wat zullen we nou hebben, oubaas?” schrok de dokter.

„Ik . . . ik zoek m'n kousen, enne . . . m'n kleren,” zei Tom.

„Waarvoor?”

„Ik wou vandaag maar naar huis,” bromde Tom.

„Wil je als de gesmeerde wind eens maken, dat je in je bed komt,” viel de dokter boos uit.

„Ja, maar . . . eh . . . .”

„Niks te jamaren, een-twee-drie onder de wol, en dan kunnen we misschien eens praten.” En tegelijk pakte hij Tom als een kind in de armen en legde hem op bed.

Van dat kordate optreden schrok Tom toch wel, en hij lag gestreken af te wachten, welke boze woorden die dokter nog over z'n hoofd zou uitstorten.

Maar er kwamen geen boze woorden. De dokter ging rustig

op de rand van het ledikant zitten en vroeg vriendelijk:
„Dacht je nou heus, dat ik je al liet gaan?”

„Ik ben toch beter, dokter?”

„Beter? Je bent buiten gevaar, maar ook pas sedert gisteren. Vandaag mag je voor het eerst bezoek ontvangen, maar je algehele herstel, nee, vadertje, daarvoor moet je nog een paar weken geduld hebben, hoor.”

Tom zuchtte diep.

„Waarom die zucht? Wees dankbaar, dat je aan de dood ontkomen bent.”

„Ja, ja,” bromde Tom, „ik ben ook dankbaar, maar eh. . . .”

„Wat eh. . . .?”

„Ik dacht, dat eh. . . .”

„Dat je beter was. Ja, ja. Ben je wel eens ziek geweest?”

„Nee, nog nooit.”

„Dacht ik al. Je bent natuurlijk zo sterk als een eik, en je denkt, dat hijs ik nu wel, maar heus, Tom, je moet nog minstens twee weken heel rustig aan doen.”

Tom gaf geen antwoord. Hij lag naar boven te kijken, een lange tijd. En toen kwam weer die diepe zucht.

De dokter schudde het hoofd en herhaalde: „Waarom toch die zucht, Tom?”

„Laat me maar naar huis gaan, dokter,” smeekte de oude dof.

„Maar waarom dan toch? Lig je hier niet prins-heerlijk?”

„Ja, maar. . . . eh. . . . wie. . . .”

„Wat eh, en wat wie?”

„Wie zal dat betalen?” En 't was werkelijk net, of Tom zou gaan huilen, zo hoog zaten hem de zorgen over z'n verpleegkosten.

De dokter schoot in een hartelijke lach.

„Betalen!” riep hij. Maar toen hij het zorglijke gezicht van de oude zag, kreeg hij diep medelijden met hem. Hij nam z'n hand in de zijne, en met een diepe stem vroeg hij: „Maar

luister nu eens, Tom, dacht je nu werkelijk, dat je hiervoor moest betalen?"

„Ja, wat anders?" zei Tom.

„M'n beste ouwe Tom, dit kost je geen cent, geen rooie cent."

„Hè, hoe kan dat?" vroeg Tom verwonderd.

„Beste kerel, jij hebt je leven gewaagd om een ander te redden, en dacht je nu, dat we je lieten betalen voor je verpleging?"

„Ja, dat dacht ik, en . . . en . . . dat denk ik eigenlijk nog." De dokter zweeg, keek de zwerver lang aan en dacht na.

„Ik begrijp je," zei hij toen. „We hebben ons tegenover jou nooit van zo'n goede kant laten zien. We hebben je maar laten zwerven als een eenling op Gods aardbodem, we zijn je uit de weg gelopen, en onze kinderen hebben je gescholden en nageschreeuwd. Ik begrijp je, Tom, jij kunt niet veel goede gedachten over ons hebben, daar hebben we 't niet naar gemaakt."

Hij zweeg, staarde naar buiten, en z'n gezicht stond diep-ernstig.

Na enige ogenblikken keerde hij zich weer tot de landloper.

„Maar luister nu eens, Tom, dat is veranderd, hoor, van nu aan zullen we met z'n allen proberen iets goed te maken van wat we verprutst hebben."

Tom lag met grote, verwonderde ogen naar boven te staren. Die woorden kon hij allemaal niet vatten. Maar ze klonken als een zachte muziek. Heel langzaam schudde hij het hoofd, en in z'n ogen kwamen twee grote tranen, de eerste, die hij misschien in veertig jaar geschreid had.

De eerste die op bezoek kwam, was Evert. Hij had van Henk gehoord, dat Tom buiten gevaar was, en 's middags na schooltijd stond hij bij het bed van z'n vriend. Ze drukten elkaar de hand, ze zeiden niet veel, maar hun glimlach vertelde dat ze beiden gelukkig waren.

„Er is nog iemand voor je,” zei Evert na een poosje.

„Wie dan?” vroeg Tom verwonderd.

„Ik zal hem zo dadelijk. . . .”

Maar op 't zelfde ogenblik werd de deur opengesmeten, en Fox rende de kamer binnen.

Henk had hem beneden vastgehouden, hij zou hem pas naar boven laten komen, als Evert riep. Maar toen Fox de bromstem van z'n oude baas hoorde, rukte hij zich los en stootte de trap op. Op het gladde vloerzeil van Toms kamer gleed hij evenwel uit en kwam in een hoek terecht. Daar krabbelde hij overeind en wilde op het bed aanschieten. Maar bij het afzetten gleed hij weer uit en hij klauwde op het zeil als op een ijsvloer.

Evert stond te schudden van de lach om de malle buitelingen van de hond.

„Houd 'm dan toch vast,” schrok Tom, „straks springt hij zo op de witte lakens.”

Evert greep naar het dier, het sprong op zij, en 't werd een ogenblik een jacht en een rolpartij, dat het huis er van daverde, en toen ook Henk de kamer kwam binnenhollen, kende de vrolijkheid geen grenzen meer.

Tom lag met grote ogen toe te zien. Maar dat was toch onbehoorlijk, zo'n lawaai hier in dit huis!

„Jongens dan toch! Fox dan toch! Zal dat uit wezen!”

Eindelijk hadden de jongens de hond te pakken; hijgend en trillend van ongeduld, om toch met één zet op z'n baas te springen, stond hij daar tussen z'n bewakers in.

„Ga nou eens zitten,” zei Tom. „Laat maar los, jongens. Ga nou eens zitten, Fox. Foei, is me dat een manier van doen!”

De hond ging op z'n staart zitten en hield de kop schuin, terwijl hij afwachtte, welke preek hij van z'n baas zou krijgen. Toen het dier geheel tot bedaren was gekomen, stak Tom de hand uit.

„Kom dan,” zei hij, „maar zoet, hoor.”

Daar kwam Fox naar het bed en likte de hand van Tom, en die hand streelde Fox en onderzocht tegelijk zo met een enkel kneepje of het dier nog wel even goed in z'n vet zat als vroeger.

Evert zag het en lachte: „'t Zit er nog stevig aan, hè Tom?”

„Beste jongen ben jij,” zei Tom, „je wordt bedankt, bedankt, jongen.” En z'n gezicht straalde, terwijl hij Evert aankeek.

De dokter kwam binnen en zag het tweetal elkaar in de ogen kijken.

„Hij is zeker je beste vrind, hè Tom?” vroeg de dokter.

Tom knikte en keek lang naar Evert. Toen zei hij met diepe stem: „Toen nog geen mens hier naar me omzag, dokter, toen alle kinderen me nariepen, ja, toen was Evert m'n vrind al.”

Hij zweeg een poosje.

„Waarom?” vroeg hij zichzelf hardop af. Toen kwam er een glimlach om z'n mond. „Misschien omdat hij net zo'n visser en jager is als ik. . . .

En net zo'n zwerver in Gods mooie natuur," voegde hij er aan toe.

Toen schudde hij z'n hoofd en keek heel ernstig.

„Maar ik hoop toch maar, dat hij m'n opvolger niet wordt. Zeg het hem ook eens, dokter, u is een goede man, zeg het hem ook eens, dat het beter is te werken dan te zwerven.”

De dokter legde z'n hand op Everts hoofd, keek hem vriendelijk in de ogen en zei zacht: „Onthoud dat, m'n jongen, onthoud dat.”

„Ja, dokter,” fluisterde Evert.

De volgende middag na het eten lag Tom een beetje te soezen. Juist voelde hij de slaap over z'n ogen komen, toen de kamerdeur geopend werd, en de stem van de dokter aankondigde: „Bezoek voor je, Tom, deftig bezoek.”

Tom draaide het hoofd en daar stond de dokter met, op z'n arm, . . . Nelleke.

„Nelleke!” fluisterde Tom, en z'n ogen begonnen zacht te glanzen.

„Ha, Tom Fox,” zei Nelleke, en dadelijk daarop vroeg ze met haar hoge stemmetje: „Ben je ziek?”

Och, die Tom Fox! De dokter had zich nooit kunnen voorstellen, dat het gezicht van die oude zwerver zo verheerlijkt kon stralen.

„Heb je pijn in je keel?” vroeg Nelleke, wijzend op de pleister onder Toms kin.

Tom gaf geen antwoord, hij lachte maar en zei: „Och, och!”

„Waar is Fox nou?” vroeg Nelleke, „of ligt-ie onder het bed?”

„Fox is bij Evert,” zei Tom.

„Maar 't is Evert z'n hond niet; als jij hem niet meer wil hebben, is-ie van mij, want ik heb z'n poot heel gemaakt.”

„Voor jou heb ik een ander hondje,” zei Tom, „als ik beter ben, kom ik het brengen.”

„Da's goed,” zei Nelleke en ze begon honderd uit te babbelen over dat nieuwe hondje.

„Maar Tom Fox,” zei ze dan, „je moet het bij oma brengen, hoor, want ons huis is helemaal kapot en ik woon nou bij oma.”

„Ja, ja,” knikte Tom.

„Waar blijft moeder nou, en vader?” vroeg ze aan de dokter.

„Die wachten, tot jij uitgebabbeld bent,” lachte de dokter.

„Laat ze maar komen, hoor,” zei ze, „anders ben ik hier helemaal alleen.”

„Ik breng jou naar beneden,” zei de dokter, „daar kun je spelen met onze Annie, en dan kunnen je vader en moeder rustig met Tom praten.”

Nelleke ging, en Verhey met z'n vrouw kwamen aan Toms bed zitten.

Er hing even een stilte in de kamer. De boer wist niet, hoe hij beginnen moest, want toen hij Tom in de ogen keek, kreeg hij opeens een wonderlijke gewaarwording, die hem klein maakte: 't was of daar onder die blanke lakens een goed en wijs mens lag, en of hijzelf een dom boertje was.

„Tom, man,” zei hij, „wie had dat ooit kunnen denken, hè?” Tom glimlachte stil.

„We komen je bedanken. . . . Och, ik weet niet goed hoe ik het zeggen moet. . . .”

Tom wuifde met de hand: 't is al genoeg, man.

„Ja, dat ik je daar honderden keren langs de polderweg heb zien lopen. . . . en. . . . en dat ik nooit begrepen heb. . . .”

„'t Is al goed,” zei Tom, en weer zag Verhey die stille, wijze glimlach.

„Goed?” vroeg de boer, „nee, man, dat is het hem nou juist, 't is heel niet goed. . . . of liever: 't is nooit goed geweest. Jij liep daar. . . . en wij. . . . en ik. . . . wat hebben we ons ooit om jou bekommerd?”

„Om een oude landloper . . . ,” zei Tom, „waarom zou je je ook bekommeren om een oude landloper?”

„Jongen!” schrok Verhey. Hij schudde het hoofd. Hij had zo graag die oude zwerver laten voelen, dat hij hem nu met heel andere ogen zag. Maar hij kon de woorden niet vinden. En hulpeloos keek hij naar de dokter.

Die begreep.

„Een heilige landloper . . . .”

Nu was het de beurt van Tom om te schrikken.

„Ho, ho, ho!” onderbrak hij de dokter, „een heilige? Ik ben niets dan een oude, norske zwerver, hoor, en ik begrijp best, dat ze me naroeppen.”

„Ja, ja,” zei de dokter, „maar daar heb je het nu juist, dat is onze schuld, wij hebben je tot een oude, norske man gemaakt, wij hebben nooit begrepen, dat in zo’n landlopersborst een edel hart kon kloppen.”

„Ho, ho, ho!” riep Tom weer. Wat hadden die mensen hier toch met al die rare woorden?

„Luister,” zei de dokter, „toen ik zoëven de woorden: „heilige landloper” gebruikte, dacht ik aan een andere landloper, die eeuwen geleden geleefd heeft. Hij heette Benedictus Labre, hij was een vieze, vuile schooier, maar toen men later eens ging opsommen, hoeveel goed hij in stilte had gedaan, hoeveel troost hij had gebracht bij arme tobbers, heeft men hem vol eerbied Sint Benedictus genoemd.”

„Maar, ... maar . . . . ,” onderbrak Tom.

„k Weet het wel,” vervolgde de dokter, „jij bent geen heilige, niemand van ons is een heilige. Jij bent een oude brombeer. Maar dat is onze schuld.”

„Juist!” zei Verhey.

„Kijk eens,” ging de dokter verder, „iemand heeft eens tegen de landloper Labre gezegd: Vies kind van God, wij zijn veel viezer dan jij, al zijn onze lichamen schoon. Maar in onze schoongewassen lichamen zijn onze zielen vuiler van zonde

dan de uwe. En zo is het hier nu ook met Tom. Wij hebben je gesmaad, en we hebben niet begrepen, dat je edeler was dan wij."

„Wil je nu ophouden?" vroeg Tom.

De dokter glimlachte en zweeg.

„Dan zal ik jullie wat zeggen," zei Tom. „Hier is iets wonderlijks gebeurd. Ik ben geen edele, ik ben een oude, norske landloper. En jullie bent niks slechter dan ik. Welnee. Ik heb jullie niet gezocht. En jullie hebt mij niet gezocht. Maar God heeft ons tot elkaar gebracht. En dat is het wonder. . . ."

Hij zweeg even.

„Ja," vervolgde hij dan met verheffing van stem, en een vreemde glimlach straalde van z'n gezicht, „is dat nou een wonder of is dat er geen: daar staan een deftige dokter en een rijke boer bij het bed van een ouwe landloper. . . ."

Hij schudde in verwondering z'n hoofd.

„Voor God was je geen landloper, Tom," zei de dokter zacht. Tom dacht even na. Toen glimlachte hij weer en fluisterde: „Ik liep in Zijn landen. . . . en soms liep Hij met me mee." De dokter zag de oude ontroerd aan. Hij legde de hand op het hoofd van de zwerver en zei met een diepe stem:

„Loop nou nog maar een poosje in Zijn mooie landen, Tom, en wij en onze kinderen zullen je dat genot niet meer vergallen."